

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

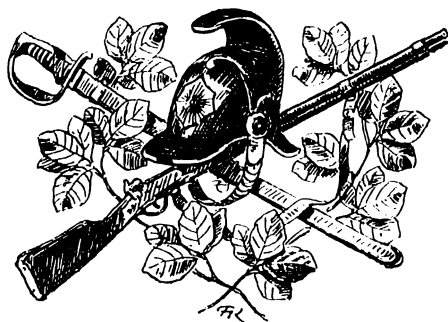
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

A. KIELBERG

FRA KRIGEN 1864

KØBENHAVN
J. L. LYBECKERS FORLAG

1913

FRA KRIGEN 1864

A. KIELBERG

FRA KRIGEN 1864

SKITSER OG SKILDRINGER

KØBENHAVN

J. L. LYBECKERS FORLAG

1913

GRÆBES BOGTRYKKERI — KØBENHAVN

FØRSTE KAPITEL

En Juleaften paa Feltfod

DET var tidlig Morgen den 24de December 1863. Foran Hovedvagten i Altona gik en dansk Soldat med afmaalte Skridt frem og tilbage som Skildvagt med Geværet i Arm. Den søvnige Gaslygte, som havde staaet og blinket mat gennem Nattetaagen nede i den anden Ende af Rathhausmarkt, blev pludselig slukket, det eneste kendelige Tegn paa, at Dagen til Juleaften var ved at gry.

Men den Taage, som tung og tæt svøbte sig om Jorden, havde intet juleagtigt ved sig, den var lige saa klam og kold som den politiske Situation, der netop nu i Aarets korteste Dage ved løgnagtigt diplomatisk Lovtrækkeri var ved at optaarne et truende Uvejr paa den danske Stats sydlige Horisont. I det nære Hamborg laa allerede Sachserne for paa hele det tydske For-

bunds Vegne at gøre Eksekution og under Paa-skud af at komme en betrængt Broderstamme til Hjælp besætte en Landsdel, til hvilken man selv erkendte ikke at have anden Ret end den, der sidder i Spydstagen.

Men i og omkring Altona laa de Danske, mandstærke og rustede til Tænderne. — Vilde de rømme Holsten uden Sværdslag? — Det var det store brændende Spørgsmaal, som i Øieblikket beskæftigede alles Sind; fra Elben og til Skagen og fra Ringkøbing Fjord helt til Øresundets Strand. Ja, langt ud over disse Grænser. Fra Evropas fjerneste Stater rettedes alles Blik paa den lille Skare, som endnu hin Morgen hævdede Danmarks Herredømme saa langt mod Syd. Vilde Kanonerne Torden afløse Noternes ørkesløse Kævl, i samme Øjeblik en tydsk Soldat gik over Danmarks Grænse? — Eller — var det utænkelige muligt, — havde det lille tapre danske Folk ikke længere Mod til at forsvare sin Ret? — Og, vilde Europas øvrige Stormagter ørkesløst se paa, at vi, underkendende Betydningen af vort Ansvar, uden Modstand overlod Tyskland Betingelserne for at blive en af Verdens stærkeste Sømagter?

Det er ikke Hensigten med denne lille Skitse at uddybe dette Spørgsmaal nærmere eller komme

ind paa en Undersøgelse af Følgerne af den Besvarelse det fik; dette kendes af alle, der har fulgt med i Udviklingen i Europa i de sidste halvtredssindstyve Aar. — Statsmandskløgt kunde muligen have afvendt Katastrofen, saa at Danmark den Dag i Dag havde hersket over Landene ved Elben, eller Heltemodet kunde have gjort Underværker, om det havde været underbygget af et forudgaaende viljestærkt Klartsyn hos hele Nationen. Saaledes som det nu var, kom Heltemodet ikke til sin Ret. Soldaten, som hin Vintermorgen stod Vagt derude, var ikke vanslægtet fra sine Fædre; men diplomatisk Uklarhed mødte Blikket mod Nord, hvorfra den vingede Gnist, der skulde tænde Begeistringens Ild i hans Bryst, ventedes at ville komme; man bød ham i Stedet en Drik af Resignationens bitre Kalk; Aanden fra 48 laa Lig!

Under Døgnets smaatskaarne Prat om Pe'rs og Povls Interesser, er der noget vemodigt betagende i at mindes hin sidste Dag af Danmarks sidste Glansperiode, da der endnu laa det danske Folk en Mulighed aaben for at vise sig som en stor Nation. — Vi var allerede den Gang for indbyrdes uenige, til at vi kunde løfte et fælles Ideal. —

Der gærede et Hav af store og stærke Fø-

lelser i Skildvagtens Bryst, medens han gik der paa sin ensomme Post. Hver Gang han ved Endepunkterne af sin Vandring gjorde omkring og kastede et Blik ind i de tilstødende Sidegader, saa han Lys ved Lys tændes bag de nedrullede Gardiner. Travle Væsner trippede afsted i Halvmørket langs Fortovets Fliser, og Bagerbutikkernes Klokker kimede uophørligt. — Medens Dagen langsomt og trægt viklede sig ud af Vinternattens Favn, betragtede den gamle indkaldte Soldat med stolt Undren Livet, som det bevæget og storstadsagtigt begyndte at røre sig omkring ham.

Saa rigt og mægtigt var Danmark, at det eiede en saadan Provins! — Hestene for de tunge Arbeidsvogne, der rullede gennem Gaderne, syntes ham langt sværere og stærkere end dem derhjemme. Og saa kønne som Pigerne vare, som de vimse og travle krydsede hinanden paa Fortovenes Fliser med en sirlig lille Bykurv under Armen! — Et saa prægtigt Syn saa man aldrig derhjemme.

«Det skal ei ske!» mumlede han og trykkede Geværet fastere i Favn ved Tanken om, at en fremmed Magt vilde bemægtige sig disse Herligheder. — Han havde forladt Kone og Barn langt oppe i Thy for med sit brede Bryst at værne

Fædrelandet mod Fare. — Nu saa han alt, hvad vi havde at miste! — Men vilde Tydsken blande sig i Danmarks Affærer, saa skulde han finde ham parat.

Men Soldaten spaar, Diplomaten raader! — Den smukke Skænkemamsel i Destilationen ligeoverfor havde just aabnet Døren og fikseret Skildvagten, medens hun rystede sin Støveklud ud for at se, om der var Chance for en Smule Flirt paa Afstand, — det var en saa behagelig Adspredelse, naar Skildvagten var en køn Soldat; — men den sværlemmede Thybo, som gik der for Øjeblikket, aflukkede hende kun et foragteligt Skuldertræk; da lød pludselig Tonerne af Militærmusik gennem Luften, nærmende sig i rask Tempo, og fik hende til at lytte. — Det var noget nyt! — Det var Sachserne, som rykkede frem!

Skildvagten var næppe kommen til Erkendelse af dette Faktum, før de taktfaste Fodslag af Soldater, der kom fra den anden Side, fik ham til af sine Lungers fulde Kraft at raabe: «Til Gevær!»

Vagtmandskabet stormede ud og gjorde Honnør for deres eget Kompagni, som i marschfærdig Stand svingede ind paa Torvet og tog Opstilling med Front mod Syd.

De kom ikke for at slaas, men for at ind-
drage Vagten, før de drog bort. — Loddet var
nemlig kastet: — Holsten skulde rømmes uden
Sværdslag.

«Gevær ved Foden! — Giv Agt — Rør!» blev
der kommanderet. — Nede i Gaden hørtes Sach-
sernes Musik stedse nærmere, og medens Kap-
tainen gav Vagtmandskabet sine Ordre, lagde
Soldaterne i Geledet Armene bag om Lænden
og hev op i det fuldpakkede Tornyster, gisnende
over Muligheden af at faa et Glimt af Ekseku-
tionstropperne at se, før de afmarscherede.

Paa Fløien af en af Kompagniets Delinger
stod en smuk ung Soldat med Underkorporals-
distinktioner over Ærmet og saa tankefuld hen
for sig uden at tage Del i Kammeraternes Sam-
tale om de fremrykkende Sachsere. Med Armen
hvilende paa Tapriflens Munding syntes han for-
tabt i indadvendte Betragtninger.

Hans Navn var Frederik Hvid, og hans Vugge
havde staaet i en lille jydsk Købstad, høit mod
Nord. Men for fjorten Dage siden havde Ind-
kaldelsesordren fundet ham i Hamborg, hvor han
arbeidede i sit Fag som Dekorationsmaler, og
han havde følgelig ikke havt mange Skridt at
gaa for at melde sig ved Fanen i sin Garnisonsby,
Altona.

Han havde længe indset at det vilde komme saaledes, og det var ham næsten kært at faa gjort op. Han var en ærekær Natur med en let saaret national Forfængelighed, og vel netop derfor havde han, under de senere Tiders forviklede politiske Forhold, mellem de stolte og selvbevidste Hamborgere, der saa ned paa de danske med overlegen Ringeagt, maattet døie saamange Spottegloser, at det var med en vis Tilfredshed han pakkede de 60 skarpe Patroner, han paa Mødedagen fik udleveret, ned i sit Tornyster, som det mest passende Udtryksmiddel for det Sprog, hvori han ventede, at der nu skulde tales Dansk med det overmodige Kram. — Men hans Bitterhed mod alt, hvad der var tydsk, havde faaet et alvorligt Knæk i de fjorten Dage, som vare forløbne siden han paany trak i Soldater-tøiet. — Med mange andre indkaldte Soldater var han bleven lagt ud paa Landet, og havde i elleve Dage havt Kvarter i en Villa i Landsbyen Brockdorf. Herskabet i Villaen havde han ikke set meget til, og huskede ikke engang hvad det hed, men Pigen havde beskæftiget ham saameget mere, og om hende vidste han, at hun hed Doris.

Det havde været det pureste Madkæresteri fra hans Side, men som det ægte Barn, hun var, af det glade Altona, var hun gaaet ind paa Legen,

og havde bidraget sin Del til at gøre ham Livet behageligt.

Hvad der kunde bo af Sjælsdybde bag denne lystigt kvidrende Overflade, havde han ikke skænket en Tanke, og var derfor bleven som himmelfalden, da hun i Afskedsøieblikket, der var kommen bag paa dem begge en tidlig Morgenstund, grædende havde lagt Hovedet paa hans Skulder og med Armene om hans Hals forsikret, at hun aldrig kunde glemme ham, hendes Følelser for ham vare «wirklich Liebe».

I sin Forfjamskelse var han gaaet til Mødepladsen og afmarscheret, uden at det var kommen til nogen videre Forklaring imellem dem; men i de tre Dage, Tropperne nu havde ligget konsignerede i Kaserne og offentlige Bygninger i Altona, færdige til Afmarsch, havde disse hendes sidste Ord brændt sig dybere og dybere ind i hans Sjæl med smertende Ildbogstaver. — Hvis hun nu virkelig elskede ham, hvilket Ansvar havde han da ikke paadraget sig ved at berøve hende sin Hjærtetfred. — Men han kom jo nok tilbage, og hvis det var saaledes, at hun var dydig og tro, hvorfor da ikke? — Han kunde næppe faa en kønnere Hustru.

Men hvordan skulde han faa sagt til hende, at hun skulde vente paa ham? — Der var et

Par Mil ud til Brockdorf, og da han havde bedet Kaptainen om Orlov for at gaa derud, havde denne spurgt ham, om han var gal. — Ikke en Mand maatte forlade den Bygning, hvori han var indkvarteret.

Han havde lidt under en ganske forbigaaende Fristelse til at gaa uden Orlov, men han var en for ærekær og pligtro Soldat til at ligge under for Anfægtelser af denne Art under de givne Forhold.

Skrive kunde han heller ikke. Han vidste kun, at hun hed Doris, og dette Navn delte hun rimeligvis med en Mængde andre Piger i Brockdorf. Med tungt Hjærte havde han bøiet sig under Pligtens ubønhørlige Lov, og nu stod han i Begreb med at forlade hende for maaske aldrig at mødes med hende mere her i Livet.

Sachsernes Musik lød stedse nærmere. Snart kunde man vente at se dem ved Gadens Bøining. Kaptainen jog den sidste Efternøler blandt Vagtmandskabet ind i Geledet og kommanderede: «Ret! — Gevær i Hvil! — Med Sektioner høre Sving! — Kompagni marsch!» Hornblæserne, som gik i Spidsen, satte Hornene for Munden og trutede — og for sidste Gang genlød Altonas Gader af danske Soldaters taktfaste Fodslag.

Paa et høitliggende Punkt udenfor Byen

gjordes Holdt, medens Brigaden samledes. — Soldater er Øieblikkets Børn! — Næppe ere Geværerne satte i Pyramider og der er sagt: «trød af!» før det der nylig knugede Sindene er glemt under Lystighed og Skæmt over ganske private Smaating. — Og det er vel godt saaledes. — Soldatens Liv vilde i mange Tilfælde blive altfor haardt og Dagens Tilskikkelser for tunge at bære, naar ikke netop et naadigt Forsyn i Ondt og Godt havde gjort ham til den sorgløseste Skabning under Solen.

Officererne, som samledes om den Høistbefalende, hørte derimod under et noget trykket Alvor paa dennes Udvikling af den politiske Situation. Op til dem lød Sachsernes Musik gennem Altonas Gader, og som om Solen endnu engang vilde lade dem skue den Perle, som i Dag for stedse var falden ud af den danske Konges Krone, sønderrev den for et Øieblik Taagesløret og viste dem Stadens slanke Spir og tætte Husrækker i straalende Belysning.

Kun et Øieblik, og de stod atter ene med deres triste Betragtninger midt i Taagehavet.

Der hvor Frederik og nogle andre Underbefalingsmænd havde samlet sig om Kompagniets Underofficerer, der havde taget Plads paa en

Grøftevold, gled Samtalen efterhaanden over i Betragtninger over de tydske Piger.

«Underkorporal Hvid har sikkert ladet sin Hjærtefred tilbage i Altona,» bemærkede Oversergeanten med godmodigt Drilleri, «han har set ud som en Søvngænger den hele Morgenstund.»

«Jeg siger Tak for Hjærtefred!» bemærkede en Korporal. «Jeg havde saamange Kærester i Altona, som der er Dage i et Aar. — Jeg giver dem en god Dag allesammen.»

«De giver maaske Dig det samme,» bemærkede Frederik tørt. «En tydsk Pige kan vel være lige saa god som nogen anden.»

«Maaske?» ytrede en Sergeant med bred Guld-ring paa Fingeren. «Men skal det være Alvor, holder jeg dog paa en Landsmandinde.»

Korporalen fik lige taget Tilløb til at give ham Medhold, da der i det samme blev kaldt til Gevær. Hele Styrken var nu samlet, og Afdelingerne afmarscherede for senere at spredes igen i de respektive Kvarterer.

Det var begyndt at mørkne og man havde allerede saa smaat arrangeret sig. — Et Spil Kort mangler aldrig blandt Soldater, og de hol-

stenske Bønder var flinke og gæstfri Kvarterværter, saa Julestemningen syntes ikke helt at være banlyst — da Frederiks Kompagni helt uventet fik Ordre til at rykke paa Forpost.

Dette Indgreb i den i Forveien lidt spinkle Stemning var just ikke nogen behagelig Overraskelse. Først en lang Marsch ad sølede Veie, gennem en murtæt Taage, derpaa en provisorisk Indkvartering af det ene Halvkompagni i to Bøndergaarde, medens det andet Halvkompagni gik længere frem og udstillede Feltvagter og Vedetkæde.

Men det skulde være en haard Tilskikkelse, som ikke en Soldat kunde afvinde en Lysside. Frederik og tre Kammerater havde just, prisende deres Lykke ved at skulle være i Piket, paabegyndt et Whistparti ved et lille Bord i et Hjørne af Bondens Stue, da der kom en Afbrydelse i Skikkelse af en Ordonnants, som anmodede Underkorporal Hvid om at gaa med over til Kaptainen i den anden Gaard.

«Hør Hvid,» begyndte Kompagnichefen, da Frederik traadte ind i Stuen, hvor han og Premierlieutenanten stod bøiede over et Bord og studerede et Generalstabskort over Holsten, «er De kendt i Brockdorf?»

«Vel Hr. Kaptain!» svarede den unge Soldat,

glad ved at de to Officerer vare for optagne af Kortet til at se, at han blev rød. «Jeg har ligget i Kvarter derude i elleve Dage.»

«Godt! — Men har De lagt Mærke til, at Byen mod Nord begrænses af nogle skovklædte Bakker?»

«Vel, Hr. Kaptain!»

«Godt! — Jeg vilde gerne have Dem derover ad med en Patrouille,» vedblev Officeren. «Det fortælles, at Sachserne har besat Brockdorf, og i saa Tilfælde vil de uden Tvivl have udstillet Sikringsdele ved Foden af disse Bakker. — De kan tage fire Mand af Deres Sektion og gaa meget forsigtig frem til de naar Skovranden. — Saasnt De bliver anraabt, trækker De Dem tilbage uden at svare. De maa kort sagt undgaa at komme i Berøring med de fremmede Tropper, og maa derfor under ingen Omstændigheder gaa længere frem end til Skovranden; — har De forstaaet mig?»

«Vel Hr. Kaptain!»

Ved Whistbordet bad Frederik dem om at spille med blind Makker til han kom tilbage, kaldte derpaa paa 66, 82 og to andre, befalede dem at tage deres Geværer og følge med. Ved Feltvagten meldte han sig hos Vagtkommandøren og befandt sig et Øieblik efter med sit lille Kom-

mando i det tomme Rum foran Vedetkæden med det mystiske noget, som i Krigssproget betegnes med det ildevarslende Navn, «Fjenden», skjult et eller andet Sted derinde bag den uigennemtrængelige Taagemur, der reiste sig dobbelt tæt og tung over det lave Engdrag, de skulde passere for at naa den betegnede Skovrand.

«Holdt!» kommanderede han. «Bajonetten paa! — 66 gaar foran som Blænker langs høire Side af Veien, 82 ti Skridt tilbage paa venstre Side. Bag efter følger jeg med Patrouillen. Saa snart I bliver raabt an, gør I omkring uden at svare, og gaar samme Vei tilbage. — Har I forstaaet mig?»

«Vel!» svarede 66, «men skal vi ikke have Skud i Bøssen?»

«Sludder! — Vi har jo ikke Krig. — Fremad!»

66 lod Geværet falde ned i venstre Arm med et Kladsk og begyndte at gaa fremad som befalet med høire Haand om Kolbehalsen og Blikket boret ind i Taagen, mumlende noget om forbandede Narrestreger, at gaa ud og søge efter Fjenden med 60 skarpe Patroner i Tasken uden at maatte bruge dem.

Taagen hindrede enhver Udsigt. Skønt den havde den eiendommelige hvide selvlysende Klarhed, der tyder paa snarlig Frost, var det

dog umuligt at skelne en Genstand i tre Skridts Afstand.

Over hele Naturen hvilede en Gravstilhed, som lod enhver Lyd fremtræde med tidobbelt Styrke. Ovre i Brockdorf gøede et helt Hundekor, men et Ugleskrig lød dog nærmere og syntes at komme fra den mellemliggende Skov.

De fem Mænd skred fremad uden noget Forsøg paa at dæmpe Lyden af deres Skridt, som i den stille Nat maatte kunne høres i lang Afstand af en lyttende Vedetpost, men det ventede Tilraab kom ikke.

Ved Skovranden standsede de og raadslog.
«Hvad nu?» spurgte 66.

«Egentlig skulde vi vende om her, men vi gaar videre,» svarede Frederik, hos hvem Mennesket i dette Øieblik havde taget Herredømmet over Soldaten; «jeg vil nu — koste hvad det koste vil — have at vide, om der er Sachser i Brockdorf.»

Da ingen havde noget at indvende herimod, skred man videre paany i samme Orden som før, indtil Landsbyens Vinduer pludselig skinnede dem i Møde som lysende Glughuller i Taagemuren.

«Nu ikke et Skridt længere frem!» hvidskede 66, som var standset indtil Patrouillen kom hen

til ham. «De holder naturligvis Vagt ved Indgangen til Byen.»

«Denne Vei!» befalede Frederik i en lav, men bydende Tone og førte sit Mandskab gennem en Aabning i det høie Hegn paa høire Side af Veien. Gaaende foran slog han ind paa en Sti, som førte dem udenom hele Landsbyen, og standsede først ved en Laage ind til en Villahave — udenfor det allersidste Sted, hvorfra der skinrede Lys.

«Bliv I nu her,» sagde han, og viste dem ind i et Lysthus med rundt Stenbord og Bænk. «Jeg gaar ene op til Huset for at se, om jeg kan opdage noget. — Hold mit Gevær saalænge, 66.»

Med koldt Blod havde Frederik lagt den Plan, han nu forfulgte; under Skin af Tjenstiver at ville trænge frem til Doris. Blot tale med hende i ti Sekunder for at faa at vide, hvad han skulde skrive udenpaa et Brev til hende. Paa Indholdet kunde der altid blive Tid at tænke. Med det samme kunde han faa at vide, om der var fremmede Soldater i Brockdorf.

Alt hvad hans Sjæl rummede af Energi og Villiestyrke, ja Livet, vilde han have sat ind paa denne Tanke; og dog bankede hans Hjærte saa

høit, medens han alene gik op igennem Haven, at han kunde høre dets Slag.

Villaen laa ganske stille og øde, hele Stueetagen var mørk, Herskabet holdt nok Juleaften udenfor Hjemmet. Kun fra det store Kældervindue, hvor Doris havde sit Kammer, skinnede der Lys.

Var hun ene?

Længe lyttede og spejdede han forgæves. Der hørtes ikke en Lyd, og det hvide Trækgardin stængede ubarmhjærtigt ethvert Blik ude. Først da han fik i Sinde at bøie sig helt ned mod Jorden, lykkedes det ham at finde en Aabning, hvorigennem han kunde faa et Overblik over Interiøret der inde.

Men hvad var det, han fik at se? Paa Bordet lige indenfor stod Lampen og lyste ganske klart; men i Sofaen med det blomstrede Sirtsesbetræk, længere tilbage, sad en Gruppe, som det kostede ham nogen Møie at definere i sine Enkeltheder.

Der var Doris' smukke Hoved med den kotte Frisure; hendes hvide Arme, som han altid havde fundet saa lækre; men hvad var det hun bestilte?

Ah! Nu stod det med et klart for ham! Hun sad paa Skødet af en sachsisk Soldat, og havde lagt sine Arme om hans Hals og kyssede ham.

Frederik laa et Øieblik, som om han var styrtet ned fra en svimlende Høide og laa knust mellem Ruinerne af brudte Illusioner. Men det var ogsaa kun et Øieblik. I det næste drev Vreden Blodet kogende hedt igennem hans Aarer.

«Fordømte tyske — — —!» hvislede han mellem Tænderne, og det var intet Kælenavn han tilføiede, idet han mekanisk knyttede Haanden om en Sten, Tilfældet førte ham i Hænde; og før han endnu var fuldkommen Herre over sine Følelser, havde han reist sig ganske stille op, var traadt et Par Skridt tilbage — og havde stukket til af al sin Magt.

«Klingeling! — Bratch!» lød det, idet Stenen, som skudt ud af en Kanon, fo'r gennem Ruden og det hvide Trækgardin, knusende Lampen med et Brag.

Ud fra Gravmørket derinde kom et hvinende Kvindeskrig og en Buldren og Banden, som overdøvede Frederiks ilsomme Tilbagetog ned igennem Haven.

«Hvad er der løs?» spurgte 66, som sammen med de andre tre var faret ud af Lysthuset. «Kom!» lød det korte Svar, og snappende sit Gevær ud af Haanden paa den lidt betuttede Menige, fortsatte Frederik Løbet bag om Byen, lige til de naaede Landeveien.

Her standsede de et Øieblik og lyttede. Hundenes bestialske Gøen lod dem formode, at der var Uro i Leiren, og ned igennem Skoven gik det, saa hurtig deres Ben kunde bære dem.

Først ude paa den anden Side, hvor Taagen stod lige tæt over Moser og Enge, kommanderede Frederik: «Holdt! — Træd an! — Det er ikke værd, vi kommer ind til Vedetkæden som en Drift Høveder. — Gevær i Hvil! — Marsch!»

66 frittede for at faa at vide, hvad det var for en Støi, de havde hørt; men Frederik var taus og tilknappet, holdende paa sin Værdighed som Foresat.

«Holdt! — Hvem der?» raabte Vedetposten paa Landeveien.

«Patrouille!» lød Svaret.

«Hvem fører Patrouillen?»

«Underkorporal Hvid!»

«Godt! — Patrouille passer!»

Vedetmandskabet skulde naturligvis have at vide, om de havde oplevet noget, og den uopslidelige 66 fortalte med et bredt Grin, at de havde været til Julegilde ovre hos Sachserne.

«Den var vist gemytlig?»

«Ja, Luftsteg og Vindfrikadeller. — Vi sad tilbords i Lysthuset.»

Ved de to Gaarde lod Frederik sit Mandskab

træde af, medens han selv gik over for at afgive Rapport. Han fik en Røffel, fordi han havde overskredet sin Instruks, og paa eget Initiativ var gaaet helt ind til Byen, for, ved at kigge gennem et oplyst Vindue, at overtøye sig om, at der laa Sachserne i Kvarter. Men han havde lige godt en Fornemmelse af, at hans Foresatte ikke var helt misfornøiede med den Maade, hvorpaa han havde faaet konstateret, at Sachserne ikke havde udstillet Sikringsdele.

Lidt efter var der atter fire Mand ved Whistbordet ovre i den anden Gaard, men Kaptainen og Premierlieutenanten sad endnu og overveiede, om det ikke kunde gaa an at inddrage Feltvagterne som overflødige og lade Mandskabet holde Juleaften paa en lidt behageligere Maade, da det blev meldt, at en sachsisk Patrouille lige nu havde været ved Vedetkæden, men trukket sig tilbage, saasomt den blev anraabt.

«Saa ligger vi lige godt i Nat foruden Dyne!» bemærkede Kaptainen med et Skuldertræk. «Og lader Feltvagterne staa!»

Det var sent, da Frederik Hvid lagde sig til Hvile paa Bondestuens Gulv, for med Tornysteret under Hovedet at nyde et Par Timers Ro. Men før han sov ind, gennemgik han i Tankerne Dagens Oplevelser og kom til det Resultat, at

han vilde give Sergeanten Ret: Skulde han igen en Gang skænke en Kvinde sine ædleste og bedste Følelser, haabede han, at det maatte blive en Landsmandinde.

ANDET KAPITEL

Ved Dannevirke

DET var den 31. December 1863.
Vi havde taget det første dybe Drag af Ydmygelsens bitre Kalk og rømmet Holsten uden Sværdslag. Danmarks Herredømme over denne herlige Provins med sit frugtbare Agerland, sine blomstrende Byer og sin fede Mark, var fra denne Dag kun en saga blott.

Den sidste danske Soldat var gaaet over Eideren imod Nord og den tyske Ørn havde rovgridsk hugget sin Klo i det letvundne Bytte. Vilde den lade sig nøie hermed? — Eller vilde Raden nu komme til Slesvig at blive Stridens Æble? Ingen vidste det. — De danske Soldater som skulde holde Vagt ved Eideren, krystede harmfuldt Geværet i Favn og stirrede bistert imod Syd, medens Tropperne, som kom fra Holsten, gik længere imod Nord.

Hele Brigaden var dødtræt, da de usikre Konturer af de første Gaarde i Landsbyen Budstrup fremtonede gennem den korte Vinterdags Tusmørke. Man var om Morgenen brudt op fra Landsbyerne syd for Rensborg, og havde saaledes brugt hele Dagen til den fem Mils Marsch til Slesvig By, som var Reisens Maal. Men det var heller ingen almindelig Marsch. Veien var glat som en isdækt Sø; den tætte Sne, som var falden om Natten, faststampedes og slebes under de mange Fødder til et Speil, henover hvilket Folk og Heste trippede sig frem som en Høne paa Ærter. Man gør sig ingen Forestilling om, hvilken Lidelse det er at marschere fem Mil paa en saadan Vei i sluttet Kolonne og med feltmæssig Oppakning med 60 skarpe Patroner i Tornystret. De overanstrengte Muskler, som foruden at flytte Fødderne maa anspændes for at staa fast, blive stive og ømme som Bylder; hver Gang Foden glider nogle Tommer, smerter Senerne i Fodledene, som om man skar i dem med Knive. Trætheden forplanter sig til hele Legemet. Det tunge Gevær kan intet Steds komme til Hvile; tilsidst slæber man det næsten efter sig; uden anden Tanke; uden andet Haab end det ene, at holde ud til man kommer i Kvarter.

Ved Synet af de første Gaarde i Landsbyen

Budstrup, der danner Indgangen til Slesvig By, brød det forreste Kompagni ud i Hurra og begyndte at synge: «Dengang jeg drog afsted!»

«Det er Ret Folk!» raabte Kaptainen tilbage: «Stram Jer op, nu er vi der snart».

Og til Musikkens Toner strammede de sig op, medens Geværet toges i Hvil og der kom Retning i Sektionerne. Trætheden var ikke glempt, men den var lagt i Villiens Lænker; om man saa skal bide sig i Tungen af Smerte, lader man sig ikke mærke med, at man er træt, naar Marschen gaar igennem en By.

I Lolfus, den midterste Del af Slesvig, gjordes Holdt og Kvarterbilletterne uddeltes. Soldaterne støttede sig tungt paa Geværerne og hev op i Tornystrene taalmodig ventende paa, at Turen skulde komme til dem at faa anvist Kvarter.

Paa venstre Fløi af den forreste Deling i et af Kompagnierne stode to Soldater, som et Lune af Tilfældet havde gjort til Rodekammerater, skønt de ellers vare hinanden saa forskellige som to Soldater kunne være. Den ene var en fin Kavaller med blege, blaserede Ansigtstræk, mørkt Overskæg og Fip, Manschetter for Hænderne og Ringe paa Fingrene. Hans Navn var Meyer, om hans borgerlige Stilling var der ingen, der vidste noget bestemt.

Den anden havde et bredt, jovialt Hverdagsansigt, der i sig selv ingenlunde var kønt og ikke forskønnedes af et tyndt, lyserødt Fuldskæg, men i hele Kompagniet var han kendt som en udmærket Soldat. Hans Navn var Dalberg, og Gud og hver Mand vidste, at han var Snedker-svend.

Meyer var ikke saa vel anset. Hverken Overordnede eller Kammerater havde nogen større Fidus til ham som Soldat, og hertil kom, at han gjorde sig ilde lidt ved den overlegne Vigtighed, hvormed han ved enhver Lejlighed pralede med sin Dannelse. Han vidste bedre Besked om alt mellem Himmel og Jord end andre Mennesker, men blev nu og da afsløret som en Skvadronør, hvis Visdom nærmest bestod af Godtkøbsfraser, hentede fra et overfladisk Bohèmeliv.

Han og Dalberg var hidtil kommen ret godt ud af det. De kendte ikke hinanden, da de ved Indkaldelsen tilfældigvis blev Rodekammerater, og som saadanne havde de gjort Marschen sammen gennem Holsten og tog glade mod den Kvarterbillet, Foureren rakte dem — lydende paa to Mand — hos en Mand der hed Jessen og boede i en af Lolfus' smaa Sidegader.

Gamle Jessen, der eiede sit eget lille Hus, var kendt af ethvert Barn. Han var født Sles-

viger, men havde fra Barnsben været i dansk Militærtjeneste og var avanceret til Stabssergent i Gensdarmeriet. For et Par Aar siden havde han taget sin Afsked herfra og havde nu en Ansettelse ved Administrationen.

Ingen vilde frakende Jessen, at han var en Hædersmand, men hans uskrømte Troskab mod Danmark gjorde ham, især i disse urolige Tider, mindre velset blandt hans tydsksindede Bysbørn, hvorfor han levede meget stille og tilbagetrukket med sin eneste Datter, som styrede Huset for ham efter hans Kones Død.

Selv havde han for Tiden saameget at bestille, at han næsten altid var paa sit Kontor, og da det i Slesvig ikke var noget Nyt at have Indkvartering, behandlede den to og tyveaarige Ingeborg sine to tvungne Gæster med Erfaringens overlegne Ro, som dog ikke udelukkede en af Kærlighed til alt, hvad der var dansk, præget Venlighed.

Tjeneste gaves der ikke meget af i den nærmest paafølgende Tid, og medens Vinteren udenfor knugede Naturen i sin kolde Favn, tilbragte de to Soldater Dagene indenfor et lille borgerligt Hjems hyggelige Ramme.

De var begge saa passelig forelskede i deres unge Værtinde, at de kunde være skinsyge paa

hinanden, men Maaden, hvorpaa de udtrykte deres Følelser, var saa forskellig, at de ikke gik hinanden i Veien med at gøre Kur.

Meyer laa saa lang Dagen var paa Dagligstuens Sofa og læste Romaner, og konverserede kun Ingeborg, naar hun om Eftermiddagen kom ind med sit Sytøi. Dalberg derimod hjalp hende i Køkkenet. Med sin hvide Trøie paa og et af hendes Køkkenforklæder bundet om Livet, skrællede han Kartofler, hakkede Kaal, sleb hendes Knive inde i Naboens Gaard, og naar de havde spist, hjalp han hende med at vadske op.

De var efterhaanden bleven meget fortrolige og underholdt sig med hinanden om saadanne jævne Hverdagsting, som ikke hævede sig op i nogen høiere Sphære. Undertiden fik han hende til at le ved sine pudsige Indfald; og Ingeborg havde da ogsaa opdaget, at han, nærmere beset, slet ikke var saa stor en Grimrian, som hun ved første Øiekast havde anset ham for; han vilde udentvivel blive en fortrinlig Ægtemand, men han var dog ikke Meyers Ligemand i aandelig Henseende.

Meyers Karakter og Væsen var mere sammensat. Han havde et eget Greb paa under deres Samtaler at føre sin uerfarne Tilhørerinde ud paa det Paradoxales gyngende Grund, hvor

hun dog slet ikke vilde have følt sig hyggelig tilmode i hans Selskab, naar hun ikke havde havt det haandgribelig virkelige saa nær ved Haanden i Dalbergs tilforladelige Skikkelse.

Naar Samtalen tog denne Retning, tav sidstnævnte klogelig stille for ikke at sige Dumheder, men han var ædende gal paa den smidige Frase-mager, fordi denne raadede over Emner, der var ham selv ganske ukendte.

Undertiden politiserede de. Det var gerne om Aftenen, naar Aviserne var læste, og de drøftede Efterretningerne om det truende Uveir, der optaarnede sig paa den sydlige Horrison. Meyer, der havde al sin politiske Viden fra visse Blade, der havde sat sig det skæbnesvangre Maal at oparbeide Stemningen for en Krig med Tyskland, var fyldt af den mest oppustede Chauvisme; men Dalberg, der havde Selviagttagelsens faste Grund under Fødderne paa dette Omraade, blev ham intet skyldig.

«De, der har bundet det danske Folk alle disse Krøniker paa Ærmet, fortjente at hænges paa Lygtepælene i København,» sagde han. «I en Krig med Tydskland vil vi denne Gang faa Prygl efter Noder.»

Over saadanne Ytringer blev Meyer rasende; men naar han paastod, at enhver, der tillod sig

at tvivle om Danmarks Uovervindelighed, burde trækkes frem foran Fronten og skydes, lo Dalberg ad ham. «Jeg skal gøre min Pligt, saa længe jeg kan røre et Lem,» sagde han, «men jeg tror ikke et Ord af, hvad der har staaet i Aviserne.»

«Men Dannevirkestillingen med sine to Hundrede svære Kanoner, der vender deres truende Munding mod Syd, er jo dog en Kendsgerning,» mente Meyer, «og de Hundrede og Tyve Tusind Mand, Krigsministeren har lovet at stille, er vel ogsaa til Stede. — Jeg har jo dog læst, at det vil koste Tydskerne Tyve Tusind Mand, hver Dag de angriber Dannevirke.»

«Ja,» sagde Dalberg, «det troede jeg selv, da jeg læste det i de danske Blade, mens jeg arbejdede dernede i Berlin, men naar jeg talte om det med min Ven og Arbeidskammerat, Berlinereren, der havde aftjent sin Værnepligt som preussisk Fæstningsartillerist, trak han blot paa Skulderne og sagde «nichts!» — Han var Preusser lige ud til Fingerspidserne, men han var ingen Pralhals. — Naar han paastod, at Preussen for Tiden er den stærkeste Militærmagt i Verden, og i Stand til at overvinde hvilken af de europæiske Stormagter det skulde være, saa mente han det virkelig»

«Hvad Slags Kanoner er det, I har paa Jeres Dannevirke, — er det kruppske Bagladekanoner?»

«Det turde jeg jo ikke paastaa, at det var, — paa langt nær ikke.»

«Ja, saa duer de ikke,» sagde han. «Og Jeres Geværer?»

«Taprifler! — sagde jeg helt stolt.»

«Aa, det gamle Skidt!» sagde han, og saa tog han mig med ind paa en Infanterikaserne, hvor jeg fik Lov at se et preussisk Bagladegevær, der skyder tolv Skud, mens vi skyder et. — En anden Dag var vi ude i Spandau, hvor han viste mig det preussiske Beleiringsskyts.

«Med en saadan Kanon,» sagde han, «vil jeg paatage mig at ramme en Rytter tilhest paa 6000 Alen, og paa 18,000 Alen sender jeg en Granat lige midt ind i en af jeres Skanser.»

Naar de saaledes disputerede, skottede Ingeborg ængstelig fra den ene til den anden. Hvem af dem skulde hun tro? Det var jo hendes Hjem, det kære Slesvig, hvorom Striden stod. Fra Barnsben af var hun bleven vant til at vugge sig i stolte Drømme om Danmarks sejrige Hæder. Dannevirke, dette de danskes stærke Haab, var bygget op saa at sige lige for hendes Øjne, og hun havde intet Øjeblik tvivlet om dets Storhed. Tydskernes Spot kunde kun være dikteret af af-

mægtigt Raseri. Og nu hørte hun her to saa modsatte Meninger; den ene en svulstig Tillid til Danmarks Uoovervindeligheid, den anden en nøgtern Skepsis, der ansaa Krigen for at være forud tabt, fordi den var saa elendig forberedt.

En Dag foretoges der en Prøveallarmering, og hele Styrken rykkede ud i Skanserne. Medens Dalbergs Kompagni stod her med Geværet ved Foden, uden at foretage sig noget, spurgte han Artilleristerne, der stod Vagt ved deres Kanoner: «Hvor langt skyder I med de store Tingester der?»

«Aa, en Fjerdingvei,» lød Svaret i en lidt mismodig Tone.

«Tak Skæbne!» tænkte Dalberg, og forestillede sig det preussiske Beleiringsskyts staaende halvanden Mil borte, sendende sine Granater midt ind i Skansen, hvor de stod.

Ved Hjemkomsten blev han og et Par andre, beordrede til at hjælpe Kompagniets Vaabenmester med at indpakke nogle Sager, der skulde sendes til København. Under dette Arbeide faldt Talen paa den forestaaende Krig, og Dalberg benyttede Leiligheden til at spørge Vaabenmesteren om Størrelsen af den danske Styrke ved Dannevirke.

«Aa, her er vel mellem Ni og Tyve og Tre-

divetusind Mand,» lød Svaret. «Men vel at mærke, deraf ligger for Øieblikket de Femtusind paa Lazaretterne.»

Det krøb Dalberg koldt ned ad Ryggen ved at høre disse Talstørrelser. — Det forekom ham som en frygtelig Forbrydelse, at styrte Landet ud i en Krig med et saadant Krigsforberedskab.

Under Disputten den Aften, fik Meyers Optimisme et Grundskud, som den aldrig forvandt.

Saaledes var der forløbet nøiagtig en Maaned siden den Dag Brigaden holdt sit Indtog i Slesvig By. For de tre var det, som om de havde kendt hinanden i Aar. Under saadanne Forhold betyde Dagene, der gaa, adskilligt mere med at knytte Menneskene sammen end under andre dagligdags Forhold, og ingen af dem tænkte noget nærmere over, hvorlænge deres hyggelige Samliv skulde vare; det var jo Vinter, og før Foraaret blev det vel ikke til Alvor med Krigen.

Saa kom det haardt og ubønhørligt den første Februar, Budskabet om at Fjenden var gaaet over Eideren; det første Skud var faldet! — Krigen var brudt ud!

Der kom Bud, at Kompagniet skulde stille

til Afmarsch om en Time; der blev lige netop Tid til at spise til Middag.

Meyer var bleven saa mistænkelig bleg om Kinden og sad og rystede paa Haanden, saaat han næppe kunde føre Skeen til Munden; tilsidst opgav han helt Forsøget. Dalberg lo flegmatisk og tog sig et ordentlig Foder; han vilde have noget at staa imod med, sagde han, medens Meyer saa ud som om han stod overfor et Gen-syn med den forlængst nydte Frokost.

Saa ordnede de deres Sager; der blev ikke Tid for Dalberg til at hjælpe til ved Opvadsken den Dag.

Ingeborg gik ud i Køkkenet og græd. Der var kommen en usigelig Angst over hende, en Følelse af noget tungt og trykkende, en Mistillid til Fremtiden, som en Forudfølelse af onde Tider; og dertil Sorgen over at skulle skilles fra Mennesker hun havde faaet kær. — Ikke saaledes, at hun havde skænket nogen af de to Soldater sit Hjærte helt, men hun var kommen til at holde af dem som af to Brødre, Repræsentanter for Fædrelandets hellige Sag.

Begivenhederne fulgte nu Slag i Slag: Den 1ste Februar Opbrud fra Kvartererne, den 2den Efterretningen om den seirrige Kamp ved Mysunde, den 3die Affæren ved Bustrup.

Kompagniet laa i Reserve i en Bondegaard foran Bustrup By, da en Ordonants bragte Melding om Fjendens Fremrykning.

Kaptainen kom ud fra en Stue, hvor han havde siddet og spillet Kort med Kompagniets øvrige Officerer, spændende sin Sabel om sig.

«Oversergeant! — Kald Kompagniet til Gevær!» raabte han, og Ordren blev adlydt i samme Nu.

Fra Terrænet paa den anden Side Kongehøien, ude imod Landsbyen Selk, hørtes Kanonade, medens Kompagniet traadte an. — Kampen var aabenbart allerede i fuld Gang.

Kaptainen traadte hen foran Kompagniet, der stod formeret i Kolonner, og sagde i en saa rolig Tone, som om han ved sit Eksempel vilde gøre Folkene tillidsfulde: «Lad mig nu se Folk, at enhver gør sin Pligt. — Vi skal nu i Kamp! — Men,» føiede han smilende til, «det er slet ikke saa farligt, naar først man faar begyndt.»

«Geværpropper og Patronhætter bort! — Giv Agt — lad! — Der lades med skarpt!»

Der gik som et Kuldegys gennem hele Kompagniet, idet denne skæbnesvangre Befaling gaves for første Gang. Kaptainen syntes at se et hvidt Skær gaa hen over de skæggede Ansigter, som vare vendte imod ham, men Geværerne sattes

med et eneste fast Slag frem imellem Fødderne, og alle Hænderne fo'r i Taskerne. Patronerne førtes til Læberne og de afbidte Papirhylstre hvirvlede for Vinden hen over Græsmarken, Krudtet hældes i Geværet, Kuglen vendes om og sættes fast i Mundingen, Ladestokkene svinges i Luften og falde klirrende ned i Løbene, endnu engang svinges Ladestokkene og bringes paa Plads, Fænghætte sættes paa, Geværet kastes med et fast Sæt i Hvil, færdig til Skud.

Der var Appel og Skønhed over denne gammeldags Eksersits, men den havde allerede den Gang overlevet sig selv.

Kun én Mand nede paa venstre Fløi af den forreste Deling kunde ikke blive færdig med Ladningen; han spildte Krudtet udenfor Gevær-mundingen, famlede med Kuglen og tabte Ladestokken ud af sin rystende Haand. — Det var Meyer!

«Bomber og Granater!» tordnede Kaptainen, som nu var vred, «kan De ikke blive færdig med at lade det Gevær.»

«Jeg er syg, Hr. Kaptain,» svarede den tiltalte og traadte frem foran Fronten, med Møje skuldrende sit Gevær, «jeg er meget syg og beder om Tilladelse til at træde ud.»

«Ja vist er De syg,» sagde Kaptainen og saa

ham haanende ind i det udslukte Blik. «De er meget syg! — De har jo en aldeles uovervindelig Kanonfeber! — Skrup kun af med Dem, jeg vil ikke se Dem for mine Øjne. — Kompagni marsch!»

Kolonnen satte sig i Bevægelse og skred tværs over Marken op imod Kongehøiens Top, hvorhenimod ogsaa flere andre Afdelinger styrede deres Fjed.

Dalberg, som havde mistet sin Rodekammerat, var faa Minutter efter inde i den vildeste Kamptummel. Kompagniet laa opløst i en tæt Kæde bag en Grøftevold, lidt omme paa den anden Side af Kongehøiens Top, og vekslede Skud med Østerrigernes Tirailører, som trængte tættere og tættere ind paa Livet af dem. Ovre paa den anden Side Dalen, paa Bakkekammen helt ude i Horisonten, stod en Række næppe synlige Kanoner, hvis Granater leverede Bassen til Geværkuglernes pibende Diskant.

De fjendtlige Artillerister syntes dog ikke ret at kunne finde deres Maal, deres Granater oprodede Jorden bag ved Skyttekæden, høiere oppe mod Høiens Top, kun en enkelt sprang

saa nær ved, at den overstænkede Soldaterne med Jord og Snavs.

«Tag roligt Sigte Folk,» sagde Kaptainen, som gik langsomt frem og tilbage bag ved Kompagniet, «og bryd Jer blot ikke om Granaterne, de skyde for høit.»

Ned ad Bakkeskraaningerne lige over for rykkede Fjendens Reserver frem i store Kolonner med flyvende Faner og klingende Spil. Den skraldende Militærmusik og Trommernes Buldren skar sig ind mellem Kanonernes Drøn og Geværernes uophørlige Knalden, som en sælsom Kontrast, forlenende det hele Billede med en eiendommelig betagende Vildhed.

Vore glatløbende Kanoner kunde ikke besvare det fjendtlige Artilleries Ild, men maatte indskrænke sig til at fyre paa de fremrykkende Kolonner, men ogsaa her var deres Skydning uden Virkning, fordi Granaterne sprang i Luften, før de naaede Maalet.

Vore Soldater i Skyttekæden var med Harme Øienvidner til denne Fiasko.

To af vore Kanoner fik nu Ordre til at rykke længere frem for at komme Maalet nærmere, men dette bevirkede kun, at de stormedes af de fjendtlige Tirailører, som erobrede den ene, fordi Forspandet løb løbsk idet den skulde

prodses paa, hvorimod det lykkedes at frelse den anden.

Kampen holdtes staaende en Tid, men Fjenden udfoldede en stedse mere og mere overvældende Overmagt.

Kaptainen for Dalbergs Kompagni raadførte sig med Føreren for et Nabokompagni, og begge vare enige om, at hvis Fjenden stormede, vilde de blive fuldstændig oprevne.

De fjendtlige Kolonner, de havde set rykke frem ad Bakkeskrænterne lige over for, vare borte, nede i Dalen, inde under Kongehøiens Fod; Fjenden kunde hvad Øieblik det skulde være udfolde en knusende Overmagt i et uimodstaaeligt Hovedangreb. Det vilde være klogt at gaa tilbage, medens man endnu var Herre over sine Bevægelser.

En Adjutant kommer jagende i fuldt Firspring hen imod dem. De to Officerer tror allerede, at han kommer med Ordre til Tilbage-tog, men endnu inden han har standset sin skummende Hest, har han revet dem ud af deres Vildfarelse.

«Vil De lade Bajonetten sætte paa!» raabte han, «der skal gøres Angreb, saasnart der bliver blæst fra Centrum; vi har mistet en Kanon, som skal tages tilbage.»

«En Kanon!» brummede Dalbergs Kaptain ærgerlig. «Det gamle Jern er jo ikke et Skud Krudt værd,» havde han nær sagt, men han tog sig i det og bemærkede kun: «Det vil blive os en dyr Kanon.»

«Maaske, men den skal tages,» svarede Adjutanten, idet han vendte sin Hest og jog tilbage.

«Bajonetten paa!» kommanderede Kaptainen, «og sørg for at have Skud i Geværet til det afgørende Øieblik.»

Skydningen var næsten døet hen, medens alle ventede paa Signalet fra Centrum.

«Fremad! — Gaa paa!» lød det, og fra de fem Kompagnier, der havde faaet Ordre til Angrebet, gjaldede Signalthornene: «Stikker Du mig, stikker jeg Dig! — Stik ham! Stik ham!» Og fremad stormede de Tusind Mand i en lang bugtende Linie hen over Marken, brølende Hurru af deres Lungers fulde Kraft, medens Kuglerne slog dem i Møde som et Haglveir.

»Det er den stiveste endnu!» tænkte Dalberg, som var paa sin Plads i Kompagniet. «Kommer vi godt fra det, kan vi komme godt fra mere!»

Han havde Geværet i højre Haand og holdt om Sabelskeden med venstre for bedre at kunne løbe, og medens han med Hovedet trukket ned imellem Skuldrene brølede Hurra ligesom de

andre, tænkte han paa alt, hvad han havde oplevet i den sidste Maaned; — paa Ingeborg og Meyer. — Paa de tyve Tusinde Tyskere, som skulde falde foran Dannevirke hver Dag. — Det blev intet let Arbeide! — Meyer besørgede ikke mange af dem. — Han maatte trække paa Smilebaandet ved Tanken om Meyer, skønt Kuglerne hvinede om ham som et Snefog, og den ene af hans Kammerater efter den anden segnede med Ansigtet imod Jorden.

Men Østerrigerne vege ikke. Stolende paa deres Styrke bleve de staaende og toge imod Angrebet med opplantede Bajonetter.

Man kunde allerede næsten se det hvide i hinandens Øine. Dalberg havde fattet Geværret med begge Hænder, fast bestemt paa at plante sin Kugle midt i et af de brune Ansigter der foran og Bajonetten i et andet, da med et Geværret som af en usynlig Magt reves ud af hans Hænder og slyngedes til den ene Side, medens han selv hjælpeløs tumlede til den anden, og faldt foran Fødderne af to Kammerater, der styrtede over ham og sparkede og stødte ham med deres tunge Støvler, idet de atter sprang op.

Han begreb ikke straks, hvad det var, der med et havde berøvet ham hele hans Energi og Handlekraft. Han havde faaet ligesom et Slag

over Armen, og først lidt efter lidt gik det op for ham, at den var knust af en Kugle. Et Øieblik laa han fuldstændig tilintetgjort; men ved at samle sine Tanker lidt indsaar han dog, at her kunde han ikke blive liggende; ganske tæt ved ham kæmpedes paa Liv og Død, men Udfaldet af denne Kamp kunde ikke være tvivlsomt, Fjenden var jo dobbelt saa stærk som hans Kammerater, de vilde komme til at vige og han komme i Fangenskab.

Det vilde han ikke! — Han kom til at tænke paa Feltlasarettet i den store graa Bygning derinde i Lolfus, lige overfor hans Kvarter. — Ingeborg!

Reisende sig med Opbydelsen af al sin Kraft begyndte han at løbe tilbage med den sønderskudte Arm hvilende paa den uskadte. Da han naaede Grøftevolden, hvorfra Angrebet var udgaaet, styrtede han sig ind over den, og blev liggende et Øieblik halv afmægtig af Smerte.

Men nu naaede en dump, drønende Lyd, som af mange Menneskers voldsomme Løb hen over blød Bund til hans Øre. Han vidste, hvad det betød, — det var hans Kammerater, som kom tilbage! Om et Øieblik vilde de styrte sig ind over Grøftevolden uden at ændse, at de maaske traadte paa ham i deres sandseløse Jag.

Greben af Angst sprang han op og løb videre, over en Mark, hvor Kuglerne peb om ham, over Høiens Top og ned paa den anden Side.

Han vedblev at løbe. En Gang imellem overvældede Smerten ham, saaat han faldt, men han reiste sig atter og løb videre, indtil han bag den gamle Thyras Vold mødtes af det frydeligste Syn, som kan møde en saaret Soldats Øine: En Stab af Læger, som tog sig af de saarede, efterhaanden som de kom ude fra Slaget, enten befordrede af Ambuláncen eller ved egen Hjælp, som Dalberg.

Her segnede han ned og blev liggende til hans Tur kom at blive forbundet, hvorpaa han sammen med tre andre lagdes paa en Vogn, som langsomt bevægede sig indad mod Feltlasarettet.

Inde i Slesvig havde man hørt Kanonerne begynde at tordne ved Middagstid, og i flere Timer havde Ingeborg ængstelig holdt Øie med enhver Vogn, der bragte Saarede til Lasarettet lige overfor. Hun blev underlig tilmode, da Meyer kom, bleg og skamfuld, og fortalte, at

han var sygemeldt, medens Dalberg var med i Kampen.

Hun bød ham ind, men der var kommen noget koldt og fremmed i hendes Opførsel imod ham; hun havde tabt Tilliden til den skrydende Pralhals, der havde troet, at Fædrelandet kunde forsvares med store Ord. Blot Dalberg ikke fik Ret, at vor Sag var uhjælpelig tabt, fordi vi havde ladet os lulle i Søvn ved falske Forestillinger om vor egen Storhed.

Ingen af dem, som kom derude fra, kunde fortælle noget rigtigt om Slagets Gang, kun dette, at det ikke var noget Hovedslag, der var ikke mange af vore Tropper i Ilden, det var dog altid en Trøst.

Pludslig udstødte hun et Skrig og for ud af Døren. Hun havde fra Vinduet set nogle saarede Soldater blive hjulpede af en Vogn og genkendt Dalberg.

«Dalberg! Dalberg!» kaldte hun, «aa kom dog herind.» Og ledende ham som et Barn førte hun ham ind i Stuen og hen til Lænestolen ved Kakkelovnen, hvor han sank halv afmægtig tilbage.

Han var i en ynkelig Forfatning. Hans Klæder vare tilsølede, og hans blege, lidende Ansigt næsten ukendeligt af Sved og Krudtrøg.

«Som han dog ser ud!» sagde hun, idet Medlidenhedens Taarer randt ned ad hendes Kinder. Derpaa hentede hun Vand og Haandklæde og vadskede og redte ham, som om han var et lille Barn.

«Aldrig skal jeg glemme Dem, hvad De i Dag har lidt for Slesvig!» sagde hun, da han atter lignede et Menneske, og givende efter for sine overstrømmende Følelser, bøiede hun sig ned og trykkede et Kys paa hans Kind.

Meyer havde skamfuld og ydmyget reist sig fra Sofaen, hvor han sad, og var gaaet hen til Vinduet for at se ud. I det samme kom en gammel Underofficer ud af Lasarettets Port og fik Øie paa hans letkendelige Fysionomi bag Ruden.

«Ah, der har vi s'gu Meyer!» sagde han og var i et Par Skridt over Gaden og inde i den lille Stue.

«Er De der, Meyer!» begyndte han. «De hyttede Deres Skind i Dag! — Det saa sørgeligt ud for Fædrelandet, om vi havde mange Soldater som Dem. — Og der er ogsaa Dalberg,» tilføiede han. «Med ham er det en anden Sag!»

«Ja, han er saaret,» sagde Ingeborg og rettede sig stolt i Veiret.

«Jeg ved det!» vedblev den gamle Under-

officer, som var Kompagniets Vaabenmester, «jeg saa ham falde. — Honnør for hver en brav Soldat, som gør sin Pligt og vover Livet for Fædrelandets Ære!» Og med stram Holdning slog han Hælene sammen og førte Haanden til Huen. «Jeg har været ovre paa Lasarettet med vor Premierlieutenant; han er farlig saaret i det ene Knæ. — Men De,» fortsatte han henvendt til Meyer, «som har ført de store Ord i Munden, men var den første til at knibe ud, da Faren truede, De er ikke bedre værd, end at man skal spytte Dem i Deres Øine.»

Og med vældig Kraft lod han Gærningen følge paa Ordet og gik med stolt og kneisende Holdning ud ad Døren.

TREDIE KAPITEL

Tilbagetoget

VED Mobiliseringen i December 1863 omdannedes Bataillonerne til Regimenter à otte Kompagnier og for at udfylde Rammerne indkaldtes otte Aargange; det vil sige, Bunden skrabedes for alt, hvad der hed Liniemandskab, og da der endnu fandtes Huller, udfyldtes disse med Forstærkningsmænd, saa at Afdelingerne kom til at bestaa af i alt elleve Aargange imellem hverandre.

At denne Sammenblanden af ungt og gammelt Mandskab maatte forringe Hærens Brugbarhed er indlysende, og mod disse Tropper sendte Tysklands to mægtigste Militærmagter deres yngste Liniesoldater, som ikke alene var os overlegne i Tal, men ogsaa i Uddannelse og Udrustning.

Havde Dannevirkestillingen svaret til sin Hen-

sigt, og Krigen var begyndt paa en mildere Aarstid, vilde den dog maaske have kunnet yde en meget betydelig Modstand. Men Stillingen var ikke færdig og Bestykningen med forældede Kanoner nærmest værdiløs. Hertil kom, at Krigen udrød midt i Vinterens Hjærte, efter en stræng Frostperiode, saaat den lange, smalle Sli-fjord, til hvilken Stillingen støttede sin venstre Fløi, var tilfrossen, og med Undtagelse af en smal Rende, Soldaterne havde savet langs Midten, belagt med et Isdække, stærk nok til at bære større Troppemasser, ligesom ogsaa de store Oversvømmelser, der i stor Udstrækning skulde holde Stillingens Front stormfri, vare bund-frosne.

Havde den til Stillingens Forsvar beregnede Styrke, 120 Tusind Mand, været til Stede, vilde det maaske endda, trods alle Vanskeligheder, have været muligt at yde et virksomt Forsvar, men af denne Troppestyrke fandtes næppe en Fjerdedel, lige netop nok til at besætte den yderste Forsvarslinie, uden Reserver, uden Tropper til Afløsning, saaat Soldaterne maatte staa, hvor de stod, Nat og Dag udsatte for Veirets Barskhed, uden at der kunde være Tale om, at et eneste Kompagni gik tilbage og nød et ordentligt Hvil.

Udgangen af en saadan Situation kunde nødvendigvis kun blive et af to: Enten en Katastrofe, hvis Fjenden foretog et Hovedangreb, maaske paa flere Punkter paa en Gang eller et betimeligt Tilbagetog.

Det følger næsten af sig selv, at vore mange gamle Soldater, hvoraf et stort Antal sad i selvstændige Stillinger hjemme og havde Kone og Børn, ikke havde været begejstrede for Udsigterne til Krig, men havde haabet, at Striden ved Diplomatiets Hjælp skulde blive bilagt, saaat vi, om end med Tabet af Holsten, dog maatte bevare Slesvig for den danske Trone. Men da dette Haab brast, og Krigen var en Kendsgæring, maa det siges til vore Soldaters Ros, at de forbausende hurtigt fandt sig til Rette under disse alvorlige Forhold, og at alle, baade unge og gamle, taalmodigt bar alle Vinterfelttogets Lidelser og Strabadser, ofte med et Lune og Humør, der kunde staa som et lysende Eksempel for unge Rekrutter, der kan finde at have det strængt under en fredelig Septemberkrig.

Landsbyen Bustrup laa i Afsnittet mellem den ny Dannevirkestilling og Levningerne af Fortidens Befæstninger, der under forskellige Navne, som Kurvirke, Saxarmen, Margrethevold o. l. dannede ligesom et Udenværk foran Byen

og parallelt med den egentlige Stillings venstre Fløi. Her sluttede Kampen den 3die Februar, idet vore tilbagevigende Afdelinger besatte denne Vold og standsede Fjendens videre Fremtrængen, netop som Mørket faldt paa.

1ste og 5te Kompagni af 20de Regiment, som havde deltaget i Kampen, fik Ordre til at gaa tilbage og besætte Rishøi, der var beliggende i Baggrunden af Bustrup By, lige foran Veiknuden, hvor Veiene fra Ekerneførde og Rendsborg forenes for samlede at gaa over Dæmnningen over Bustrup Dam.

Stillingen var ikke lystelig. Det blev betydet os, at vi maatte være aarvaagne. Et natligt Angreb var meget muligt, og da den foranliggende gamle Vold kun var besat af Forpostafdelinger, der let kunde kastes tilbage, maatte vi være belavede paa at forsvare Rishøi til det yderste for at hindre Fjenden i at trænge frem over Bustrup Dam.

Den foregaaende Nat havde vi været paa Forpost, og da Veiret efter streng Frost var slaaet om i Tø med øsende Regnveir, vare vi endnu tildels gennemvaaede, og vare ved at færdes over de opblødte Marker under Fægtingen tillige blevne dygtig snavsede. Medens vi nu stode her paa Rishøi, klarede det paany op til

klingrende Frost, saaat Klæderne frøs om os. Kappelige og Støvler knirkede og knagede for hvert Skridt man tog, og en bidende kold Vind gennemisnede Lemmerne til Marv og Ben.

Den eneste Afveksling, der frembød sig for os under denne frygtelige Nattevagt, var, at Kompagnierne skiftedes til at staa i Kæde bag et Dige et Stykke nede paa Høiens Skraaning og i Reserve paa dens Top.

Kompagniet ude i Kæden havde dog en Smule Beskæftigelse med at forstærke Stillingen. Man havde faaet fat paa en Del Spader og Skovle og med disse arbejdede Mandskabet skiftevis med at forhøie Diget med opgravet Jord, medens andre med deres Sabler huggede væk af det levende Hegn, som betog Udsigten. Men i de to Timer, der vekselvis stodes i Reserve oppe paa Toppen af Høien, var der ikke det mindste at bestille, andet end at døie alle Vinternattens Kvaler. Det var den tredie Nat, vi maatte undvære Søvn, og vi vare derfor for overvældede af Træthed til uafbrudt at kunne være i Bevægelse for at holde Varmen. Og Gud naade den, der gav efter for Fristelsen til at nyde et lille Blund, han vaagnede kort efter næsten vanvittig af Smerte i alle Lemmer og kunde kun ved Kammeraternes Hjælp faa den

fornødne Motion for atter at faa Blodet sat i Bevægelse.

Ved Rishøiens Fod laa Huse og Gaarde, men det var os strængt forbudt at forlade Høien for at søge Ly i disse.

Det virkede derfor som en næsten ufattelig stor Befrielse, da begge Kompagnier ved Midnatstid fik Lov til at gaa til Slesvig og søge Kvarter.

Vi gik ikke længere end til Frederiksberg, en Forstad til Slesvig By, og blev her meget summarisk fordelt imellem en Del Huse.

Oh hvilken Fryd, blot det at komme i Hus. Vi skulde rigtig hvile ud! — At faa Lov til at sove! — Uh ha, hvor vi skulde sove!

Paa Frederiksberg, som overalt i Slesvig By, havde der ligget fuldt af Soldater, saaat der i alle Huse laa Halm og Tæpper, der havde været benyttet af tidligere Indkvarteringer; her var alt, hvad der kunde fryde et Soldaterhjærte.

Men før man gik til Ro, kom de stivfrosne Støvler af Benene og fik en forsvarlig Omgang med en Halmvisk for at blive mere bevægelige, til de atter skulde i Brug.

Dernæst fandt man et Par tørre Sokker frem af Tornystret og tog dem paa under en Følelse af ubeskriveligt Velvære. Man sover

ikke godt med en sulten Mave, derfor blev Brødpøstens Indhold ogsaa underkastet et Eftersyn; der blev snakket og diskuteret en lille Smule. Kort sagt, en kostbar Timestid ødsles let bort, naar man tror at have Tid nok.

Den ene Soldat efter den anden krøb imidlertid ned i Halmen med et Tæppe over sig, og gled let og hurtig over i Søvnens Drømmeland. Den sidste er ved at lukke sine Øjne til Blund, da han atter farer op ved Lyden af et Hornsignal lidt borte i Gaden. Han vil ikke tro sine egne Øren, men bliver siddende og lytter til det atter gentages. Men der er ingen Tvivl mulig: «Det Hele hurtig Appell!» lyder det udenfor Huset og fortsætter videre hen i Gaden.

«Alle Mand op!» raaber han. «Vi skal paa'n igen, — der blæses Appell!»

Det koster Umage, at faa de nylig indsovede Mennesker rusket vaagen, næsten lige saa meget at faa dem i de klamme Støvler paany, men Befalingsmændene skynder paa, og i forholdsviis kort Tid staar de to Kompagnier atter opstillede paa Gaden og marscherede ud for at indtage deres gamle Stilling paa Rishøi, som de havde forladt for et Par Timer siden.

Det stod nu klart for os, hvorfor vi vare blevne allarmede saa snart igen. Medens vi

var borte, havde vor Plads staaet tom, og havde Fjenden paa dette Punkt foretaget et natligt Angreb under vor Fraværelse og sprængt Forpostafdelingerne, vilde han have fundet et Hul, gennem hvilket han vilde have kunnet trænge lige ind i Slesvig By.

Om Afløsning og Søvn kunde der altsaa ikke være Tale, saalænge vi stod i den svagt besatte Dannevirkestilling.

Den regelmæssige Uddeling af Naturalforpleining fandt heller ikke Sted i de Dage, vi levede hovedsagelig af Ekstraforpleining: Beskøitter og røget Flæsk, som dog var saa rigelig til Stede, at vi ikke led Nød.

Det røgede Flæsk satte vi kun Pris paa, naar vi undtagelsesvis kunde faa det stegt, men Beskøitterne, store runde Hvedekiks, vare meget yndede. De havde kun den Feil at være stenhaarde, saaat det var et møisommeligt Arbeide at faa Føden ud af dem. Mest Udbytte havde man af en saadan Kammerat, naar man fik den knust i Smaastumper, som man gik med i Kappelommen, og en for en puttede i Munden, saaat man hele Tiden gik og smaaspiste, uden nogen-sinde at blive rigtig sulten.

Endelig oprandt den med Længsel i Møde sete Dag, som dog bragte nogen Afveksling ind

i det ensformige Liv paa Rishøi. Vi kunde se Fjenden bevæge sig oppe paa Kongshøi, hvor vi Dagen i Forvejen havde kæmpet, og at han ogsaa iagttog os, skulde vi ikke faa Grund til at tvivle om. Pludselig kørte et Feltbatteri op paa en Mark lidt ned ad Kongshøiens Skraaning og begyndte at sende sine Granater ind imod Stillingen, overalt hvor Artilleristerne kunde finde et Maal.

Paa Rishøi fik vi ogsaa nogle Stykker, som pludselig slog ned og sprang i Nærheden af vore Geværpyramider, saa at vi fik travlt med at bringe Geværerne i Sikkerhed og selv søge Dækning, som den bedst kunde findes, medens vi stærkt interesserede iagttog de smaa rapmundede Kanoners Færd, ventende paa hvad vore svære Kanoner i Skanserne vilde sige til denne Næsvished.

Det varede da heller ikke længe før 84-pundigerne begyndte at brumme. Fra vor Plads ud til Siden kunde vi høre de store Projektiler klukke afsted gennem Luften paa deres langsomme Flugt, men Virkningen svarede ikke til Kanonernes frygtelige Drøn. De store Granater sprang i alle Retninger foran, bagved og ud til Siderne for Østerrigernes Standplads uden en eneste ordentlig Træffer, og Kampen vilde maaske

have varet længe, om ikke et af vore Batterier var kommet frem og havde protset af paa Marken foran en af Skanserne, og hurtig havde faaet de fjendtlige Kanoner til at fortrække.

Senere erfarede vi, at det var det eneste riflede Feltbatteri, vi havde i den danske Arme, der udførte denne Bedrift.

Bustrup By var Dagen i Forvejen bleven rømmet af sine Beboere. Det fortaltes, at dette var sket efter Ordre, fordi Byen var bestemt til at skulle brændes af, saasnart Fjenden rykkede frem mod Stillingen.

Under Kampen om Kongehøien den foregaaende Dag var der faldet nogle østerrigske Granater i Byen, som blandt andet havde stukket et Hus i Brand. Dette havde sagtens fremskyndet Flugten, og givet denne et panikagtigt Præg.

Da vi nu kunde overse Terrænet foran Stillingen, og Muligheden af en Overrumpling derfor var udelukket, vaagedes der ikke længere saa strængt over, at Mandskabet af det Kompagni, der stod i Reserve oppe paa Rishøiens Top, blev paa sin Plads, hvorfor Soldaterne begyndte at gøre smaa Afstikkere ned i de forladte Huse og Gaarde, i hvilke alt vidnede om, hvor hovedkulds Beboerne havde forladt deres

Hjem; selv Sytøi og Strikkestrømper saa man ligge paa Bordene, og ude i Spisekamrene stod alle Husmoderens Herligheder i Krukker og Fade: Asier, Syltetøi, Smør, Æg og Resterne fra det sidste Middagsmaaltid. De ubudne Gæster generede sig ingeniunde, men tog for sig af Rariteterne. Inde i Stuerne sad Soldaterne om Bordene og spiste Syltetøi med Skeer og Asier og Agurker til Beskøtter og Flæsk; og ude i Køkkerne brasedes og stegtes Flæsk til Æggekagerne. Det var et sandt Slaraffenliv, saalænge det varede. — En Tordenstemme gjorde Ende paa hele Idyllen: «Til Gevær!» lød det, og afsted stormede alle op paa Toppen af Rishøi, hvor Bataillonskommandøren var kommen for at inspicere Stillingen.

Han roste de to Kompagnier for deres gode Holdning og ventede, at de fremdeles vilde gøre deres Pligt. Til Gengæld fik han tre velmente Hurraer, da han red bort, hvorpaa alt faldt tilbage i sine vante Folder.

Om Eftermiddagen den 5te Februar blev de to Kompagnier trukket bort fra Rishøi ned i Bustrup By, hvor ogsaa Regimentets andre Afdelinger kom til Stede og fordeltes i de forladte Huse og Gaarde.

Der var øiensynlig noget vigtigt i Gærde,

men hvad det var, havde vi ingen Anelse om. Optimisterne gisnede paa, at Krigen var endt, maaske ved Stormagternes Intervention; andre ansaa det for mere sandsynligt, at der forestod et Udfald.

Mest undrede det os, at vi fik den, under disse Forhold lidt eiendommelige Ordre, at «pudse» det bedste vi kunde. Denne Proces kom dog kun til at bestaa i, at vi fik gnedet Snavset, som nu var tørt, af Kappesflige og Benklæder, og fik givet Støvlerne en Omgang Fedtsvæerte. Enkelte drev det til at vadske sig, men dette forlangtes i Almindelighed ikke i de Dage.

I Mørkningen kom Kompagniernes Vogne med Naturalforpleining, den første vi fik efter at have forladt vore Kvarterer i Altstadt. Til Gengæld fik vi to Rationer, Flæsk og Ærter, Kød og Ris, som uddeltes sektionstvis tillige med en Feltkedel til at koge det i, hvorpaa vi maatte selv om Resten.

Med mine tolv Mand søgte jeg hen i et lille enligt liggende Hus, der stod ganske tomt, og hvor vi derfor gererede os som hjemme. Kødet og Flæsket kom vi nu i Kedlen, som blev hængt op paa en Krog i den aabne Skorsten, og fik gjort Ild under den, hvorpaa hele Mandskabet

blev sat i Gang med at hjælpe til ved Madens Til-lavning. Nogle skulde passe Kedlen og Fyret. —

Ærterne opgav vi af Frygt for, at de ikke skulde lykkes for os, hvorimod Risen kom i Kedlen. — Nogle blev sat til at vadske og skrælle Kartofler, som hentedes op fra en lille Kælder under Køkkenet, medens Resten hentede Kaal ind fra Haven, som de hakkede til at komme paa Maden, og da denne var færdig, dækkede vi Bord med alt, hvad vi kunde finde af Service i det lille Hus, og holdt et fortræffeligt Maaltid.

Kødet og Flæsket var en Smule halvraat, men hvad vi ikke spiste, delte vi imellem os, og gemte det i Brødposerne til senere Leiligheder.

Men imidlertid var Klokken bleven Ni, og belært af Erfaring, skyndte vi os at opsøge Sove-steder, og sørgede for at komme til Ro.

Oppe paa et stort Høloft, hvor en søvning Lygte førte en haabløs Kamp med det skumle Rums Gravmærke, kravlede Soldaterne sammen saa tæt som Sild i en Tønde.

Der var fuldt, da vi kom derop, saa vi maatte tage tiltakke med Pladsen nærmest Stigen, men Høet var blødt, og efter det solide Maaltid gjorde Trangen til Søvn sig dobbelt gældende, saa det varede ikke længe, før vi havde glemte Feltlivet

og alle dets Besværligheder i Morfeus' beskærmende Arme.

Jeg havde sovet, — hvorlænge havde jeg ingen Anelse om —, da jeg vaagnede ved at en traadte mig over Benene. «Hvem der?» spurgte jeg. «Det er Kaptainens Ordonnants,» blev der svaret. «I skal op, — Kompagniet skal stille straks.»

«Hvad er Klokken?»

«Til!»

Vi havde sovet nøiagtig en Time. Udenfor paa Veien traadte Kompagniet an i Mulm og Mørke, men vi havde alligevel en Fornemmelse af, at det var hele Regimentet, som samledes til Afmarsch.

Hvad skulde denne Sammendragning betyde, hvor skulde vi hen? — Den ene spurgte den anden, men ingen vidste Besked.

Officererne vare tause og ordknappe, og om de ældre Underofficerer vidste noget, holdt de det alligevel hemmeligt for Mandskabet.

Et Rygte, som hvidskedes fra Mand til Mand, vilde vide, at vi skulde til Mysunde, hvor der skulde være sket noget. Denne Udsigt til Forandring bedrøvede os ikke, værre end ved Dannevirke kunde det næppe blive.

Marschen gik gennem Slesvig By, som var

usædvanlig oplyst, med mange Folk paa Gaden, som med sletdulgt Skadefryd i deres Ansigter betragtede vor Forbimarsch. Det Hele blev os mere og mere gaadefuldt. Men først da vi marscherede forbi Veien til Mysunde, uden at dreie af, begyndte vi at faa onde Anelser.

«Det er Krigen som er endtl!» mente nogle; men snart kom det som en ond Tidende, der med en Løbeilds Hast bredte sig langs Kolonnerne: «Det er Dannevirke, som er rømmet!»

For mange var dette kun Opfyldelsen, — og endda den heldigste Opfyldelse, — af en længe næret Formodning. Men selv om det for dem, der havde troet længst paa Dannevirke, i Virkeligheden kun var en Illusion der brast, knyttede der sig dog til Begivenheden en stor Smerte, fordi den følte som et nyt Nederlag for dansk Politik imod vor overmægtige Nabo.

Imidlertid skred vi videre paa vor hemmelighedsfulde Marsch. Men denne syntes dog ikke at kunne foregaa uhindret. Snart indtraadte der en Standsning, hvis Aarsag ingen kendte, men naar der blev kommanderet: «Holdt — Gevær ved Fod!» stod man taalmodig og hængte paa Geværet, mens man indbyrdes drøftede, hvad der kunde være i Veien.

Det solide Aftensmaaltid og den kortvarige

Hvile, man havde nydt i Bustrup, i Forbindelse med den naturlige Sjælespænding, hvormed Budskabet om Dannevirkes Rømning havde fyldt alles Sind, bidrog i nogen Tid til at holde Livsaanderne vaagne. Men disse legemlige og aandelige Opstramninger formaaede ikke at ophæve Virkningen af de foregaaende Dages Anstrængelser og Savn, af hvilke Mangelen paa Søvn var den mest følelige; snart begyndte Slapheden igen at indfinde sig.

Havde vi kunnet marschere fremad, vilde Anstrængelsen og Haabet om at naa et Maal, have holdt os vaagne, men foran os kørte, eller rettere sagt «bevægede», sneglede sig frem, et Træn bestaaende af alt det en tilbagevigende Armé saavidt mulig skal medføre. Foruden de sædvanlige militære Bagagevogne, Ammunitions-kærrer, Syge- og Lazaretvogne, tillige Tusinder af Bøndervogne, belæssede med Forraadene fra de rigt forsynede Magasiner, som dog langt fra vare tømte. Og for at forhindre, at hele dette Tros faldt i Fjendens Hænder, sluttede vi op bagved, som Arrieregarde, derfor de idelige Standsninger.

Veien var nemlig speilglat, og Frosten og lette Snebyger gjorde den stadig glattere, saa at Hestene for de tungt læssede Vogne ikke kunde

staa fast, men snublede og faldt, og det hele Vogntog kun kom umaadelig langsomt fremad.

Vognene kørte undertiden i to og tre Rækker ved Siden af hinanden. Gik et Køretøi helt i Staa, befordredes det uden mange Ceremonier ned i Grøften af de ledsagende Trænsoldater, for ikke at spærre Vejen for de efterfølgende.

I Nattens Mulm og Mørke opdagede vi nu og da en saadan «tilsidesat» Befordring staaende i Veigrøften med Kudsk og Heste, og gennem disse eiendommelige Marodører erfarede vi efterhaanden, hvad der gik for sig forude og hindrede vor Marsch.

Og lige saa sendrægtig som Vogntoget, sneglede Natten afsted. I Begyndelsen averteredes der, naar der skulde gøres Holdt, men den søvnige Marsch dyssede efterhaanden hele Kolonnen ind i en Dvale, under hvilken ingen formaaede at fastholde Interessen for sine Omgivelser og Pligter.

Naar de forreste stode stille, sluttede de efterfølgende mekanisk op til de standsedes af Formandens Tornyster, støttet til hvilket de da stod og sov indtil Tabet af dette Støttepunkt gav dem en uklar Forestilling om, at nu gik det atter fremad.

Hos mange gik Søvnigheden og Trætheden

over i en fuldstændig Feberdrøm, under hvilken de havde de mærkeligste Visioner. Hos enkelte gik disse i Retning af Forestillingen om overjordiske Herligheder. Andre saa derimod traurigt paa Tingene. En gik saaledes og græd og fortalte senere, da han igen var kommen til Hægterne, at han havde gaaet og indbildt sig, at han gik i et Ligtog, bag sin Moders Kiste.

Men ogsaa denne uhyggelige Nat fik en Ende. Dagen oprandt kold og graa, men med Overblikket over Omgivelserne og den videre Horisont, vendte ogsaa den sjælelige Ligevægt tilbage og gav Legemet nye Kræfter, saaat man atter begyndte at interessere sig for, hvad der foregik for ens Øine. Fra et høitliggende Punkt, hvorfra vi kunde overse en større Strækning af det foranliggende Terræn, saas det uendelige Vogntog bugte sig hen ad Veien, gennem det snedækte Landskab, som en endeløs Linie, graat i graat, med en langsom, næsten umærkelig Bevægelse fremad.

Standsningerne vare ikke mere saa søvndyssende, men kunde endog frembyde Scener, der gav Anledning til en forfriskende Latter.

Et Sted laa en Vogn i Grøften, læsset med to store Tønder Brændevin. Nogle Soldater havde i en Fart faaet en af disse op paa Vei-

kanten og bearbejdede Bunden med Geværkolberne for at faa den slaet ind. En af dem sprang, for at hjælpe til, op paa Tønden, men da Bunden i det samme brast, styrtede han ned i Brændevinen til midt paa Livet. Dette komiske Uheld, hvor uhegellig det kunde være for vedkommende selv, fremkaldte selvfølgelig et rungende Hurra fra alle Tilskuerne. Et andet Sted havde nogle Dragoner, der holdt Rast, faaet en Sæk fra en væltet Vogn slæbt op paa Marken og skulde til at fylde deres Muleposer i den Tro, at det var Havre, men opdagede til deres Harmes og Skuffelse, at det, Sækken var fuld af, var raa Kaffebønner.

En forsinket Vogn, med en stor Presenning over, var kommen til at køre inde imellem Infanteristerne, da en ridende Trænsoldat kom til og gav Kudsken Ordre til at slutte op. Men idet denne nu begyndte at pidske paa Hestene, blev Presenningen pludselig levende, og frem under den kom den ene Infanterist efter den anden, som med Geværer og fuld Oppakning havde listet sig til en lille Fribefordring og nu, under Kammeraternes ironiske Latter, maatte tage til Apostlenes Befordring igen.

Slige Smaascener livede op paa Humøret, men i sig selv var Marschen med de idelige

Standsninger trættende og dræbende kedelig. For hver Fjerdingsvei der marscheredes frem, gjordes der halvtimelange Ophold, under hvilke man stod og hængte paa Geværret, da de sne-dækte Stenbunker og Grøftekanter ikke indbød til Hvile.

Op ad Dagen begyndte pludselig et nyt Moment at spille ind med: Der kom Melding om, at Fjenden var i Sigte.

Bevægelserne blev uvilkaarlig hurtigere. Vogn-toget kom kendelig raskere afsted, men til Gen-gæld blev «Udsætterne» i Veigrøfterne hyppigere og hyppigere.

Alle havde ligesom en Følelse af, at noget alvorligt forestod. Smaadetachementer sendtes ud til Siderne for at afsøge Smaaskove og Lands-byer, der kunde skjule Baghold; kort sagt, man begyndte at forberede sig paa alle Eventualiteter.

Vi vare naaede frem til Egnen ved Oversø. Ved Broen over et Vandløb stode Ingeniørsol-dater, der havde gennemhugget de store Popler paa begge Sider af Veien, parate til at lade dem falde ned over Broen, saasnart den sidste Mand var ovre. Trænsoldaterne og Dragonerne, der ledsagede Vogntoget, raabte og masede paa for at faa Trænet over, og med de sidste Vogne fulgte Infanteristerne, som svingede ind til Si-

derne og i Kompagnikolonner tog Stilling paa Bakkeskrænterne bag Aaløbet; alt gjordes færdig til Kamp.

Fra vor Opstilling kunde vi se fjendtligt Rytteri paa Bakkerne paa den anden Side Aaløbet, men Angrebet udeblev, og efter nogen Venten marscherede vi videre og trak forbi 1ste og 11te Regiment, som nu afløste 8de Brigade i Arrieregarden.

Vi vare komne et godt Stykke ind ad Flensborg til, da en livlig Kanonade ude fra Fronten fik os til at standse, og snart bragte en Ordonnants en Melding, som fik os til at vende om og rykke frem paa ny. Det var Kampen ved Oversø og Sankelmark, som allerede var i fuld Gang.

Tæt bag 7de Brigade, 1ste og 11te Regiment, som alene kom til at udkæmpe denne Kamp, tog 8de Brigade Opstilling, saaledes at 9de Regiment i Kompagnikolonner stod paa Linie til højre for Chauseen, medens 20de Regiment paa samme Maade indtog en Stilling tilvenstre for denne. Ved 20de Regiments 1ste Kompagni, der stod nærmest Chauseen, fik vi ingen Del i Kampen, men var til Gengæld Vidne til alt, hvad der foregik paa Veien: Saarede, som kom tilbage tilfods og tilvogns, enkelte Fanger under

Bevogtning og Smaaflukke af Soldater, der fortalte, at de vare komne bort fra deres Afdelinger, og slog sig ned hos os.

Nogle af de Kompagnier, der kom længst ud paa Fløiene, kom derimod i mere direkte Berøring med Kampen, og blev navnlig betænkt med en Del af Fjendens Granater, som i enkelte Tilfælde gjorde ret betydelig Skade.

Den fjendtlige Styrke bestod af en østerrigsk Brigade paa 6 Batailloner Infanteri, understøttet af en rigelig Mængde Rytteri og Artilleri.

Ved at lade deres unge Linietropper gaa paa med en saadan Voldsomhed, at det flere Steder kom til Haandgemæng, lykkedes det Østerrigerne at tvinge 7de Brigades fire Batailloner ud af deres Stilling, men var selv saa medtaget af denne Tørn, at de ikke gjorde Mine til Forfølgelse.

Senere, da vi fik Sammenhængen at vide, ærgrede det os en Del, at 8de Brigades fire Batailloner ikke vare blevne kastede ind i Kampen, medens denne var haardest. Østerrigerne, der havde Forladegeværer, ligesom vi, vilde da uden Tvivl være blevne slaaede tilbage.

Ganske vist vilde dette ikke have havt nogen-
somhelst Betydning for Krigens senere Gang, men det var Krigens næsten eneste Tilfælde,

hvor vi havde en Chance for at faa Overtaget, og en saadan rask lille Seir vilde have høinet Armeens Mod og Selvtillid, hvortil der i høi Grad kunde trænges.

Kampen havde frembudt et eiendommeligt Moment, idet østerrigske Husarer i stort Antal foretog en Sværmattake, der udførtes paa den Maade, at Rytterne enkeltvis i fuld Karriere sprængte ind igennem vore Skyttekæder. En Del af dem blev sagtens skudt ned, medens de, der kom igennem, sværmøde omkring i Terrænet mellem Slaglinien og Reserven. Om de gjorde nogen Nytte, er sikkert tvivlsomt; men en af dem afstedkom en Episode, der i sit Forløb nærmest fik et komisk Præg, men let kunde være bleven skæbnesvanger for en af 20de Regiments ældre Officerer.

7de Kompagni var kommen til at staa paa et uheldigt Sted, og da Bataillonskommandanten, Major S., ikke ved Hornsignaler kunde faa det til at flytte sig, jog han Sporerne i Siden af sin Hest, og fløi afsted i Galop for at give Kompagniet paa Hovedet for dets Ubevægelighed.

Major S. var forøvrigt en original gammel Herre, som navnlig i sin Paaklædning adskilte sig ikke saa lidt fra Regimentets andre Officerer. Han var iført en umaadelig Masse Tøi. Hans

Oppasser fortalte os det ved en Leilighed: Uldtrøie, Skjorte, Islændertrøie, Vest, Vaabenfrakke, Feltkappe, Pels- og Regnkappe. Med alle Kra-verne op om Ørene var det et kosteligt Syn at se ham sidde og jumpe paa en Hest. Men han havde udmærket sig i Treaarskrigen og var afholdt af sine Undergivne, som en godmodig gammel Gnavepotte.

Som han nu altsaa kommer ridende i Galop hen imod 7de Kompagni, styrter en østrigsk Husar sig pludselig over ham og langer ham et Sabelhug over Rygstykkerne. Majoren var imidlertid ikke den Mand, der lod sig dupere af en saadan Knægt af en Husar; faa fat i sin Sabel kunde han ikke for de mange Klæder, men han brugte Ridepisen og skældte ud saa det stod efter. Ridepidsken blev dog snart hugget over, og da Husaren vedblev at lange ud efter ham, maatte han se at slippe ind til 7de Kompagni, der var Vidne til det lille Optrin, men ikke turde skyde af Frygt for at ramme Majoren i Stedet for Husaren.

Da kommer pludselig en dansk Dragon tilsyne, ser Majorens Nød og farer løs paa Husaren. Denne anser det nu for raadeligst at knibe ud, og takket være hans letbenede Hest, vilde det ogsaa være lykkedes ham, om ikke en

Kugle fra 7de Kompagni havde strakt denne til Jorden, hvorpaa Dragonen gjorde dens Rytter til Fange og førte ham hen til Kompagniet.

Det sidste Skud døde hen. 1ste og 11te Regiment havde kæmpet saa tappert, at Østerigerne havde faaet nok af Legen, og vore Regimenter kunde uforstyrret samles og fortsætte Marschen. Vort Kompagni var det første, der tog Opstilling paa Veien, og hertil sluttede sig efterhaanden alle de andre.

Forbi os drog et broget Tog: Afdelinger af de Regimenter der havde været med, Dragoner med fangne østrigske Husarer, Vogne fulde af Saarede o. s. v.

De to eneste Kanoner, vi havde havt i Ilden, kom ogsaa forbi. Trænkonstablerne sang. En af dem havde faaet Pullen revet af sin Chako af en Granatstump.

«Du har faat Buler i Din Hat, Kammerat!» raabte en Infanterist til ham. «Ja, men vi var ogsaa to imod seksten, min Fa'r!» svarede Artilleristen nok saa gemytlig. Men Sandheden var nok, at vore Artillerister med deres glatløbende Kanoner slet ikke havde kunnet tage Kampen op med Fjendens riflede, og derfor ret snart vare blevne satte ud af Spillet.

Syvende Kompagni kom marscherende med

den fangne Husar i forreste Geled og Majoren i Spidsen.

«Se engang, hvordan den Karl har tilredt mig,» klagede Majoren og viste Regimentskommandøren sin Regnkappe, der hængte i Laser omkring ham.

«Ja, han kunde snart have lavet Dem til Plukfisk,» svarede Oberstlieutenanten leende. Derpaa vinkede han den lille sortsmudsede Fange hen til sig og tiltalte ham paa Tydsk; men han rystede paa Hovedet, dette var ikke hans Modersmaal; men da Officeren trykkede ham en Daler i Haanden, smilede han fornøiet og gik synlig glad tilbage til sin Plads mellem sine Bevogtere.

Vi sluttede op bag syvende Kompagni og naaede ind til Flensborg Klokken seks. Men i Stedet for, som vi havde ventet, straks at komme i Kvarter, stode vi paa Gaden ved Indgangen til Byen, «ventende paa Ordre», som det hed, indtil henad Midnat. Det blev uhyggelige Timer, endnu værre end den første Nat paa Rishøi. Blæsten og Snefoget hylede henad Gaden, hvor vi stode, trætte og søvnige, med Udsigt til at fryse ihjel, om vi ikke holdt os aarvaagne og i Bevægelse.

Da der endelig kom Ordre til at vi skulde

gaa i Kvarter, skete Indkvarteringen paa den Maade, at der sendtes et halvt Kompagni ind i hvert Hus; hvordan vi fik Plads derinde, blev vor egen Sag.

Beboerne toge vel imod os og viste deres venlige Sindelag ved at beværte os paa bedste Maade. Men at forsyne saamange uventede Gæster med Mad og Drikke, saaledes at enhver faar lidt, er jo ikke en Hverdagsbegivenhed i borgerlige Huse, det tog derfor saamegen Tid, at vi næppe vare komne til Ro, før der atter blæstes til Opbrud.

Det havde været Meningen at blive i Flensborg til Dag, men nogle vilde Rygter, der vare komne i Omløb, og ogsaa kom Overkommandoen for Øre, fortalte, at Preusserne vare gaaede over Slien ved Mysunde og allerede stode umiddelbart syd for Byen, medens Østerrigerne gik nord om denne for at afskære os Tilbagetoget, derfor allarmedes hele Styrken allerede Klokken to.

Naturligvis vilde det have været farligt at lade os sove, til det viste sig, om Rygterne vare sande eller usande, derfor gik vi glip af det os tiltænkte Hvil i Flensborg. Rygterne vare nu tilfældigvis usande. Dannevirkes Rømning var kommen Fjenden saa uventet, at han den første

Dag ikke fik sendt andre Tropper til Forfølgelse end den østerrigske Brigade, der kæmpede ved Oversø, og med denne Styrke alene har man vel næppe tænkt sig at kunne udrette større Bedrifter. Men hvorom alting var: Søvnige og trætte maatte vi i Vinternattens Mulm og Mørke tiltræde den fem Mil lange Marsch til Sønderborg.

FJERDE KAPITEL

Troppetransport til Søs

DET har sikkert været med alvorsfulde Følelser Beboerne i Sønderborg den 7. Februar 1864 har set hele den danske Armé med Træn og alt Tilbehør holde sit Indtog i deres lille By.

De vare ganske vist fra den forrige slesvigske Krig vante til at have Krigsskuepladsen lige uden for deres Dør, ovre paa den anden Side af det smalle Alssund, men havde dog sikkert levet i Forventningen om, at Dannevirkestillingen denne Gang, i al Fald for et længere Tidsrum, vilde være i Stand til at holde Krigen borte fra deres Enemærker, og nu havde man den, med alle dens Ulemper og Besværligheder, ganske uventet ind ad Døren i Skikkelse af en tilbagevigende Armé.

Da vi ved Mørkets Frembrud holdt vort Indtog i Byen, var denne allerede fra Ende til anden

fuld af Soldater og Træn. Bøndervognene holdt i to Rækker langs ad Gaden med Hjulene i Rende-stenene, medens de fraspændte Heste, bundne til Vognene, optog hele Kørebanen; det indryk-kende Infanteri maatte, som det bedst kunde, bevæge sig frem ad Fortougene.

En stor Del af 20de Regiment blev pakket sammen i en stor Købmandsgaard, hvor ethvert tænkeligt Rum, der blot kunde yde Tag over Hovedet, blev taget i Brug. Et halvt Kompagni eller en Deling, eftersom Befalingsmændene skøn-nede. Det hjalp ikke at klage over, at de ikke kunde være der; det var lige galt alle Vegne.

Min Deling havde faaet anvist et Rum uden Vinduer; nærmest lignende en Hoppefold, Faaresti eller lignende; men da jeg blev opholdt nogle Minutter ved at tale med en Skolekammerat, jeg traf, der gjorde Tjeneste som Underofficer ved et andet Kompagni, viste det sig, at Rummet var saa fuldt, at der ikke var Plads til mig.

«Gaa Du hellere med mig,» sagde min Ven, da han saa mig med Tornystret i den ene Haand og Geværet i den anden, gøre et Forsøg paa at trænge mig ind ad Døren. «Jeg kan nok skaffe Dig et andet Kvarter.»

Inde i et stort Lokale med mange Vinduer og en Indgang i hver Ende, laa der Halm langs

begge Væggene, medens der langs Midten stod Borde og Bænke. Paa dette Soldaterparadis var der bleven lagt Beslag af saamange af Regimentets Underofficerer, som det kunde rumme.

«Hvad skal den Underkorporal her?» spurgte en gammel Oversergent, da min Ven og jeg traadte ind ad Døren.

Min Ven afgav en kort Forklaring og anviste mig en Krog bag Døren, hvor der netop var Plads til, at jeg kunde anbringe Tornystret op mod Væggen, saaledes at det kunde tjene som Hovedpude, og dermed var den Indkvartering i Orden.

Paa Bordene stod to eller tre Tællepraase, stukne i Flaskehalse, spredende et sparsomt Lys ud i det store Rum. Endnu var det for tidligt at tænke paa at sove; nogle skrev Breve, andre havde faaet Ild paa Feltpiben og nød Livet i Morgensko, med opknappet Uniformsfrakke; ingen tænkte paa at spise. Soldater og Træn, der var kommen før os, havde som en Græshoppesværme fortæret alt spiseligt i Byen; vilde man spise, var man henvist til, hvad man af Ekstrafortpleining havde i Brødposerne, men under den dræbende kedelige, næsten to Døgn lange Marschtur, havde man tygget stenhaarde Beskøiter saalænge, at man var træt i Kæberne, medens Maven befandt

sig i en Mellemtilstand af Halvsult, der dog ikke var værre, end at man nu kunde unde Tyggeredskaberne et lille Hvil.

For ogsaa at bestille noget, stod jeg just og tørrede Rustpletterne af mit Gevær med en Olielap, da jeg hørte en kvindelig Stemme nævne mit Navn henne ved Lokalets anden Indgang; og straks lød det over hele Lokalet med rungende Kommandostemmer: «Er Underkorporal N. N. her? — Her er en Dame, som spørger efter ham.»

«Ja vel — her!» svarede jeg, ikke lidt nysgerrig efter at erfare, hvad det var for en ukendt Veninde, jeg havde her paa dette Sted.

Naturligvis kom jeg ikke gennem hele Lokalets Længde uden at faa nogle mere eller mindre banale Vittigheder med paa Veien. «Har De maaske en Kæreste i enhver By, De kommer til?» spurgte en, medens en anden, mere grovkornet spurgte: «Er det maaske en De har Børn med?»

Jeg tog selvfølgelig det fornuftige Parti at lade, som jeg intet hørte, og henne ved Døren fandt jeg en Kvindeskikkelse med et Sjavl om Skuldrene og et Silketørklæde bundet over Hovedet, i hvem jeg straks opdagede en gammel Kending. «God Aften, Grethe!» udbrød jeg, idet

jeg gav hende Haanden. «Hvordan i al Verden kommer Du her?»

«Det skal jeg sige Dig,» svarede hun, idet vi gik ud ad Døren for at tale mere uforstyrret uden for. «Jeg var kommen til at tjene hos en Officersfamilie, og da den blev forflyttet til Sønderborg, fulgte jeg med. Herren var naturligvis med ved Dannevirke, men for fjorten Dage siden fik han Gigtfeber og kom til København, og da Fruen igaar hørte, at Dannevirke var rømmet og hele Armeen paa Tilbagetog til Sønderborg, tog hun og Børnene med en Damper over til ham. Jeg er altsaa ganske alene hjemme og vilde nu gerne have Dig med hjem for at give Dig noget at spise. Jeg fortalte Fruen, inden hun reiste, at jeg ventede Dig, og hun paalagde mig at være rigtig god imod Dig.»

«Det er jo storartet!» udbrød jeg. «Hvor langt er det?»

«Aa, fem Minutters Gang.»

«Lad os saa kun gaa med det samme.»

Grethe og jeg kendte hinanden fra den Gang, for mange Aar siden, da hun tjente i en Familie, hvor jeg opholdt mig som ganske ungt Menneske. Skønt hun var næsten ti Aar ældre end jeg, havde vi dog været fine Venner. Fra hendes Side havde Venskabet været af en nærmest mo-

derlig Karakter, det vil sige, hun holdt Orden med mit Tøi og irettesatte mig, naar hun fandt Anledning dertil. Paa den anden Side havde hun stor Respekt for min Overlegenhed i boglige Kunster; Grethe selv stak ikke dybt i denne Retning, jeg skrev Adresse paa hendes Breve og forklarede hende, hvad hun læste i Bøger og Blade, naar hun ikke selv forstod det.

Som den store Dreng jeg dengang var, var mit Venskab næppe helt uinteresseret i materiel Henseende; at det honoreredes med saamange Lækkerbidder, havde vel nok sin Betydning. Og med Skam at tale om, glemte jeg Grethe efter den gamle Regel: «Ude af Øie, ude af Sind,» saasnart vore Veie skiltes; hvorimod hun, mere trofast, jævnlig hos min Moder erkyndigede sig om, hvor jeg færdedes i Verden; og fra denne Kilde stammede ogsaa hendes Viden om, at jeg som Soldat ved 20de Regiments 1ste Kompagni var med ved Dannevirke.

Ude paa Gaden var alt ligesom dengang vi selv for en Timestid siden holdt vort Indtog: Gaden spærredes fremdeles af Heste og Vogne og langs Fortouget skulde vi lige imod et indrykkende Regiment Soldater.

Disse saa trætte og udasede ud og gjorde et alt andet end parademæssigt Indtryk. Især

én humpede saa ynkeligt afsted, at det vakte Grethes Medynk, saa at hun med et medlidende: «Aah!» blev staaende og saa efter ham. Men det skulde hun ikke have gjort. «God Aften, lille Jomfru! — Vil De med mig hjem?» spurgte han nemlig og kiggede hende lige ind i Ansigtet med en saa forsoren Don Juan-Mine, at hun med et lille Hvin greb min Arm.

Der var noget uimodstaaeligt komisk i den ømfodede Soldats Galgenhumør, men Grethe, hvis Ærbarhed næsten grænsede tæt til Snerperi, gouterede ikke Spøgen, men klyngede sig til mig, som om hun vilde søge Beskyttelse mod mere af samme Slags. Hun fandt den for saa vidt ogsaa, som Vittighederne fra Soldaterstrømmen, som vi krydsede os frem imod, nu gik ud over «Underkorporalen, der allerede mødte med Dame paa.»

Vi slap imidlertid uhindret ind ad Gadedøren paa det Hus, hvor Grethes Rige laa paa første Sal. Hvorfor denne herskabelige Leilighed, der vilde have afgivet et komfortabelt Kvarter for en General, stod tom, medens ellers ethvert Hul i Byen var propfuld af Indkvartering, fik jeg ingen Rede paa, men Faktum var, alle Husets Herligheder stod til Raadighed for Grethe og mig.

Jeg fik ganske vist kun ringe Leilighed til at nyde dem, men dette var ikke Grethes Skyld. Saasnart vi kom ind, fik hun mig anbragt i Husets blødeste Lænestol, hvor jeg skulde sidde, mens hun sørgede for noget at spise.

Jeg var dog næppe bleven ene, før jeg følte, at jeg uhjælpelig vilde falde i Søvn, om jeg blev siddende blot et Minut i disse bløde Hynder, hvorfor jeg sprang op og holdt mig vaagen ved at gaa frem og tilbage paa Gulvet, indtil Grethe kaldte mig ind i Spisestuen.

Her stod Bordet dækket med det bedste Spisekamret formaaede, men skønt det var længe siden jeg var budt til Sæde ved et vel-dækket Bord, følte jeg dog ingen Glæde; mine Sandser vare for sløvede af Træthed til at modtage Indtryk, og mens Grethe var ude i Køkkenet for at skænke The, faldt jeg i Søvn med et Stykke Smørrebrød i Haanden.

«Men Gud — Du sover jo, kære!» raabte hun forfærdet, da hun kom ind med Theen. «Og Du har jo næsten ingenting spist.»

«Nei, Grethe, i Aften maa Du have mig undskyldt. Jeg har næsten ikke faaet Søvn i fem Døgn, nu kan jeg ikke mere for Søvnighed.»

«Men saa drik dog Din The,» sagde hun.

«Imens gør jeg i Stand i Gæstekamret, Du vil vel nok blive her i Nat?»

«Nei tak, Grethe, gør Dig ingen Uleilighed,» svarede jeg. «Jeg maa hjem i mit Kvarter. — Kompagniet kunde blive alarmeret og marschere fra mig, mens jeg laa her og sov, det tør jeg ikke udsætte mig for.»

Det var ikke frit for at Grethe surmulede lidt; — hun fik da slet ingen rigtig Fornøielse af alt det, hun havde tænkt at gøre for mig. — Det værste af alt syntes hende dog, at jeg foretrak at ligge i Halm i Stedet for i en god Seng.

Naa, Grethe havde jo ikke været med ved Dannevirke, og vidste følgelig ikke, hvorlidt man i Krig kan stole paa Nattefreden. Jeg trøstede hende det bedste jeg kunde, og lovede hende, at om vi blev i Sønderborg en Tid, skulde hun nok faa Leilighed til at vise mig Gæstfrihed.

Endelig vilde hun absolut følge mig til mit Kvarter, da hun var bange for, at jeg ikke kunde finde mig tilrette i den fremmede By. Jeg indvilgede med den Bagtanke, at jeg i værste Tilfælde kunde følge hende hjem igen.

Paa Gaden var det imidlertid bleven roligt. Man saa ikke en Soldat, og ogsaa Trænet var ved at bryde op; de fleste Vogne vare allerede borte. Grethe og jeg skiltes ved Døren, som

jeg skulde ind ad. Jeg forlod hende med Forvisningen om, at hun ikke trængte til min Beskyttelse paa Hjemveien.

Indenfor var der mørkt og kun de Sovendes dybe Aandedrag afbrød Stilheden i Lokalet. Tyst og stille fik jeg Tæppet løst af Tornystret og indsvøbt i dette sank jeg ned paa Halmleiet for at samle ny Kræfter gennem en lang Nattesøvn.

Vi blev i Sønderborg den næste Dag, ventende paa Ordre; og da vi derfor ikke turde forlade Afdelingen ret længe ad Gangen, kunde jeg kun aflægge Grethe smaa kortvarige Besøg, hovedsagelig for at spise og drikke; og da jeg nu atter var i fuld Vigueur, fik den godhjærtede Pige ingen Grund til at klage over min Appetit.

Jeg antager for Resten, at der ikke var mange af mine Kammerater ved Brigaden, der den Dag, ligesom jeg, fik alt hvad de kunde spise. Sønderborg var nemlig fremdeles en udspist By. Bagerbutikkerne stod gabende tomme, fordi Soldaterne beleirede Bagerierne og købte Brødet fra Pladerne, efterhaanden som det kom ud af Ovn.

Beskøit og røget Flæsk kunde Afdelingerne derimod efter Behag hente fra Magasinet paa Sønderborg Slot. Sammesteds havde Soldaterne opdaget et Parti Bayerskøl paa Fade, vistnok

skænket til Hæren, det gik de og hentede af i Spande for at fylde det paa Feltflaskerne, saa helt uden Midler til Livets Ophold var man dog ikke.

Natten forløb som den foregaaende, men ved Daggry den 9. Februar blæstes der Alarm, og da vi stod opstillede fik vi at vide, at hele Brigaden Klokken ni skulde staa opstillet ved Havnen for at indskibes til Fredericia. Vi fik Lov til at træde af igen en Time for at sørge for vore legemlige Fornødenheder. Jeg mødte hos Grethe til Morgenkaffe med Gevær og fuld Oppakning.

Den stakkels Pige græd, da hun saa mig i dette Kostume, og vilde partout have mig til at indrømme, at det var rædsomt at være i Krig; altid gaa i Angst for at blive dræbt eller lemlæstet.

Det var alt det, at hun vilde tro mig, da jeg forsikrede hende, at Død og Lemlæstelse hørte til de Ting, Soldater mindst af alle beskæftigede deres Tanker med. Man gaar i Fare, hvor man gaar, dette gælder jo ogsaa i det daglige Liv, hvor man kan brænde inde, drukne eller blive kørt over. I Krig var Muligheden for at miste Livet noget større, men det var kun de daarligere Soldater, der tænkte derpaa, i Almindelighed

fandtes der ikke sorgløse Skabninger under Solen, end netop Soldater.

Grethe rystede uforstaaende paa Hovedet, det gik lidt over hendes Horisont; men paa et Omraade havde hun det rette Begreb om Soldatens Tarv, hun forstod, at «uden Mad og Drikke, duer Helten ikke». Til Afsked bragte hun mig en Pakke Smørrebrød, indsvøbt i et Stykke Berlingske Tidende, saa stor, at vi kun ved fælles Anstrængelse fik den proppet ned i min Brødpose.

Og dermed skiltes vi. Jeg gik med nogen Forventning Søreisen imøde, Fredericia var min Fødeby, ogsaa der vilde jeg finde Væsener, der vilde modtage mig med Venlighed.

Grethe blev heller ikke i Sønderborg. Nogle Dage efter vor Afreise kom hendes Frue og hentede baade hende og Familiens Ejendele over til København. Hun kom saaledes ikke til at gennemleve de Trængsler, Krigen senere bragte over den lille fredelige By.

Det var bidende koldt, da Brigaden Klokken ni stod opstillet ved Havnen for at blive indskibet. Østenvinden hylede og peb i Liner og Tougværk, medens Sneen allerede fæg saa smaat, varslende om den kommende Snestorm.

Langs Bolværket laa Damperne, der skulde

have os ombord, og medens alting gjordes klar, stode vi og øvede os i Soldatens to Hoveddyder: Taalmodighed og Udholdenhed, samtidig med at vi anstillede Betragtninger over den forestaaende Søreises Behageligheder.

Da Heste og Køretøier var bragt ombord, kom Turen til Soldaterne. «Høire om — i Rode-marsch fremad gaa!» blev der kommanderet, og to og to trampede vi over Landgangsbroen til den store Dampers, «Arcturus», ombord paa hvilken vi skulde foretage Reisen.

Først blev Lastrummet fyldt; men da der var kommen tre Kompagnier derned, og vi sad tæt som Kærnerne paa et seksradet Bygaks, maatte Resten af de fem Kompagnier, der skulde udgøre Skibets Last, finde sig i at gøre Reisen som Dækspassagerer.

I Lasten havde vi det forholdsvis hyggeligt. Stemningen var ikke særlig høi; Forpleiningens Mangler begyndte at gøre sig gældende, man havde nu i mange Dage levet paa Smalkost, og dette havde selvfølgelig i nogen Grad en deprimerende Indflydelse paa Humøret. Dog, vi havde jo havt det værre, og det varede derfor ikke længe, før Vittighederne begyndte at krydse hinanden, gørende deres bedste for at bringe Liv i Gemytterne.

Stigen op gennem Lugen dannede vor eneste Forbindelse med Omverdenen, som dog for Øieblikket ikke interesserede os i nogen nærværdig Grad, derimod øvede Lasten en vis Tiltrækningskraft paa dem, der vare fordømte til at skulle være Dækspassagerer. Endnu før vi begyndte at seile, listede en eller anden sig ganske stille ned ad Stigen og kneb sig en lille Plads mellem de tætpakkede Kammerater; men da dette ikke længere lod sig gøre, uden at man maatte sidde oven paa hinanden, blev det nødvendig at sige stop.

Allerede sad der en ny Invasion paa Stigen i Skikkelse af et Par durkdrevne Fyre, der ganske langsomt listede sig nedad, fra Trin til Trin, i Haab om at blive ubemærkede før de var helt nede; men den snedige Plan blev gennemskuet af en Mand, der var i Besiddelse af en Ambulance-stage, som han fra neden af stak op mellem Stigens Trin og den forrestes Ben, saa at al videre Fremrykning var afværget. Tilbage kunde han heller ikke komme, da den efterfølgende, for at komme i Læ under Dækket, holdt sig tæt til ham og sad med Benene skrævende over hans Lænder nedenfor Tornystret.

At sidde her var i al Fald at foretrække for Opholdet paa Dækket, og da de retmæssige

Beboere af Lasten først havde udtømt deres Forraad af Vittigheder over det aparte i deres Stilling, syntes de at befinde sig meget godt.

Imidlertid vare vi gaaede tilsøs. Foreløbig vare Skibets Bevægelser rolige, og kun den svage Sitren, der fremkaldtes af Maskinens taktfaste Slag, forraadte, at vi seilede. Det var høi Frokosttid, og Madlysten havde forlænge siden gjort sig gældende, men det trøstesløse i, at man kun havde Beskøjterne at ty til, bevirkede, at man ventede saalænge. Men næppe stak én ned i Brødposen, før de andre, som paa et givet Tegn, fulgte Eksemplet, og snart tyggedes der over hele Linien.

For de unge, der har Tænder som Staal-kværne, gaar det an med Beskøjt som Næringsmiddel, men fra en Flok ældre Underofficerer, der sad lige i min Nærhed, lød høie Veklager over, at man ikke havde en Bid ordentlig Smørrebrød. Stille smilende havde jeg imidlertid faaet Grethes Smørrebrødspakke lirket ud af Brødposen, for pludselig at udbrede den for deres undrende Blikke.

Et Fryderaab, som ved et Syn fra en bedre Verden, lød fra alles Læber.

«Ah — det var Dem, der fik Damebesøg, den første Aften vi var i Sønderborg», bemær-

kede den gamle Oversergeant, der havde været lige paa Nippet til at formene mig Adgangen til Lokalet. «Kan man tigge sig et Stykke?»

Selv min egen Oversergeant, der ellers var saa stiv og tilknappet, kiggede paa Maden saa lysten som et lille Barn, idet han smidskede: «Ja, man kan rigtignok se, at De har haft en god Veninde i Sønderborg. — De kan da ikke selv spise det altsammen.»

Det er saa sjældent, at det falder i vor Lod at gøre vore Medmennesker rigtig glade, men den Jubel det vakte, da jeg selv nøiedes med et eneste Stykke, og gav Underofficererne Resten, kunde ikke have været mere velment, om jeg havde vist dem en virkelig Velgæring.

Vi fik først senere at vide, at Skibene af Forsigtighedshensyn var seilet sønden om Als med os i Stedet for op igennem det smalle Als-sund, hvor vi kunde risikere at blive beskudte fra den slesvigske Kyst.

Saalænge vi seilede i Læ af Als, gik Seiladsen støt og rolig, men næppe vare vi komne om Sydspidsen af Øen, og begyndte at faa Søn og Snestormen lige ind fra Østersøen, før Skibet begyndte at rulle, hvilket hurtigt fremkaldte Ubehageligheder for de ikke søvante Landsoldater.

Hvad der skete i Lasten, maatte man jo finde

sig i; hvad der skulde være, det skulde jo være. Men da ogsaa de to paa Stigen begyndte at vise uhyggelige Symptomer paa at ville følge Eksemplet og ofre til Havets Guder, blev dette af de nedenunderliggende dog opfattet som et saadant Misbrug af Gæstfriheden, at det fremkaldte en Protest, der gav sig Udtryk i, at man bearbejdede deres lettest tilgængelige Legemsdele med Geværkolber og Ambulancestager, saa at de hurtigst muligt maatte fortrække op paa Dækket, hvor deres Offer ikke vilde blive slet saa ilde anbragt.

Omsider kom vi dog atter ind i et roligere Farvand, hvor man genvandt den tabte Ligevægt. Piberne blev nu tændte, og man prøvede hist og her med en lille Sang, men Stemningen vilde ikke rigtig komme op. Man følte et Savn, som kun virkelig Hvile under god Forpleining kunde afhjælpe, og derfor længtes man efter at komme i Land i Fredericia, for i denne By med de store Minder at genvinde noget af sin tabte Tro paa Fædrelandets hellige Sag.

Ved det indtrædende Tusmørke sænkede en dyb Skunring sig over os i Lasten, hvor vi med voksende Utaalmodighed imødesaa Enden paa vor Reise; men endnu seilede vi.

Da opstaar paa én Gang en urolig Bevægelse paa Dækket, og man hører høie Raab fra Kom-

mandobroen. Nogle af os, der ligger Opgangen nærmest, iler op for at erfare Grunden til dette pludselige Røre.

Forude i Snetykningen skimter man en stor Damper, paa hvilken alles Blik er rettet. Det er «Dania», i hvis Kølvand «Arcturus» hele Tiden har seilet. Den ligger stille, og ud af dens Skorsten hvisler Dampen med gennemtrængende Larm. Vore Matroser iler travle omkring, og paa Kommandobroen samler sig en hel Skare af Officerer. «Dania» er paa Grund!» hedder det. Ogsaa vi ligger stille, mens man hiver Loddet; thi i Snetykningen kan man ikke se, om man skal gaa Styrbord eller Bak for at undgaa den samme Skæbne. Men nu hører man et Raab derovre fra: «Arcturus! — Styrbord — Styrbord!» Roret bliver lagt Styrbord, og et Øieblik efter passerer vi «Dania», som er kommen for nær til Lyngsodde, en Milsvei fra Fredericia, og løbet paa Grund.

Paa «Arcturus» havde man heldigvis holdt skarpt Udkig med «Danias» Manøvre og derved friet os for et lignende Uheld. Vi kom kort efter i Land i Fredericia, og da vi om Aftenen sad i gode Kvarterer, sendte vi en deltagende Tanke over til vore Kammerater, der maatte tilbringe Natten paa Lyngsodde.

FEMTE KAPITEL

En Diversion til Grænsen

DA vi om Aftenen den 9. Februar steg i Land i Fredericia, gik jeg, tilligemed en god Ven, til Kaptainen og fik dennes Tilladelse til, at vi indkvarterede os hos min Moder.

Dette skete paa eget An- og Tilsvar, men et heldigt Tilfælde vilde, at Kompagniet fik sin Stillingsplads i en umiddelbart tilstødende Gade, saa at vi, for at give Møde, kun behøvede at gaa nogle faa Skridt, hen om et Hjørne.

Den Ro der prægede det Liv, vi nu i nogen Tid kom til at føre, var saa fuldkommen, at intet som helst mindede om Krigens Farer og Strabadser.

Min Kvarterkammerat var en intelligent og behagelig Husfælle, Underkorporal ligesom jeg selv, og for min Moder og voksne Søster var det en Glæde og Tilfredsstillelse at gøre alt for os saa behageligt som muligt.

I de første Dage havde vi en Del at gøre med at bringe vor Ekvipering i reglementmæssig Stand, hvad den i høi Grad trængte til efter den Forsømmelse den havde været Genstand for ved Dannevirke og under Retræten derfra. Men da dette først var besørget, havde vi intet andet at gøre, end at hengive os til den mest ørkesløse Livsnydelse.

Om Aftenen Klokken otte stillede vi til Appel ved Kompagniet for at høre Parolen for den næste Dag. Var vi ikke tilfældigvis i Blanklæderstøvlerne og Føret var rent nok dertil, mødte vi i Morgensko, i modsat Fald stak vi Fødderne i et Par Træsko saalænge.

Parolen kendte vi: «Kompagniet stiller til Appel i Morgen Aften Klokken otte, saafremt ingen anden Ordre indløber.»

Fra Appellen tog vi gerne et Par Kammerater eller tre af den lille Kreds, vi udgjorde indenfor Kompagniet, med os hjem og tilbragte en Timestid til Tappenstregen lød med Sang og Munterhed, oplivet ved en Kop Kaffe eller et Glas Punsch.

Hvorlænge dette Liv skulde vedvare, afgang ganske af Preusserne, der vare rykkede op i Slesvig, til et Par Mil fra den jyske Grænse, hvor de blev staaende, som det syntes, uenige

med sig selv om, hvorvidt de skulde gaa længere mod Nord eller ei. I Kolding stod en anden af vore Brigader, og saalænge den fik Lov til at være der, kunde vi pleie vor Magelighed i Fredericia. Den meste Tid tilbragte min Kammerat og jeg i hver sit Sofahjørne, læsende Romaner, ofte henfaldende til en saadan Ugidelighed, at vi næppe kunde overvinde os til at gaa en Tur, selv om Veiret lige netop indbød dertil.

Vi var dog ikke den eneste Indkvartering, min Moder havde. Nogle af hendes Leiligheder beboedes af Militærfamilier, der alle var borte, Mændene vare jo i Krig, og Kvinder og Børn sendtes af Kommandantskabet over til Fyen, saasnart Efterretningen om Dannevirkes Rømning naaede Fredericia.

Alle disse tomme Leiligheder fik dog ikke Lov til at staa ubenyttede hen. I den ene havde en Intendant Kvarter med Kontor og det Hele. I en anden boede en Læge, der gav Konsultation for Soldaterne, i en tredie en Kompagnichef, kort sagt, hele Huset lignede en Kaserne, og som gode Værtinder holdt min Moder og Søster Fælleshusholdning for dem alle.

Min Ven og jeg var dog de eneste, der i fuldt Maal nød alle Familielivets Goder. En Dag da Vejret var meget uindbydende, havde

vi tilbragt hele Formiddagen i Sofaen, uden at ane, at det var Middag, før min Søster kom og kaldte os tilbords. Dovne og ugidelige maatte vi først række og strække os lidt, før vi kunde gaa ind at spise. Menuen stod den Dag paa Sødsuppe og Bøf. Formaden var gleden ned, og Eftermaden stod allerede paa Bordet, kildrende Lugteorganerne med sin liflige Duft; da spidser vi pludselig Øren, lyttende som Kavalleriheste, der hører Hornsignaler. Men det var ikke til at tage fejl af: «Det Hele — hurtig — Appell!» Blæses der ude paa Gaden, og bort fra Bordet styrter vi, som om en Bombe er sprungen under det. «Du store Kineser!» — Hurtig Udrykning var noget, vi slet ikke havde paa Programmet. Tornystrene vare ikke pakkede, og Fedtlæderstøvlerne stod stoppede med Hø, saaledes som de havde staaet siden Dagen efter at vi vare komne fra Dannevirke.

Det kan nok hænde sig, at vi fik travlt! Min Moder og Søster saa til, stumme af Forfærdelse. «Kan I ikke spise færdig?» spurgte sidstnævnte med Taarer i Øinene, «eller blot drikke en Kop Kaffe?» — «Nei, ingen af Delene.» Vi bød Haanden til Farvel og skyndte os hen om Hjørnet, hvor vi fandt hele Kompagniet samlet. I de store Kvarterer havde man faaet et lille Vink

om, hvad der vilde ske, saaat man havde havt Tid til at træffe sine Forberedelser; os havde man derimod glemt. Vi skyndte os at tælle vore Korporalskaber og melde til Oversergenten, at de vare samlede. Han vrissede lidt fordi vi kom sidst, men i vort Indre havde vi dog en Følelse af Tilfredshed, fordi vi efter Omstændighederne mente at have klaret Situationen helt pænt.

Langs ad Danmarksgaden, som vi marscherede igennem, samledes alle Brigadens Afdelinger. Vi tog Opstilling paa høire Fløi, nærmest Prinsens Port, og saasnart Brigaden var formeret, rykkede vi sydpaa.

Veiret var afskyeligt raakoldt, og fra den tunge Luft væltede Tøsneen ned i store Flager, saa tæt, at man ikke kunde se ti Skridt frem for sig. Og Vejen vi marscherede frem ad, stod med Hensyn til Pløre i nøieste Kontakt med det uhyggelige Veir.

Vi var ikke mere de samme, som da vi trætte og udasede slæbte os bort fra Dannevirkestillingen, men dette Veir var dog for slemt til at Humøret kunde komme rigtig op. Man prøvede jo nok paa en Sang; vi havde mange gode Sangere ved Kompagniet, og der blev sunget meget, naar blot Leiligheden var nogenlunde

gunstig, men det havde dog en altfor deprimerende Indflydelse paa Stemningen, naar man fik en regnblandet Sneklat lige i Øinene, i samme Øjeblik man for at glæde sig selv og andre istemte:

«Deilige Øresund!
kantet med Klint og Lund,
over Dig skal vore Toner flagre.»

Saa taug man hellere og tradskede lidt mismodig videre, i Haab om, at dette afskyelige Veir dog skulde faa Ende.

Ved Mørkets Frembrud naaede vi Landsbyen Nørre Bjært, en halv Mil nord for Kolding, og indkvarteredes, et Kompagni i hver af de store Bøndergaarde. Det blev betydet os, at vi helst maatte søge Hvile saasnart som muligt, da vi kunde vente at blive alarmerede hvad Øieblik det skulde være.

Da denne Forudsigelse dog ikke gik i Opfyldelse, blev det en altfor lang Nat at ligge der i den store kolde Lade paa et tyndt Halmleie. Sove kunde vi kun den mindste Del af Tiden, men laa derimod vaagne og knagfrøs i vort vaade Tøi.

Om Morgenen purrede vi ud ved Reveillens Toner, hvilket betød, at vi vilde faa Tid til at sørge for vore legemlige Fornødenheder, før vi

stillede til Afmarsch. Efter den kolde Nat gjaldt det jo især om at faa noget varmt i Livet, og Bønderkonerne gjorde deres bedste for at tilfredsstille Soldaternes Trang i denne Henseende, der kogtes Mælk og Kaffe efter en større Maalestok i Nørre Bjært den Morgen. Smør og Brød havde man i al Almindelighed i Brødposerne; min Ven og jeg dannede dog en Undtagelse i denne Retning, hvorfor vi gik paa Opdagelse for at kapre os et Morgenmaaltid.

Rent tilfældig slumpede vi ind i et net lille Hus, der beboedes af en Enke med sin kønne voksne Datter. Disse to hyggelige Kvinder tog imod os som kunde vi være gamle Venner og forsynede os med alt, hvad vi ønskede os af Kaffe og Smørrebrød for en meget billig Penge, saaat vi oplivede og veltilmode indtog vor Plads, da der kaldtes til Gevær.

Det hed sig nu, at Preusserne havde rørt paa sig og var rykket den jyske Grænse nærmere, og at vi i Forening med Brigaden i Kolding skulde formene ham Indmarschen i Jylland.

Paa et Høidepunkt umiddelbart nord for Kolding tog vi Opstilling. 20de Regiments 1ste Bataillon formerede Bataillonskolonne bag en Gaard, der skjulte os for Iagttagelse syd fra; her satte vi Geværerne i Pyramider og traadte af.

Ved Siden af Gaarden protsede to Kanoner af. Forspandene blev trukket ned i en Lavning og fodrede, og ovre paa den anden Side af Chauseen, i Skjul bag et høit levende Hegn, stod en Eskadron Dragoner, som ligeledes gav Hestene Muleposerne. Der var intet, der tydede paa, at Preussernes Besøg var umiddelbart forestaaende.

Imidlertid passiarede vi lidt med Artilleristerne og spurgte dem om deres to Kanoner var riflede. — Nei, det var de da ikke, de var kun glatløbede. — Saa kan I ikke tage det op med Preussernes riflede Bagladekanoner. — Nei, det kunde de da ikke, de kunde højst skyde lidt paa Infanteriet. — Hvis I kan faa Lov til det? — Det er gaaet vore Kanoner galt hver Gang de har været i Lag med Fjenden endnu.

Vore Artillerister var ikke begeistrede ved Situationen. De vidste kun altfor godt, at de var henviste til at spille en alt andet end misundelsesværdig Rolle i Kampen mod vore overmægtige Fjender.

Timerne forløb uden at der passerede noget. Saalænge Veiret var nogenlunde var det os forbudt at gaa ind i den foranliggende Gaard; men da Sneen henimod Middag begyndte at vælte ned fra Skyerne, ligesom Dagen i Forveien,

hævedes Forbudet, og hele Bataillonon skyndte sig at tage Gaarden i Besiddelse.

Ottehundrede Mand i en Bondegaard vil nu ikke sige saa lidt, ethvert Rum saavel i Udhusene som i Vaaningshuset fyldtes i en Haandevending med Soldater. Paa min Jagt efter noget, der kunde bidrage til Livets Ophold, kom jeg først ud i Køkkenet, hvor Gaardens to unge Tjenestepiger resolut havde paataget sig Skikkelse af Marketendersker og kogte Kaffe til Soldaterne. Det var helt pudsigt at se den Iver, hvormed de paa engang indkasserede Firskillingerne og paa samme Tid gjorde sig haarde overfor al den Smiger, der vældede ind over dem fra de letfængelige Kunders Side. Der blev sikkert sagt dem flere Komplimenter og kønne Ord den ene Dag end i hele deres øvrige Liv.

Det var imidlertid ikke Kaffen, der havde bragt mig ud i disse Regioner, men Rygtet om at man kunde købe «Mellemader» hos Bondekonon. Og ganske rigtig fandt jeg hende inde i Spisekamret, hvor hun stod og skar ud af store Landbrød og solgte til Soldaterne for fire Skilling Stykket. Jeg fik fat paa to saadanne, en halv Alen lange Rundtenommer med Fedt og en Humpling salt Kød paa, og gik ind i Stuen, hvor jeg fortærede dem siddende ovenpaa en

Dragkiste. I Stuerne var ikke alene enhver tænkelig Siddeplads optaget, men paa Gulvet stod Soldaterne tætpakkede, syngende eller udfægtende Vittighedsdueller, sjæleglade alene over at være under Tag i det afskyelige Veir. Bondemanden gik omkring imellem dem, smaasmilende eller klukleende over Soldaternes Morsomheder.

«Ja, det er ingen Sag saalænge vi kan forstaa hvad I siger,» sagde han. «Det bliver værre om vi faaer Preusserne herind.»

Ved Mørkets Frembrud vendte vi tilbage til Nørre Bjært, hvor vi indkvarteredes ligesom den foregaaende Nat. Vi vidste jo af Erfaring, at Natten sagtens kunde blive lang nok; min Ven og jeg tog derfor nogle Kammerater med os over til Enken og hendes Datter i det pæne lille Hus. De tog venlig imod os og lo, da vi fortalte dem, at vi ikke kom for at brandskatte dem, men gerne vilde tilbringe nogle Timer hos dem, naar vi maatte betale, hvad vi nød.

Dette gik de ind paa, skønt det aabenbart ikke for dem var Hovedsagen; de følte sig sikkert rigelig belønnet ved den Fest vor Nærværelse beredte i deres lille Hjem. De fire af os fem var nemlig Sangere, der hele Aftenen fyldte den hyggelige Husmandsstue med Tonerne af saavel kønne som morsomme Sange, indtil Tap-

penstregen lød, og vi tog Afsked for i rette Tid at være i vort Kvarter.

Ved Afskeden lovede Datteren os, at vilde vi komme igen den følgende Aften, vilde hun om Dagen gaa til Kolding og hente en Flaske Rom, saaat hun kunde traktere os med Toddy. Det gav vi hende Haandslag paa; men vort Op-hold i Nørre Bjært blev ikke saa langt; Klokken to om Natten stak Kaptainen Hovedet ind i La-den og vækkede os med tre skarpe Stød i sin Fløite, og et Øieblik efter stod vi opstillede paa Veien og marscherede tilbage til Fredericia. Stil-lingen ved Kolding var nemlig opgivet. Den der staaende Brigade trak sig samtidig tilbage til Veile.

I Mellemtiden var der i Fredericia sket noget, der kom til at forme sig som et helt lille Even-tyr. Saasnart vi vare borte kom min Moder og Søster til at tænke nærmere over det uheldige i, at vi vare komne afsted uden Spor af Pro-viant. Foreløbig var der intet ved den Sag at gøre; de vidste ikke engang, hvor vi vare blevne af; men da der ved Middagstid den næste Dag holdt en stor Reisevogn udenfor Døren og In-tendanten fortalte, at han skulde ned til Kolding med Proviant til hele Regimentet, fik min Moder en lys Ide: — Hvad om hun nu tog med! —

Hun kunde da slaa to Fluer med eet Smæk: Bringe Proviant til os Soldater og samtidig besøge min gifte Søster i Kolding.

Som sagt, saa gjort! — Intendanten havde intet derimod, og mens min Moder gjorde sig reisefærdig, smurte min Søster en god Del Smørrebrød, som hun pakkede i en Kurv tilligemed en Flaske god «Drikkelse» og hvad andet, hun antog kunde glæde et Par Soldaterhjærter.

Det gik imidlertid ikke saa glat med at komme afsted; de maatte vente syv lange og syv brede ved Magasinet, før Vognene, der skulde besørges Provianten, blev læssede, og det blev langt ud paa Aftenen, før de naaede Kolding.

Hvordan det nu gik og ikke gik, saa maa vi have været i Nørre Bjært, da de kørte der forbi; — i Kolding vare vi i al Fald ikke.

Hos min Søster blev der stor Forfærdelse, da min Moder forkommen og rystende af Kulde holdt sit Indtog med sin Kurv paa Armen; man havde hverken hørt eller set 20de Regiment. I min Søsters ikke altfor store Lejlighed var indkvarteret en halv Deling Soldater, og Stabssergenten med den anden Halvdeling laa i Huset ved Siden af. Man ventede Preusserne hvert Øieblik.

Stabssergenten forklarede, da han blev spurgt, at 20de Regiment befandt sig et eller andet Sted nord for Byen, han vidste kun ikke hvor, og foreløbig var der altsaa ikke andet at gøre end at slaa sig til Ro og se at faa min Moder bragt paa Fode igen ved Hjælp af en Kop varm The.

Ved Sengetid lagde Soldaterne sig til Hvile paa Gulvet i Stuerne med Tornystret under Hovedet og Geværet i Armen. Stabssergenten, som kom ind for at se til dem, raadede Familien til at lægge sig med Tøiet paa, da han tvivlede om, at de fik en rolig Nat.

Man lagde sig altsaa, som man gik og stod, for at være forberedt paa alle Eventualiteter. Kort efter Midnat kom Stabssergeanten igen og purrede sit Mandskab ud. «Hvad nu?» spurgte min Søster, som straks var paa Benene.

«Vi trækker os tilbage,» sagde han, «til Veile. — Inden Middag har de Preusserne her?»

Nu var gode Raad dyre! — Blev min Moder indesluttet i Kolding, kom hun maaske til at blive der, saalænge Krigen varede, altsaa maatte de to Kvinder ud i Byen for at finde en Vogn til Fredericia. Ved et rent Tilfælde løb de lige paa Intendanten, der ogsaa havde overnattet i Kolding og nu skulde tilbage til Fredericia med

samt sin Proviant, som han ikke havde faaet afleveret, da han ikke vidste hvor Regimentet var.

Vi naaede Fredericia samtidig med det første Dagskær og fik Ordre til at gaa til vore gamle Kvarterer. Naturligvis havde vi ventet at skulle banke dem op hjemme, men til vor Overraskelse sad de allerede ved Kaffebordet ved vor Indtræden. Min Moder var lige kommen. Hun saa noget bleg og forkommen ud, men dette undrede os ikke, da vi hørte, at ogsaa hun havde taget Del i Diversionen til Grænsen.

OTTENDE KAPITEL

Forpostfægtningen den 8de Marts 1864

EFTERAT Preusserne havde besat Kolding, var det forbi med de fredelige Dage i Fredericia, og Afdelingerne af 8de Brigade maatte nu skiftevis til at gøre Forposttjeneste udenfor Fæstningen.

Forpostlinien etableredes langs Elbodalen, en Dalsænkning, omtrent en Mil lang, der med sin høire Fløi mod Nord støtter sig til den saakaldte Ransfjord, en Indskæring af Veilefjord, og med sin venstre Fløi mod Syd til Gudsøvig, der er en Indskæring af Koldingfjord.

I hele sin Længde gennemstrømmes denne Dalsænkning af Vandløb og begrænses af tildels høie Bakker, saaat den danner en naturlig Feltstilling, der dog, svagt besat med Forpostafdelinger, ikke kunde ventes at ville byde en fremtrængende Fjende nogen nævneværdig Modstand. Desuden havde den i Følge sin Beliggenhed den Feil, at

medens den høire Fløi kun var en halv Mil fra Fæstningen, fjærnede den venstre Fløi sig fra denne til en Afstand af omtrent een en halv Mil, og en Fjende, der gennembrød Centrum, havde derfor en Mulighed for at kunne afskære hele den venstre Fløi fra sin Retrættelinie.

Til disse Forhold kendte vi dog lidet eller intet ved 20de Regiments 1ste Kompagni, da vi den 7de Marts rykkede ud for at besætte yderste venstre Fløi. Vi havde nok hørt Hentydninger til, at venstre Fløi var en slem Musefælde, men et Kort over Stillingen var for os en ganske ukendt Ting, og mærkelig nok, syntes vore Officer i denne Henseende at være lige saa uheldig stillede som vi i Geledet.

Kompagniets 1ste Deling, ved hvilken jeg gjorde Tjeneste som Sektionsfører, overtog Feltvagtten i Krybily Kar. Fjerde Deling stod tilvenstre for os i Oddersted, medens 2den og 3die Deling under Kaptainens egen Kommando dannede en Piket i Sandagergaard.

Vor nærmeste Sidelatter dannedes af en Deling af 5te Kompagni i Taulov og i Børup stod 6te Kompagni som Hovedpiket.

Over Elbodalen førte tre Hovedveje, Veileveien mod Nord, Havreballepasset i Centrum og Koldingveien paa venstre Fløi imod Syd. Det

var dog navnlig ad de to sidste Fjendens Besøg kunde ventes, hvorfor de bevogtedes med særlig Omhu.

Paa Grund af Aarstiden, stod alle Forpost-afdelinger, ogsaa Feltvagterne under Tag, men forøvrigt overholdtes alle gældende Regler for Sikringstjeneste paa Stedet. Thi ganske vist foruroligede Preusserne, der stode i Kolding, os ikke, og kun mellem de fra begge Sider fremsendte Rytterpatrouiller forefaldt der nu og da Smaaskærmydsler, men vi maatte regne med, at naar Preusserne en Dag fandt for godt at aflægge os et Besøg, vilde dette ske uden nogensomhelst forudgaaende Anmeldelse.

En lille Episode, vi oplevede, kunde maaske have tjent som et Fingerpeg i denne Retning, om den var bleven tillagt den Betydning den sikkert fortjente.

Straks efter at vi havde overtaget Feltvagtten befalede Feltvagtkommandøren mig at tage mit Gevær og følge med ham ud at inspicere Vedetposterne. Ved en Dobbeltpost, der stod paa en Bakkeskrænt, fandt vi to lurvetklædte Personer, der gav sig ud for Kreaturtrækkere, i Samtale med Vedetposten.

Paa Feltvagtkommandørens Spørgsmaal, hvad de vilde, forklarede de, at de vare sendte af en

Slagter i Kolding for at hente en Ko indenfor Vedetkæden, men da Soldaterne fortalte dem, at de vel kunde faa Lov til at gaa ind gennem Kæden, men ikke kunde komme ud igen uden at møde med et Pas fra Kommandantskabet i Fredericia, havde de opgivet deres Ærinde.

Feltvagtkommandøren foreholdt dem da, at i saa Tilfælde maatte de fjerne sig, da det var strængt forbudt at tale med Vedetposterne.

De gik da ogsaa, men paa en saadan Maade, at jeg følte mig overtydet om, at de vilde komme igen. Og ganske rigtig, da jeg kort efter kom ud med Afløsning, — paa Grund af Regnvejrskulde Posterne afløses hver Time, — opdagede jeg dem igen paa samme Sted, og med Harme saa jeg i Afstand den ene skjule en Pægleflaske, da han fik Øje paa Afløsningen.

Jeg besluttede nu i det mindste at indjage dem en ordentlig Skræk.

«Hvad vil de to Kavalerer?» spurgte jeg, da jeg kom hen til Posten.

«De bød os Brændevin og prøvede paa at udfritte os,» svarede den ene Soldat, en af de gamle Indkaldte, «men vi var da ikke saa dumme at fortælle dem noget.»

«Det er altsaa et Par Spioner,» sagde jeg, og kommanderede, «Gevær ved Fod! — Bajo-

netten paa!» til mit seks eller otte Mand stærke Kommando, og Soldaterne, der havde den største Lyst til at arrestere de to fordægtige Personer, var ikke sene med at lystre Kommando; men nu skyndte de to uhyggelige Fyre sig at luske af.

De fik ogsaa Lov at gaa, men bag efter fortrød jeg dette, og spurgte Feltvagtkommandøren, om jeg ikke skulde tage fire Mand med mig og gaa ud for at se, om jeg ikke kunde finde dem. Dette fandt han dog ikke var Umagen værd, men de følgende Dages Begivenheder godtgjorde til fulde, at det havde været et Par veritable Spioner.

Jeg havde imidlertid faaet ligesom en Forudfølelse af, at der forestod noget, og medens jeg gik med Afløsning og Patrouiller, lagde jeg Planer om, hvorledes vi skulde modtage Fjenden, hvis han kom, medens vi stod paa Feltvagten.

I Bunden af Dalen, hvor Veien førte over Vandløbet, var Broen barrikaderet, og oppe paa Bakkeskrænten foran Kroen havde en tidligere Feltvagt opkastet et Par smaa Skyttegrave, en paa hver Side af Veien, hvorfra Barrikaden kunde beskydes. Her var altsaa alle Betingelser tilstede for, at Feltvagten, efter Felttjenstlærens Forskrifter, kunde byde Fjenden den første Modstand og opholde ham, indtil de bagved staaende Afdelinger havde faaet Tid til at sætte sig i For-

svarsstand. Det var, hvad enhver Soldat havde lært og skulde kunne paa sine Fingre.

Til stor Ærgrelse for mig, der som de fleste af de unge, var nidkær og tjenstivrig, syntes Feltvagtcommandøren at være af den Mening, at Theorien er til for ikke at følges.

Forinden Tæppet gaar op for Begivenhederne den 8de Marts, under hvilke 20de Regiments 1ste Kompagni var bestemt til at spille en saa tragisk Rolle, kan der være nogen Aarsag til at nævne de dybere liggende Grunde, der bevirkede, at det gik dette Kompagni saa ilde, skønt det med Hensyn til Sammensætning og Brugbarhed næppe stod tilbage for noget andet Kompagni i den danske Armé; tværtimod, sikkert kunde betegnes som en Mønsterafdeling, hvad Mandskab angik.

Der fandtes blandt dette et forholdsvis stort Antal dygtige og intelligente Folk, saavel af Borger- som Bondestand, der omfattede deres Soldaterpligt med Alvor og Interesse, og fra hvem en udmærket Tone forplantede sig til det Hele.

Kompagniets Chef, Kaptain Daue, kunde den 8de Marts have faaet Leilighed til at lade dette udfolde alle sine bedste Egenskaber, og han vilde selv have vundet Berømmelse og Popularitet, om han i det givne Øjeblik havde ladet Kompagniet

aflægge en rimelig Prøve paa sin Tapperhed, men han manglede desværre de fornødne Egenskaber som Fører, for at gøre det.

I og for sig var Kaptain Daue ikke nogen utiltalende Officerstype; han gjorde en ret god Figur, og var ikke ilde lidt at sit Mandskab, som han sikkert aldrig fortrængede med sin gode Vilje, men hans Ejendommeligheder og Særheder gav Anledning til megen Kritik. Hans Aandsfraværenhed under Øvelserne gik ofte saa vidt, at det var en almindelig Mening blandt Mandskabet, at han vilde sætte Kompagniet til, om vi kom i Krig. At denne Spaadom skulde gaa i Opfyldelse saa bogstaveligt, som det skete, var der dog næppe nogen, der havde tænkt sig det.

Af Kompagniets fire Delingsførere, var den fungerende Premierlieutenant Vincent vel nok den Mandskabet satte højst; de to Reservelieutenanter fik derimod ikke Leilighed til at lægge fremragende Egenskaber for Dagen; den fjerde, Oversergent Amelung, var derimod en lille striks og bestemt Mand, som alle nærede ubetinget Tillid til. Han havde som ung Underofficer gjort Trearskrigen med, og kom den 8de Marts for Fireogtyvende Gang til at deltage i en Fægtning; at han kunde sine Ting, var derfor hævet over enhver Tvivl.

Natten mellem den 7de og 8de Marts var bælgmørk og regnfuld, og afveg med Hensyn til Ubehagelighed ikke fra andre Nætter, vi havde tilbragt ude ved Elbodalen. Vinterfelttoget havde i det Hele ikke forvænt os i Retning af «Feltlivets Poesi»; og dog, hvor nøisom kan man ikke være, naar man er mange unge sammen, og deler Livet under lige Vilkaar; som f. Eks. en maaneklar Frostnat, da Delingen var Feltvagt ved Havreballe Passet, og det lille Husmandshus, der var anvist os til Opholdssted, forekom os alt for trangt i det deilige Veir, saa slæbte vi nogle Knipper Halm ud og indrettede os en Leirplads op mod et Skovdige, hvor vi laa i Maaneskinnet og fortalte Historier og gættede Gaader, som om det kunde have været en Midsommernat. Men det var kun denne ene Gang, at Forposttjenesten formede sig saa romantisk.

Om Morgenen den 8de Marts var Regnen ophørt, og ved Ottetiden gik en Patrouille paa ti Mand under en Officers Kommando frem mod Gudsø for at rekognoscere. En Del af Feltvagtens Mandskab stod paa Bakken foran Kroen og fulgte den med Øjnene og blev saaledes Vidne til, at den kom tilbage i stærkeste Løb, fortællende, at Fjenden var i fuld Fremrykning.

I Kroen var, foruden Feltvagten, stationeret

tre Dragoner, som nu blev sendt med Melding til begge Sidefeldtvagterne og Pikettet i Sandagergaard. En Korporal sendtes ud for at inddrage Vedetposterne, og Feltvagten traadte til Gevær. Men paa Trods af al «Felttjenstteori» blev vi staaende uvirksomme foran Kroen med Geværet ved Fod, medens Inddragelsen af Posterne foregik lige for Næsen af Fjenden, der ganske ugenert marscherede i Sektioner frem til Barrikaden, som han ryddede til Side og sendte sine Tirailører op ad Bakkerne, uden at der løsnedes et Skud imod ham.

Naturligvis vidste hver Mand i Delingen at vi handlede forkert, men en beskeden Henstilling til Delingsføreren om at gøre noget, blev mødt med et selvbevidst: «Hold Kæft!» og saasnart Posterne var komne ind, svingede vi venstre med Sektioner og trak os i Løb tilbage ad Landeveien.

Fjerde Deling, der var bleven alarmeret lidt senere end vi, kom langt ude til venstre i Færd med at trække sig tilbage, og vilde have været i den største Fare for at blive afskaaret, om vi havde faaet Lov at fortsætte vort ilsomme Tilbageog. Men Kaptainen, som var kommen ud med Pikettet, og sendte dette ind over Marken for at indtage en Stilling længere tilbage, kom

løbende op imod os og beordrede os til at gøre omkring, formere Kæde og avancere.

Dette sidste var dog lettere sagt end gjort. De tre Sektioner af Delingen gik ud til høre for Veien, hvorfra jeg, med en fortrinlig Stilling i Sigte oppe paa Bakkekammen, trak min Sektion til venstre og derved kom ned i en Lavning; jeg skulde just til at avancere opad, da Fjenden viste sig deroppe, hvor vi skulde have været og straks aabnede Skydningen imod os.

Vi maatte nu tage Stillingen som den var og søgte Dækning bag et lille Jorddige, besvarende Ilden.

I Begyndelsen skødes der paa lang Afstand, men Fjenden avancerede raskt fremad og var snart inde paa to à tre Hundrede Alen, hvor Kuglerne begyndte at blive nærgaaende.

Tilmed kom nogle Tirailører frem ovre ved en Gaard tilvenstre, hvor de tog Stillingen bag en Række Popler og begyndte at beskyde os næsten i Flanken. Vi blev derfor hurtig enige om at fortrække. Af Skydningen kunde vi skønne, at Delingen stod lige overfor paa den anden Side af Veien; jeg løb derfor foran, opad den høje Veiskrænt, oppe fra Veikanten tagende et hurtigt Vue over Omgivelserne.

Henne foran Kroen havde en lille Kolonne,

antagelig en Deling, gjort Holdt. Det var ikke lysteligt at skulle over Veien lige for Næsen af dem, men der var intet at betænke sig paa, og sættende den størst mulige Fart paa, før jeg afsted. Og skønt jeg fik en hel Salve, saa Kuglerne dansede ned ad Veien som en Haandfuld Ærter, var der dog ikke én der traf.

Ovre paa den anden Side kastede jeg mig ned bag en Jordvold og sendte en Kugle ind i Kolonnen med saa god Virkning, at denne dækkede sig. Dette gav Luft for Sektionen, som Mand for Mand fulgte efter, saaat den ganske vist blev beskydt, men dog blev fri for Salver, og alle kom uskadt over.

Idet den sidste Mand var midt paa Veien, rev en Kugle Felthuen af hans Hoved; men saa langt fra at skynde sig endnu stærkere, tog han ganske flegmatisk Huen op og trykkede den godt fast paa Hovedet igen, skævende hen til Preusserne, som om han vilde spørge, hvad de Narrestreger skulde til.

«Skynd Dig dog, Menneske!» raabte jeg, bange for at se ham blive skudt lige for mine Øjne, men ogsaa han slap ind i Dækning uden at blive ramt.

Vi var i det Hele enige om, at Preusserne skød forbausende slet den Dag og antog, at de,

stolende paa deres hurtigskydende Geværer, ikke gav sig af med at sigte. Vi, der af gode Grunde vidste, hvad det betød at have Skud i Geværet, bildte os i al Fald ind, at vi ikke ødslede saaledes med Ammunitionen.

Vi vare nu atter forenede med Delingen, der havde taget Stilling bag et med levende Hegn bevokset Dige og sammen med fjerde Deling, der var sendt ud til høre for os, vekslede Skud med Fjenden, der var inde i Kromandens store Have, som nærmest havde Lighed med en lille Skov.

Da jeg nærrede nogen Bekymringer med Hensyn til det lave Terræn ovre paa den anden Side Chausseen, som tillod Fjenden at omgaa os, uden at vi havde nogen Anelse derom, blev jeg længst ude til venstre for at holde Øje med hans Bevægelse henne ved Kroen. Der var dog intel der tydede paa, at han nærrede skumle Planer i denne Henseende; Tirallieurkæden, som vi havde vekslet Skud med derovre, blev liggende uvirksom paa Marken lige overfor Kroen, og kun to Mand sneg sig frem i Veigrøften, indtil jeg stoppede dem med en Kugle, som de naturligvis honorerede med to.

Jeg trak mig nu tilbage, mens jeg ladede paany, men saasnart jeg kom listende frem ved Hjørnet

af Diget for at skyde, havde jeg øjeblikkelig deres to Kugler svirpende forbi mit Øre, hvorpaa jeg gav dem en til Gengæld.

Dette gentog sig nøiagtig ens fem à seks Gange, indtil der blæstes tilbage.

At ligge saaledes i en dækket Stilling og veksle Skud med Fjenden, er egentlig for en fornøielig Sport at regne, imod at skulle trække sig tilbage med Fjendens Kugler i Hælene.

Markerne var opblødte og næsten ufremkommelige den Dag; i Pløjemarkerne sank man i til over Anklerne for hvert Skridt, og mange tyede derfor ind paa den lille Vei, der fra Krybily fører over imod Landsbyen Børup. Der var mindst Halvtredsindstyve Mand paa denne Vei, da Fjenden, som var løbet frem til det Hegn vi havde forladt, begyndte at bestryge den efter Længden, paa en Afstand af to Hundrede Alen.

Det var ikke hyggeligt, da det paa denne korte Distance skulde synes umuligt at skyde forbi mellem alle disse Mennesker, men heldigvis havde Preussernes Kugler den Dag denne vidunderlige Evne til at gaa udenom, saaat kun to af dem traf.

En af disse ramte en Mands Brødpose og gik med et Skrald gennem Smørdaasen og ind i den kødfulde Del af hans Legeme.

«Av!» raabte han og vred sig, «der fik jeg en lige i min —!» Og holdende sig med Haanden paa Bagen, hinkede han videre. Og saa sandelig, — saa barnagtige er Soldater! — lo ikke hans Kammerater, og morede sig over, at han fik Kuglen netop paa dette Sted, som om det Hele kunde have været en lidt grovkornet Spøg, medens det jo dog var ramme Alvor. I næste Øjeblik fik en anden en Kugle gennem Underarmen, saaat Blodet strittede ud af Kappeærmet som af en Tagrende.

Vi kom dog snart over en lille Bakke og derved Fjenden ude af Syne, saaat vi i Ro kunde trække os gennem det andet Halvkompagnis Kæde, for selv atter at tage Stilling lidt længere tilbage.

Vi kom denne Gang til at staa høit, saaat vi kunde se ud over den foranliggende Skyttekæde og deltage i Skydningen, naar der var Leilighed dertil. Bag et lille Hus ved Siden af Veien havde jeg tilligemed fire eller fem Mand af min Sektion taget Opstilling, saaledes at vi gik om bag Huset for at lade, og frem ved en af Gavlene, naar vi vilde se Leilighed til at afgive vore Skud.

Lige foran os laa 3die Deling paa Toppen af en lille Høi i en tæt Kæde, medens Delingsførereren Lieutenant Vincent, sad paa det ene Knæ

bag ved dem. Den Fjende, de vare engagerede med, var for langt borte, og som Regel for godt dækket, til at vi i al Almindelighed kunde tage Del i Skydningen, kun saasnart Fjenden gav sig Blottelser, ved at skifte Stilling eller rykke længere frem, var vi der straks med vore Kugler; til Gengæld fik vi selv en Hilsen, naar vi mindst ventede det.

Det hele havde ganske Karakteren af en fornøielig lille Felttjenstøvelse, blot med den Forskel, at der skødes med skarpt, hvad man blev mindet om af Kuglernes Hvislen, hver Gang man selv var Maal.

Oppe ved Tavlov Kirke kom et Kompagni Preussere marscherende i Kolonne ned over en Græsmark og fik straks en saadan Hilsen fra hele den bagerste Kæde, at det i vild Flugt spredtes til alle Sider. Fem à seks Mand blev liggende paa Pladsen, men da de krybende fulgte efter de andre, kunde vi ikke afgøre om de var saarede, eller blot havde kastet sig ned for at undgaa Kuglerne.

Lidt efter kom en Stab, bestaaende af et større Antal Ryttere, frem paa samme Sted, og blev straks Genstand for vor udelte Opmærksomhed. Det morede os at se, hvorledes den ene Rytter trak sig tilbage efter den anden, saaat der

tilsidst kun var én der trodsigt blev holdende, skønt vi gjorde os al optænkelig Umage for at faa ham bort.

Senere erfarede vi, at det var selveste Feltmarschal Wrangel, som fra dette høitliggende Punkt havde fulgt vore Troppers Bevægelser.

Det Øjeblik kom, da det foranliggende Halvkompagni skulde trækkes tilbage. Vi saa, idet Hornet lød, Lieutenant Vincent springe op, give Tegn til sine Folk og i samme Øjeblik rulle ned ad Bakkeskraaning.

«Aah — der faldt Vincent!» lød det i det samme nu høilydt fra den bagerste Kæde, med et saa smerteligt Tønefald, at man forstod hvor afholdt den raske unge Officer var. Men han reiste sig atter og kom ind sammen med sine Folk. Han var sluppen med et stærktblødende Streifsaar, lige nedenfor den høire Tinding... Kap-tainen, som gik ham i Møde, anlagde en foreløbig Forbinding og bød ham en Cigar, som han tændte og gik til sin Deling.

Fægtningen døde efterhaanden hen af sig selv, vel nærmest fordi vi kom ind i et Terræn, saa gennemkrydset af levende Hegn, at Modstan-derne blev borte for hinanden. Vi samledes da i Kompagnie og marscherede ad Børup til.

Ved denne By stod 6te Kompagni, som her

havde dannet Hovedpiket, opstillet, aabenbart kun ventende paa os for at kunne trække sig tilbage.

Det fortaltes, at Chefen for 6te Kompagni opfordrede Kaptain Daue til at følge med til Fredericia; men medens dette Kompagni afmarscherede ad en Sidevei, fortsatte vi ud til Hovedlandeveien mellem Kolding og Fredericia, vedblivende at lege Krig. En Deling sendtes ud i Kæde, til hver sin Side, medens Resten af Kompagniet dannede Kolonne længere tilbage paa selve Landeveien.

Vi havde dog næppe indtaget denne Stilling, før ridende Artilleri nærmede sig, men paa Grund af de levende Hegn, af hvilke det tildels var skjult, forveksledes med Rytteri. Der blev derfor blæst Kolonne, men i samme Øieblik denne var formeret, kladskede to Granater ned i hver sin Veigrøft, hvor de sprang uden dog at gøre Skade.

Kompagniet gjorde nu venstre om og trak sig over i Skoven ved Henneberg Ladegaard, som besattes med to Delinger i Kæde langs Skovranden og det andet Halvkompagni i Reserve inde i Skoven.

Hvad Hensigten var med denne Besættelse af Henneberg Skov med et enkelt Kompagni,

medens alle andre Afdelinger trak sig tilbage til Fæstningens Nærhed, er sikkert aldrig bleven opklaret. Kaptain Daue paastod, at han havde faaet Ordre dertil af Bataillonschefen, Major Schak, og en Kendsgærning var det, at denne aflagde Kompagniet et Besøg mens det stod i Skoven. Men Majoren nægtede at have givet en saadan Ordre, og da han faldt paa Dybbøl den 18de April, hørte man aldrig mere noget nærmere om Sagen.

Ude paa Landeveien red en Husarpatrouille forsigtig fremad, speidende til alle Sider, indtil nogle Skud fra Skovranden fik den til skyndsomst at fortrække. Den Melding den kunde bringe, at vi stod i Skoven endnu, har dog sikkert været meget tilfredsstillende, thi mens vi stode her, rykkede den fjendtlige Hovedstyrke gennem Havreballepasset i Centrum; ved Heisekro delende sig i to Dele, hvoraf den ene gik mod Staustrup, hvor det kom til en Fægtning, under hvilken General Wilster blev saaret, medens den anden rykkede mod Snoghøi for at afskære saadanne Afdelinger af vor venstre Fløi, der ikke hurtig nok havde trukket sig tilbage.

Fra vor Opstilling i Skovranden kunde vi langt ude tilhøre skimte et uendeligt Tog af Tropper rykke frem, halvt skjult for vort Blik af

levende Hegn, men dog tydelig nok til, at vi kunde forstaa, at det var en alvorlig Fare, der truede vor Retrætevei.

Vi sendte derfor en Mand ind i Skoven med Melding til Kaptainen, men denne sendte ham tilbage med den Besked, at det maatte være vore egne Forpostafdelinger, der trak sig tilbage.

Men derom kunde der nu slet ikke være Tale. Det var Regiment efter Regiment, der rykkede frem, og ikke smaa Forpostafdelinger. Altsaa maatte Manden afsted igen og kom denne Gang tilbage med Ordre til, at vi skulde slutte os til Kompagniet.

Saasnart dette var sket, beordrede Kaptainen mig til med min Sektion at gaa foran og afsøge Kompagniets Retrætevei. Denne Opgave var ingenlunde let. Det gjaldt om at vælge den ligeste og korteste Vei mod Maalet. Fra min Barndom havde jeg noget Kendskab til Fredericias nærmeste Omegn og vidste, at vi skulde gaa i Retning af Landsbyen Æritsø, men den Masse af Smaaskove og levende Hegn, der opfyldte det flade Terræn, vanskeliggjorde Orienteringen, saaat vi trak for meget tilhøire og kom ud paa Kolding-Snoghøi Veien, et lille Stykke fra det Sted, hvor denne optager Landeveien fra Veile.

I Hjørnet af en lille Skov standsede den forud gaaende Blænkerode og vinkede. Da jeg kom hen til den, saa jeg ovre paa sidstnævnte Vei en Afdeling Husarer ride fremad i Skridt. I vor Iver for at betragte dem kom vi for langt frem og blev hilst af et Par Kugler, hvorfor vi hurtigst mulig trak os tilbage for at bringe Melding til Kompagniet.

Dette, som var kommet ud paa Kolding-Snoghøi Veien, lidt længere tilbage, var altsaa endnu i Skjul af Skoven. Kaptainen, som marscherede i Spidsen, beordrede mig til at gaa ind paa min Plads, der var forrest i Kompagniet, og vedblev at marschere videre, medens jeg brød mit Hoved med at udfinde, hvad han havde i Sinde at gøre. Husarafdelingen, som jeg havde set, var ikke stor, høist en Eskadron, snarere mindre, og et Kompagni, der var i udmærket Krigshumør, behøvede jo ikke at lade sig imponere af en Klat Husarer.

Men Kaptain Daue, der aabenbart var raadsvild, vedblev at marschere fremad, indtil Kompagniet ikke længere var dækket af Skoven, men blev stærk beskudt af Husarerne, der holdt og ventede ovre paa den anden Vei i fem à seks Hundrede Alens Afstand; og i dette Øieblik, medens Kuglerne hvinede os om Ørene paa den aabne Lande-

vei, kommanderede han: «Høire om!» saaat Kompagniet i vild Uorden kom til at mase over et levende Hege og fortsætte Flugten op imod en Skov, der strækker sig lige ned til Lillebeltets Kyst, stadig forfulgt af Husarernes Kugler, medens to Granater, netop som vi naaede Skovranden, knaldede i Trætoppene over vore Hoveder.

Midt paa Marken havde Kaptainen givet Oversergeanten Ordre til at dække Kompagniet med sin Deling. Dette kunde selvfølgelig ikke være til megen Nytte overfor en Fjende, der endnu var langt borte, men Mandskabet, der formerede Kæde hen over Marken, blev Vidne til den imponerende Opmarsch af hele den fjendtlige Hærsstyrke, for hvilken Husarerne havde dannet Fortroppen, og som nu skyndsomst rykkede frem for at indeslutte os.

«Se Oversergeant — sikke Kolonner!» raabte Mandskabet, og pegede paa de store Troppesafdelinger, der bøiede af tilhøire og tilvenstre eller gik lige ud for at omspænde hele Terrænet.

«Ja — skyd paa dem!» — skyd paa dem!» lød det koldblodige Svar, og Mandskabet skød, uden mindste Udsigt til at forandre blot en Tøddel i Kompagniets beseglede Skæbne.

Da Oversergeanten atter stødte til Kompagniet, havde dette endnu engang formeret Kolonne

i Nærheden af Lillebeltets Kyst. Derpaa afmarscheredes der tilhøire, altsaa sydpaa, i Retning af Herregaarden Damgaard.

«Vi er leveret!» havde en Korporal af Oversergeantens Deling hvidsket til mig, idet han gik forbi mig hen til sin Plads i Kompagniet. Og sikkert har Kaptain Daue været af samme Opfattelse, ellers vilde det være ganske ufatteligt, at han yderligere spildte den kostbare Tid med at søge efter en Kanonbaad, som han mente skulde krydse i Beltet, men intet Steds var at se.

En Sektion, som var sendt forud, kom tilbage efter at være stødt paa Husarer, men uden at have set Kanonbaaden, der forøvrigt laa i Middelfart, og nok ikke engang havde Damp oppe.

Vi gjorde altsaa omkring og marscherede ad Snoghøi til.

Kysten danner paa dette Sted en stor Bue, saaat vi saa Snoghøi som en langt udskydende Spids. Paa Færgebroen kom en Trop Ryttere tilsyne, udentvivel en Stab, og enkelte Ryttere saas galopere fra og til. I Kikkerter har man ganske tydeligt kunnet følge alle vore Bevægelser.

«Kaptain — der er Fjenden!» raabte Mandskabet. — «Det er kun Rytteri!» svarede Kaptainen, som om dette ene Ord skulde være nok

til at berolige Gemytterne, — men Spændingen var uhyre.

Der marscheredes med Sektionsfront, og skønt den smalle ujævne Strandbred afgav en daarlig Marschroute, var der dog god Orden, fordi hver Mand mer end nogensinde følte sig som et med det Hele.

Fra min Plads paa høire Fløi af den forreste Sektion havde jeg et godt Overblik over, hvad der foregik forude. Foran Kompagniet marscherede Kaptain Daue og Lieutenant Vincent, drøftende Situationen, som ingenlunde var klar, men som jo dog betingedes af den ubestridelige Kendsgerning, at vi havde givet Fjenden al ønskelig Tid til at træffe sine Forberedelser.

Omtrent en Kilometer fra Snoghøi skyder en lille Dal, ca. Hundrede Alen i Diameter, sig ind mellem Kystens Bakkeskrænter, som en af Naturen raat tildannet Scene for et Friluftsteater. Her havde Preusserne opstillet en Troppestyrke, antagelig en Bataillon Infanteri og desuden var to Kanoner placerede saaledes i Baggrunden, at de eventuelt vilde have kunnet bestryge Dalen med Kardætsker. Rundt om paa Bakkerne stod Infanteriet i Kolonner og Skyttekæder, omspændende hele Dalen og langs Stranden laa en fremskudt Kæde for at give os den første Modtagelse.

Vi anede dog intet om alt dette, før to Mand kom frem foran en fremspringende Bakkeskrænt og speidede.

«Kaptain — Kaptain!» raabte Mandskabet atter i Ophidselse. «Sé der!»

Men endnu engang prøvede Kaptain Daue paa at berolige Gemytterne. «Rolig, Folk!» raabte han tilbage, «det var et Par Civile!»

Men ingen troede ham. Vi havde tydeligt skælnet baade Pikkelhuer og Geværer og var ikke længere i Tvivl om, hvad Skrænten skjulte.

Ganske af sig selv gik Marschekadansen, der hele Tiden havde været hurtig, over til halvt Løb, og da de to Mænd kom frem igen og fyrede, maatte Spændingen have Udløsning. «Bajonetten paa!» raabte Kaptainen, og med en Raslen fløi alle Bajonetterne fra Geværløbene, og brølende Hurra af alle Lungers fulde Kraft styrtede Kompagniet fremad i Stormløb.

Fornuftmæssigt set maatte dette Forsøg paa at slaa sig igennem, efter at det tilstrækkelig var godtgjort, at Kompagniet var afskaaret og indesluttet af overvældende Troppemasser, betragtes som Galmandsværk. At det forløb uden større Blodsudgydelse, kaster et formildende Skær over dette som over alle Misgreb, hvor Lykken viser sig at være større end Forstanden.

Et af de første Skud, der affyredes imod os, idet Têten af Kompagniet kom frem foran Skrænten, ramte Lieutenant Vincent og kastede ham haardt saaret til Jorden. Han løb to Skridt foran den forreste Sektion lidt tilvenstre for min Plads, da jeg hørte et Smæld og saa, at der blev et Hul i hans Regnkappe midt paa den høire Skulder, hvoraf Kuglen var gaaet ud.

«Av, min Arm!» raabte han, snurrede rundt og faldt. I en Lyntanke undrede jeg mig over, at han klagede sig i Armen, da jeg troede, at Kuglen havde ramt ham i Brystet.

Hen over ham stormede hele Kompagniet. De første Preussere vi fik Øje paa, udgjorde Skyttekæden nede ved Stranden, men da vi styrtede frem imod den, gjorde den omkring som trukken i en Snor og løb op under Bakkerne, og nu knaldede Geværilden løs imod os fra alle Sider.

Midt for den lille Dal standsede Kaptainen og tilraabte os: «Smid Geværerne!» og samtidig viftede han med sit Lommetørklæde til Tegn paa Overgivelse.

Det blev derfor kun de færreste, der fik afskudt deres Geværer, de fleste kastede dem bort forinden. Enhver kunde indse, at her var Modstand til ingen Nytte.

Efterhaanden som Kompagniet kom ind i

Dalen, løb det sammen i en Flok omkring Kap-
 tainen, mange kastede sig dog næsegrus til Jorden
 for at undgaa Kuglerne, hvilket ganske fik Ud-
 seende af et frygteligt Mandefald, — og imens
 blev Preusserne ved at skyde. Nogle vinkede
 med de blotte Hænder, andre svingede med
 Huerne; en enkelt raabte med Tordenstemme
 paa tydsk: «Lad dog den dumme Skyden være!»
 Vi fik Tid til at veksle Bemærkninger om det
 meningsløse i denne Skyden, da de jo dog kunde
 se, at vi overgav os. — Det Hele varede vel et
 Minut, maaske mindre, men i det korte Spand
 af Tid haglede Kuglerne ned i Sandet imellem
 os. — Saa blev der blæst: «Hold inde!» Og til
 vor store Glæde reiste alle vore «Faldne» sig
 igen; — med Undtagelse af Lieutenant Vincent
 var ikke en Mand bleven ramt.

Hvorledes dette Vidunder skulde forklares,
 var og blev os en Gaade. Ganske vist kunde det
 tænkes, at Preusserne, der stod høit, i Halvtreds
 à Hundrede Alens Afstand, for en stor Del havde
 skudt over os. De bageste i Kompagniet, der
 vare komne sidst ind paa Pladsen, havde da og-
 saa set Kuglerne hagle ned i Vandet. Men de,
 der havde den rigtige Retning, havde været saa
 talrige, at det maatte betragtes som et vidunder-
 ligt Held, at vi alle beholdt Livet.

Men ned ad Bakkerne myldrede Preusserne som Myrer af en Tue og omringede os fra alle Sider, og det maa siges til deres Ros, at nu, da vi vare Fanger, behandlede de os, som det sømmede sig en civiliseret Nations Soldater. Mange af os kunde Tydsk. Vi havde jo ligget i Garnison i Altona og havde haft Leilighed til at udvikle vore i Skolen erhvervede Forkundskaber; Passiaren var derfor straks i fuld Gang. En kæmpestor Underofficer kom hen imod mig og gav mig Haanden med et gemytligt: «G' Morgen Kammerat! — Hvormange er De?» — «Et Kompagni», svarede jeg. — «Naa, da har De slaet godt», sagde han. «Men mange Hunde er jo Harens Død».

«Men hvad er dette for lange Karle?» spurgte jeg. «Dem vi sloges med i Morges, saa ud til at være smaa Folk».

«Aber wier sind og Garden!» svarede han stolt og tog Kappekraven til Side og viste mig Sølvkraven paa sin Uniformsfrakke. «Elisabeths Garden — Königin Augustas Bataillon».

Ja, det forandrede jo Sagen. — Men Passiaren fik brat Ende. De preussiske Officerer havde henvendt nogle rosende Ord til vore om Kompagniets gode Holdning, hvorpaa der blev kommanderet: «Tredie Kompagni tager sig af Fangerne

— alle übrige vorwärts!» Og et Øjeblik efter vare vi ene paa Stranden med Tredie Kompagni og fik Ordre til at træde an. Da raaber en Preusser: «Hauptmann — dort ist Artilleri!» og peger over mod den fynske Kyst, og skrækslagne begyndte næsten hele tredie Kompagni at løbe sin Vei, medens vi som elektriserede gjorde en Bevægelse hen imod det Sted, hvor vore Geværer laa. Men et Par af Officererne og nogle faa Mand spærrede os Veien, og den ridende Hauptmann fik hurtig kaldt sit Kompagni til Orden; det Hele var nemlig blind Alarm.

Ovre ved Middelfart havde man kunnet følge vore og Fjendens Bevægelser paa den modsatte Kyst, og en Skare Mennesker vare derfor løbne ud ad Veien for at komme Begivenhederne paa nærmere Hold. Det var denne Skare, der pludselig kom stormende ned over en Mark imellem to Skove og for en nervøs Jagttager nok kunde tage sig ud som kørende Artilleri. Nu skete der ikke andet, end at de to Kanoner oppe paa Bakken, medens vi fuldførte vor Opstilling, sendte nogle høist overflødige Granater over Bæltet, for at adsplitte de civile Tilskuere, som derigennem bleve belærte om, at under Krigsforhold skal man ikke optræde som Tilskuer paa en saa iøjnefaldende Maade. Før vi forlode Stranden,

konstateredes det, at vi foruden Officererne og Underofficererne udgjorde 150 Mand.

Derpaa tiltraadte vi sammen med 3die Gardekompagni vor Marsch ad Kolding til, hvor vi indkvarteredes for Natten.

Ved Begyndelsen af denne Marsch var det os en vis bitter Tilfredsstillelse at se, hvilket stort Apparat Preusserne havde faaet sat i Scene for at indeslutte os.

Foruden den umiddelbart medvirkende Gardebataillon stod der ovenfor det Skovbælte, der beklæder Kystbakkerne, en Infanteribataillon i Kolonne, ovre paa Landeveien troppede Infanteribatailloner op i lange Rader og fra høire og venstre saas Afdelinger komme tilbage fra de Opstillinger, de havde indtaget for at spærre os Gennemgangen. Ialt havde adskillige Tusinder af Preussernes bedste Tropper medvirket ved vor Tilfangetagelse. Men det var kun en ringe Trøst; vi vidste, at vort Regiment vanskelig vilde kunne faa sit Tab erstattet.

Naar vi senere under vort Fangenskab drøftede Begivenhederne den 8. Marts og tegnede Kort over Fredericias Omegn i Sandet i Citadelsgaarden i Magdeburg, var Kaptain Daues Føring af Kompagniet Genstand for megen Kritik. Alle erkendte, at han havde vist Mod og Dødsforagt,

og at hans Ledelse af Fægtningen om Morgenens ved Krybily havde været mønsterværdig, saaat han, om han aldrig var kommen under andre Forhold end de fra Eksercerpladsen kendte, vilde have kunnet gaa og gælde for en tapper og dygtig Officer, men den vanskelige Situation der fremkom som Følge af den utidige Dvælen i Henneberg Skov, var han ikke voksen. Der kunde kun være én Mening om, at han burde være gaaet angrebsvis tilværks, da vi stødte paa Husarerne paa Snoghøiveien. En Rytterafdeling, der holder i Marschkolonne paa en Vei, frembydende hele sin Flanke som Skive, kan næppe antages at have villet holde Stand overfor Beskydning af et helt Kompagni. Her havde i al Fald været en Mulighed for at slaa sig igennem. Havde Husarerne først været borte, vilde vi have havt Tid nok til at komme forbi den Vei, hvorfra Fjenden kom, og vilde have været langt borte ad Æritsø til, inden Fjenden havde faaet sit Infanteri frem for at forfølge os.

Ved den planløse Flugt ned til Beltet og den haabløse Flakken frem og tilbage langs med dette, spildtes den kostbare Tid, og endelig maatte det sidste fortvivlede Forsøg paa at slaa sig igennem, vel med et mildt Udtryk kaldes uklogt. En Fører med roligt Overlæg, vidende at han

var indesluttet af overlegne Stridskræfter, bevæbnede med hurtigskydende Geværer, vilde næppe saaledes have kastet sig selv og sin lille Haandfuld Folk lige ind i Dødens Gab.

Kompagniet havde intet at bebreide sig; det fulgte sin Fører gennem tykt og tyndt, fulgte ham, som det sømmer sig veldisciplinerede Soldater, lige til det Øieblik, da han selv maatte erkende, at han var kørt uhjælpelig fast. At vi alle slap derfra med Livet, forekom os som et saa ubegribeligt Held, at vi kun kunde forklare os det ud fra den Betragtning, at et naadigt Forsyn havde holdt sin beskærmende Haand over os i et Øieblik, da Døden, efter menneskelig Skøn, maatte have været mange af os vis.

NIENDE KAPITEL

I preussisk Fangenskab.

DA vi sammen med Elisabethgardens 3die Kompagni nærmede os Kolding, hvor vi skulde overnatte, saa's det tydeligt, at Rygtet om vor Ankomst var ilet forud for os; lidt udenfor Byen mødtes vi nemlig af en hel Del Koldingensere, af den Slags, der i enhver By møder op, naar der er Nyt i Gaden: Madammer med Kyser paa Hovedet og falmede Sjaler om Skulderne, Skolebørn, Læredrenge og Mænd, der aabenbart intet forsømte ved at tilfredsstille deres Nysgærighed, og nu fulgtes med os ind ad Byen til.

Da det var mig meget om at gøre at faa underrettet min i Kolding boende Søster om, at jeg var blandt Fangerne, men ingen kendte, som jeg særlig kunde henvende mig til, vinkede jeg til en Kone og spurgte hende: «Kender De Fru J. i Laasbygade?» — Jo, det gjorde hun da.

«Vil De gøre mig den Tjeneste, at sige hende, at hendes Broder er imellem Fangerne?»

Jo, det skulde hun da nok, lovede Konen, og nikkede nok saa beredvillig. Men da hun blev ved at gaa, som om intet var hændet, frygtede jeg, at hun skulde glemme det, og henvendte mig med samme Anmodning til en Mand. Derpaa atter til en Kone og endnu en Mand, en Skomagerdreng og nogle Skolebørn, alt eftersom vi nærmede os Byen mere og mere, haabende, at i al Fald en af dem vilde huske sit Ærinde; ialt ti à tolv forskellige Personer, — og de huskede det alle.

Næppe vare vi indkvarterede i en Dansesal, som forøvrigt kun ved et smalt Stræde var skilt fra min Søsters Baggaard, før hendes Dør begyndte at gaa, og det ene Bud mere hæsblæsende end det andet styrtede ind og raabte: «Fru J. — Deres Broder er imellem Fangerne!» Næppe var den ene ude af Døren, før den anden stormede ind, afleverende den samme Besked, saaat min Søster var næved at tro, at hele Kolding By havde mistet Forstanden, blot fordi hun havde en Broder blandt de fangne.

Resultatet af mine Bestræbelser, der kronedes med saameget Held, blev imidlertid, at jeg blev kaldt ud og fik Lov til at tale med hende

i nogle Minutter. Paa hendes Spørgsmaal, hvad hun skulde sende mig, bad jeg hende sørge for en Madkurv med Aftensmad til en halv Snes Personer, der udgjorde min nærmeste Vennekreds.

Dette besørgede hun ogsaa prompte og gjorde sig endda særlig Umage. Desværre maatte jeg senere bedrøve hende med, at hendes Madkurv slet ikke kom mig ihænde, idet den nemlig af Preusserne forbyttedes med en anden, der aabenbart kom fra en Bager og iøvrigt ikke var at foragte, da den var stopfuld af Hvedebrød. Men hvad der især ærgrede min Søster, var Tanken om, at Preusserne vel selv havde beholdt hendes deilige Smørrebrød.

Den næste Dag gik Reisen videre. Da Jernbanen sydpaa dengang først begyndte ved Flensborg, maatte vi tilbagelægge de tolv-fjorten Mil fra Kolding til denne By tilfods. Om Morgenen, da vi stode opstillede paa Gaden, færdige til Afmarsch, kom en jødisk Købmand frem i sin Butiksdør og saa til.

«M. A. Meyer», stod der paa Skiltet over hans Hoved, som et ufeilbarligt Monogram til hans udprægede Fysiognomi.

«Hør, Meyer!» sagde derfor en af Fangerne

og gik et Par Skridt nærmere. «Giv mig en Stok.»

Meyer studsede et Øieblik lidt uforstaaende overfor denne fortrolige Tiltale, men besindede sig hurtig, og hentede fra sin Butik to store Bundter Stokke, som han overrakte Soldaten, og et Øieblik efter var mindst Halvdelen af Kompagniet forsynet med Spadserestokke til den lange Fodvandring.

Ned gennem Sønderjylland var Ruten inddelt saaledes, at vi spiste til Middag i den ene By og overnattede i den anden, og overalt viste Beboerne deres venlige Sindelag ved at forsyne os med alt, hvad vi kunde ønske os af Mad og Drikke.

Fra Flensborg gik Reisen lettere, da vi nu kunde køre med Jernbane, men da vi laa over paa Veien, baade i Rensborg og Hamborg, naaede vi først vort Bestemmelsessted, Magdeborg, den 14. Marts.

Medens vi laa i Rensborg, indkvarterede i en toetagers Bygning, hvor vi opholdt os i den øverste Etage, medens vore Bevogtere befandt sig i den nederste, hændte det, at en preussisk Soldat af Uforsigtighed kom til at affyre sit Gevær, saaat Kuglen gik op til os gennem Loftet,

svippende lige forbi Ansigtet paa en Soldat, der laa i Halmen.

«Hvad er dette her!» raabte han og sprang op, «begynder de nu at skyde med skarpt igen!»

De fem, seks Preussere, der kom stormende op ad Trappen for at forhøre, om der var sket Skade, kunde vi berolige med, at der havde været Held i Uheldet. En Spasmager forsøgte at forklare dem paa Tydsk, at Preussernes Kugler ikke bed paa 20. Regiments 1. Kompagni, ellers havde vi været skudt for længe siden allesammen.

Preusserne rystede imidlertid paa Hovedet, som om de ikke forstod Meningen med hans Visvas, og gik beroligede ned, da Uheldet jo ikke havde haft ubehagelige Følger for deres uforsigtige Kammerat. Et er det jo nemlig at dræbe sine Fjender paa Kamppladsen, et andet at skyde værgeløse Fanger ved Vaadeskud.

I Magdeburg, hvor vi indkvarteredes i Citadellet i et stort «Geværhus», der var rømmet og midlertidig indrettet til Kaserne, samledes vi efterhaanden i et Antal af 6 à 700 danske Krigsfanger. Det blev meddelt os i Form af en Kommandantskabsbefaling, at vi som Krigsfanger stod under de preussiske Militærlove; men rigtig preussisk blev den Disciplin, vi vare underkastede,

dog aldrig. Tvertimod, det viste sig efterhaanden, at Fangerne kunde tage sig disciplinære Friheder, der vilde være bekommet preussiske Soldater ilde.

Forpleiningen, vi fik, tillempedes saavidt muligt efter vore danske Sædvaner, og var bedre end de preussiske Soldaters. Kort sagt, den Behandling vi nød, var saa god, at vi som Fanger ikke godt kunde forlange den bedre.

Den Stab af Underofficerer, der med en Feltwebel i Spidsen førte det daglige Tilsyn, var flinke og elskværdige Mennesker, som vi omgikkes paa det venskabeligste.

Feltwebel Saunder var noget af en Vildtydsker, med mange Ord og Fagter, naar noget ikke gik som det skulde efter hans preussiske Militærbegreber, hvorfor Fangerne kaldte ham: «Vielgeschrei,» men med alt sit Bulder kunde han dog ikke skjule, at han i Virkeligheden var et hjertens godt Menneske.

Det kan dog ikke nægtes, at Fangerne undertiden vare nærved at gøre ham det for broget, og at han sikkert har draget et Lettelsens Suk den Dag, da han sagde os Farvel.

Selvfølgelig vilde det ikke have været heldigt, om alle disse Mennesker skulde have tilbragt Maaneder i idel Lediggang, der blev der-

for viselig sørget for, at vi fik nogen Beskæftigelse ved Arbeide. Selv om det ikke kunde være videre tiltalende at arbeide for vore Fjender, var det for vort eget Velbefindendes Skyld ganske heldigt, at vi havde noget at bestille.

For Mandskabets Vedkommende inddeltes Arbeidstiden saaledes, at de kom paa Arbeide tre Timer den ene Dags Formiddag og lige saa lang Tid den anden Dags Eftermiddag.

De ældre Underofficerer vare fritagne for al Tjeneste, men vi yngre, Korporaler og Underkorporaler, — «de Avancierte», — som Preusserne kaldte os, maatte efter Tur følge med, dels for at have Kommandoen paa Hen- og Hjemveien og dels for at have Tilsyn med Arbeidets Udførelse, — alt skete selvfølgelig under Bevogtning af bevæbnede preussiske Soldater.

Paa sine Steder betød dette «Arbeide» et systematisk gennemført Driveri; som f. Eks.: naar et Hold Soldater kom ud imellem Voldene, og gik og kradsede Fugerne ud i Fæstningsværkernes Stenmure — blot Befalingsmændene passede at have en Pægl Northeuser med ud til den gamle skikkelige Voldsergeant.

Andre Steder gik det til Gengæld meget alvorlig til, som ved Planeringen af den store

Ekserserplads, hvor der hver Formiddag og Eftermiddag mødte Hold paa Hundrede Mand.

Disse inddeltes igen i Hold paa ti Mand, som under Kommando af en Korporal eller Underkorporal fik anvist en Akkord, som de skulde udføre, hvorpaa de efterhaanden fik Lov at gaa hjem.

En Dag havde jeg faaet tildelt et saadant Hold paa ti Mand og skulde afgrave Jorden imellem fire Pæle og trille den hen imellem fire andre Pæle. Men da Jordlaget, der skulde flyttes, var temmelig tyndt, syntes Akkorden større end andre, hvor Jordlaget var tykkere, hvorfor mit Mandskab kom i Tanker om, at Akkorden var for stor og besluttede at gøre Obstruktion. Et Ord man naturligvis den Gang slet ikke kendte, men som ikke desto mindre meget godt lod sig udføre i Praksis. Altsaa, de hakkede, skovlede og trillede, men saa langsomt, at da alle de andre Hold forlængst var gaaet hjem, og Klokken blev elleve, til hvilken Tid Arbeidet skulde ophøre, havde vi endnu den halve Akkord tilbage.

De tilsynshavende preussiske Ingeniørunderofficerer rystede paa Hovedet og saa til med alvorsfulde Miner, noget saadant var endnu ikke

forekommen i deres Praksis. Om at Akkorden var for stor, vilde de nu slet ikke høre Tale.

Til sidst kom den tilsynshavende Ingeniør-officer og gav Ordre til, at vi skulde noteres, og Sagen indberettes til Kommandantskabet. Saa kunde vi gaa.

I Middagsstunden, mens jeg laa og nød min Middagshvile, kom Saander farende ind paa Stuen til mig og var ganske ude af sig selv; — at vi havde turdet byde de preussiske Militærautoriteter sligt! — Kreuz, Blitz! — om det havde været preussiske Soldater! — Men ogsaa vi stod under de preussiske Militærlove og burde tage os i Vare, en saadan Adfærd kunde medføre de skrækkeligste Følger.

Jeg forklarede ham, at jeg ikke havde nogen Skyld, jeg havde gjort hvad jeg kunde for at faa mit Mandskab til at arbeide, men de havde beklaget sig over, at Akkorden var for stor.

«Men det var den ikke, det staar jo her i Kommandantskabsbefalingen,» sagde han og udfoldede et Papir, han holdt i Haanden, for mine Øine. — Alle Akkorder er nøie beregnede af vore Ingeniører. — Det er en frygtelig Historie.»

Naa, foreløbig gik Kommandantskabsbefalingen dog kun ud paa, at vi skulde paa Ekstra-

arbejde om Eftermiddagen for at gøre vor Akkord færdig.

Det kan jo ikke nægtes, at det begyndte at kede mig, da jeg mærkede, at Obstruktionen skulde fortsættes ogsaa om Eftermiddagen. Jeg hjalp til med Arbejdet, jeg skældte ud, moraliserede og appellerede til deres bedre Følelser, men lige meget hjalp det; da man ikke kunde beholde os længere, var der endnu et stort Hjørne af Akkorden tilbage.

Ny Melding og Kommandantskabsbefaling.

Denne Gang var det dog nær ved at tage Veiret fra Feldwebel Saunder. Han vidste aabenbart ikke, paa hvad Ben han skulde staa; — at vi formastelige dog turde! — Han prøvede paa at sætte mig ind i Situationens Alvor og vilde helst have mig til at tro, at det kunde ende med, at vi alle blev skudt. Sagen var nemlig, at der i den ny Kommandantskabsbefaling stod, at vi næste Formiddag skulde gøre Akkorden færdig, i modsat Fald skulde hele Holdet sættes i Arrest.

Ude paa Ekserserpladsen imødesaa man med kendelig Spænding, hvad Formiddagen skulde bringe. Holdet var aabenbart ikke selv klar over, hvad det vilde. I sit Inderste ønskede vel nok enhver at faa Ende paa Sagen, inden den gik

for vidt, men paa den anden Side var det jo saa flovt at give efter, som om man var bleven bange. Indtil en Københavner paa Holdet løftede en Hakke høit op over sit Hoved og sagde: «Naa, Kammerater, skal vi saa være enige om, at vi bøjer os for Overmagten,» og i det samme drev Hakken ned i Jorden.

«Ja, vi bøier os for Overmagten!» stemte de andre i med, og en, to, tre, i Løbet af en halv Time var Akkorden færdig, saaat vi kunde aflevere vore Redskaber og gaa hjem. Det endte i en befriende Latter over hele Linien, og Saunders ærlige preussiske Hjærte slog atter frit — Disciplinen havde seiret!

Vi fik i Lighed med Landets egne Soldater Brød hver fjerde Dag. Udleveringen fandt regelmæssigt Sted ved Middagstide, naar Arbeidsholdene kom hjem. En Dag udeblev Brødleverancen af en eller anden uopklaret Grund, hvilket for saa vidt var en ubehagelig Kalamitet, som der var spist op, og Marketendersken næppe nok kunde skaffe alle de Simler, Fangerne af den Grund fik Brug for i Stedet for Brød.

Om Eftermiddagen skete der intet usædvanligt, men næste Morgen, da Brødmangelen gjorde sig endnu mere gældende, gik det som en Parole

fra Stue til Stue, at Arbejdsholdet skulde nægte at gaa paa Arbeide, før vi fik Brød.

Ved sædvanlig Tid kaldte den intetanende Feltwebel ud til Arbejde. Mandskabet mødte ogsaa og traadte an, men paa én Gang lød en Stemme højlydt: «Vi gaar ikke paa Arbeide i Dag, Kammerater, fordi vi intet Brød har faaet.» Og for den forfærdede Saunders Øjne opløste hele Kolonnen sig og gik op paa Stuerne igen.

Saunder ligefrem rystede i Knæerne; — dette var dog den stiveste han havde været ude for endnu; — aabenbart Mytteri! — Hver tiende Mand skudt! — Ligbleg og ganske tilintetgjort, men fattet, som den der ved, hvad Pligten kræver, gik han op paa sin Stue og skrev den skæbnesvangre Melding til Kommandantskabet.

Paa Geværhuset forløb en Time i forventningsfuld Taushed; hvem der tog sig Sagen lettest, var aabenbart de danske Fanger. Saa ankom Kommandanten i egen høie Person med Pikkelhue, Ordener og Kaarde, Adjutant og Ordonnans.

Hvilke Forestillinger den høie Herre har gjort sig om Grunden til de danske Fangers Opsætsighed, er ikke godt at vide, han har sik-

kert med Beklagelse tænkt sig Nødvendigheden af at maatte optræde med ubøielig Strænghed, indtil han traadte ind paa en af Stuerne, ledsaget af den dystert udseende Feltwebel Saunder.

«Er her nogen som kan tale Tydsk?» spurgte han, og straks meldte sig en saadan.

«Vil De sige mig, hvorfor Fangerne i Dag imod Sædvane har nægtet at arbeide?»

«Ja vel, Hr. Kommandant! — Det er sket, fordi vi intet Brød fik igaar, da det var Brøddag, og vi i Dag intet har at spise,» lød det korte, fyndige Svar.

«Ja saa!» udbrød Kommandanten saa overrasket, som om han havde faaet en kold Dukkert, «det er en anden Sag!»

«Men gaa nu omkring paa Stuerne og sig deres Kammerater, at de har gjort Uret i at nægte at gaa paa Arbeide af den Grund, men naar de nu gaar straks, vil der ikke blive gjort mere ved Sagen, og saa skal jeg sørge for at der er Brød til dem, naar de kommer hjem.»

Og saa gik Mandskabet paa Arbeide! Men Saunder kendte næsten ikke sit gode gamle Preussen igen; det var jo som om de danske Fanger ustraffede kunde vende op og ned paa alle hans nedarvede Begreber om Militærdisciplin.

Ogsaa med Anvendelsen af Søndagen kunde vi tage os ret betydelige Friheder, der var saaledes intet i Vejen for, at vi spadserede ud i Byen Ti à Tyve i Følge, blot ledsagede af en af vore preussiske Underofficerer. Og at disse Udflugter kunde foregaa under meget tvangfri Former, er naturligt, da vore Ledsagere gerne var ganske unge Mennesker, der selv tog deres Del af Glæden. Sjælden gik det dog saa vidt som engang, da vi vare komne tyve Mand ud at spadserere med en ung Underofficer som Ledsager og endte i en Beværtningshave, hvor vi maatte rekvirere en Droske til at køre vor Bevogter hjem til Citadellet, ledsaget af to af Fangerne, medens Resten ganske ugenert spadserede igjennem Magdeburg i hele dens Længde paa egen Haand.

En anden eiendommelig Personlighed, vi under vort Fangenskab kom meget i Berøring med, var Marketendersken i Citadellet, Madam Adams. Bred, jovial, slagfærdig som en ægte nordtysk Kvinde tronede hun bag sin Disk med ligefrem imponerende Værdighed. Overfor en sølle Synder af preussisk Soldat, der var i Gæld til hende, kunde hun være kølig og afvisende, men overfor sine gode Kunder havde hun altid en Spøg paa Læberne.

Mest morsomt var det, naar en af Fangerne med primitive Sprogkundskaaber prøvede paa at tale Tydsk til hende. «Kan ich ein Flask Øl kri-gen?» hed det undertiden.

«Ein Flasch Øll!» vrængede hun da. «Trinken Sie Oel (Olie)?» Og saa lo hun saa det klukkede. «Tal De hellere Dansk,» vedblev hun paa sit eget Sprog, «det forstaaer jeg meget bedre end Deres gale Tydsk.»

Og hun lærte udmærket at forstaa Dansk, selv om hun ikke kunde tale det, men hun var kendelig opmærksomst mod dem, der kunde forrette deres Ærinde paa upaaklageligt Tydsk.

Men i det hele taget var Fangerne hendes mest velsete Kunder, fordi de vare langt bedre beslaaede med Penge end de preussiske Soldater, der gennemgaaende var fattige som Kirkerotter.

Især havde hun nogle Kæledægger, som foruden altid at have Penge, vare belevne af Væsen og talte godt Tydsk. Gennem disse Udvalgte fik hun en høi Mening om den danske Nation: «Gebildete Leute, die Dänen!» sagde hun ofte. Og hun græd den Dag, vi reiste. De seks Maaneder, Citadellet havde huset danske Fanger, havde været en Guldalder for hende:

hun vilde savne os. Men vi glædede os, da Forløsningens Time slog, og det atter gik hjemad mod de danske Strande, selv om vore Hjærter blødte ved Tanken om de Vunder, Krigen havde tilføjet vort kære Fædreland.

TIENDE KAPITEL

Baptisten

DET var mange Aar efter Krigen. Vi, der den Gang var unge nidkære Soldater, fulde af Livsmod og Ungdomskraft, vare nu blevne gamle og graa, men i Minderne om hin bevægede Tid vedblev vi at være unge. Enhver Tid efterlader sig sine Minder; men intet Minde lever saa længe og er saa dybt indgroet i Sjælen som Minderne fra den Tid, da Fædrelandet krævede af os, at vi skulde vove Livet for at værne om Aarhundreders nedarvede Ret. Vi laa under for Overmagten; med Bitterhed i Sindet saa vi Uretten seire. I mange mange Aar kunde vi kun med Sorg og Nag tænke paa Fædrelandets Tab; men Tiden dulmede Smerten i Saaret, og Græsset groede paa den Vei, der førte til Hævn og Opreisning; men Minderne fra hine Dage, da vi færdedes dernede paa den klassiske Jord, der har

drukket saameget kostbart Blod, levede usvækket og bragte Hjærtet til at banke hurtigere, Blodet til at rinde varmere gennem Aarerne, hvergang vi lod dem passere Revue for vort indre Øie. De mellemliggende Aar svinder hen, og vi ser os i Aanden igen paa de kolde Nattevagter eller de strænge Marscher, hører Kammeraternes Skæmt, medens Kuglernes Hvislen minder om den truende Fare, den, ingen uden Nødvendighed, skænkede en Tanke.

Det var haarde Tider for Land og Folk, men rigere paa Oplevelser, rigere paa smaa og store minderige Begivenheder end nogen anden Tid i et Menneskes Liv. Derfor er disse Minder os saa kære, saa uforglemmelige. Lad være, at der, for de der ikke har været med, er en, lidt uforstaaelig Ensidighed i gamle Soldaters Krigserindringer; disse har for dem et Værd, der maa stilles lige med Minderne om de lykkeligste Dage i deres Liv.

Jeg havde allerede under Overfarten over Storebelt lagt Mærke til den stoute gamle Bondemand med den rolige beherskede Holdning og det intelligente Ansigtsudtryk, men vi kom først

i Snak med hinanden, efterat vi vare komne til at sidde vis à vis i Eksprestoget til København. «Hvor den Mand var fra?» var det Spørgsmaal, der aabnede Samtalen og samtidig stadfæstede min Formodning om, at han, ligesom jeg selv, var Jyde. Den næste Udveksling af Spørgsmaal og Svar gjaldt vore respektive Ærinder i Hovedstaden; jeg skulde til et Møde, medens han med sletdult Selvtilfredshed fortalte, at han skulde over og besøge en Søn, der nylig var bleven Dr. phil. Det forundrede mig slet ikke; mange af vore største Videnskabsmænd ere jo rundne af Bondeæt, og han saa netop ud til at kunne ligge inde med Urkraften til Slægtens Foryngelse.

Efter at Isen saaledes var brudt, gled Samtalen af sig selv videre, og da det netop var i de Dage, da Spørgsmaalet om Forsvarets Ordning beskæftigede alles Sind, kom vi snart ind paa en Debat angaaende denne Sag, om hvilken vi, skønt begge Forsvarsvenner, ingenlunde vare enige. Hvem af os, der var for, og hvem der var imod Forsvarets Ordning paa Basis af Københavns Befæstning, kommer ikke den lille Historie ved, som her skal fortælles og skal derfor ikke nævnes, men kun, at det var denne Debat, der gav Anledning til, at det opklaredes, at vi ikke alene begge havde været med i Krigen 1864,

men ogsaa havde faaet vor Soldateruddannelse ved samme Bataillon og samme Kompagni. Naar vi alligevel ikke kendte hinanden, var dette en naturlig Følge af, at vi hørte til forskellige Aargange, og at han ved Mobiliseringen i Efteraaret 1863 var kommen til Doubleringskompagniet, medens jeg blev ved Stamkompagniet.

Alligevel gaves der jo en hel Del Tilknytningspunkter imellem os, dels i fælles Kendskab til de fleste Befalingsmænd og nogle af de mest populære Menige, dels i fælles Oplevelser. Men mange Smaating kunde den ene jo fortælle, som den anden ikke kendte, og da han talte godt for sig og viste sig at ligge inde med et uudtømmeligt Forraad af Anekdoter, overlod jeg med Glæde til ham at fortælle, kun nu og da animerende ham ved en lille Bemærkning.

«Kendte De en ved Kompagniet, som vi kaldte Baptisten?» spurgte han pludselig.

«Nok muligt,» svarede jeg. «Vi havde i alt Fald en der gik under det Navn, men saavidt jeg ved, var der intet mærkeligt ved ham».

«Saa var det ikke ham, jeg mener», vedblev han. «Han var af samme Aargang som jeg og kom ligeledes til Doubleringskompagniet.»

«Det er ellers en hel Roman med den Baptist,» fortsatte han efter en lille Pause og saa

paa sit Uhr. «Jeg kan godt naa at fortælle den, inden vi naar ind til København.»

«Ja fortæl endelig», sagde jeg, «saa gaar Tiden saa godt. — Jeg maa sige Dem, at det glæder mig, at jeg traf Dem. — Det er længe siden, jeg har havt saa behageligt Reiseselskab.»

Det smigrede ham. «Ja ja, tak i lige Maade!» sagde han. «Det er det de siger derhjemme, at faar jeg først begyndt at fortælle Historier fra Soldatertiden, kan jeg næsten ikke holde op igen. Men der er nu det ved det, at de andre bliver heller aldrig træt af at høre derpaa, og saa er det jo en uskyldig Fornøielse for begge Parter.»

Men det var altsaa om Baptisten, De skulde høre lidt. — Det var allerede Dagen efter, at vi havde meldt os som Rekrutter dernede i Altona og stod opstillede i Kasernegaarden for at aflægge Faneed, som det jo brugtes den Gang, at han første Gang gjorde sig bemærket.

Kaptainen havde lige forklaret for os Betydningen af, at vi tilsvor Konge og Fædreland Troskab, og hvilke Forpligtelser det paalagde os i Krig og Fred, da han traadte frem og kort og godt erklærede, at han ikke kunde aflægge Faneed, da det stred imod hans religiøse Overbevisning at sværge.

Alle vi andre, der ikke kendte til Skrupler

i den Henseende, fandt jo nærmest, at det var noget Sludder og lo af ham, og Kaptainen tog ham til at begynde med heller ikke helt alvorlig, men da hverken Overtalelser eller Trusler hjalp, og Faneeden skulde aflægges, blev han stillet for en Krigsret, der gav ham Valget imellem at falde tilføie eller at faa en stræng Dom for Ulydighed. — Han valgte Dommen, der lød paa en hel Del Vand og Brød, som han maatte tære, før han atter kom tilbage til Kompagniet.

Imidlertid var vi jo kommen saa langt frem i Øvelserne, at vi vare nær ved at være færdige med Rekrutskolen, hvorfor en Underkorporal maatte til at gaa og herse med ham alene for at faa ham bragt saa vidt, at han kunde følges med os andre. Og naar vi saa engang imellem havde Rør i Trupperne og saa ham gaa og spanke om paa Fælleden alene med sin Lærer, kan det jo ikke nægtes, at der faldt en Del Vittigheder af. Han var tilmed alt andet end en køn Soldat, lidt ranglet og duknakket, saa hele det Aargangs Rekrutter fik ham saaledes indbrændt i Erindringen, at de nok skulde huske «Baptisten», som vi kaldte ham, skøndt der næppe var en eneste, der vidste, om det netop var hans Troesbekendelse, det nævnede han nemlig aldrig selv.

For Resten var der ikke noget at sige ham

paa som Soldat i Garnisonen. Sin Tjeneste passede han til Punkt og Prikke; han var meget inde-sluttet, men den, der købte ham for en Tosse, gav sine Penge galt ud; det hændte jo, at en og anden prøvede paa at slaa sig til Ridder paa ham, paa Grund af hans Afvigelser fra det almindelige paa det religiøse Omraade, — Fløse er der jo ogsaa blandt Soldater, — men de kom i Reglen daarligt derfra; gjorde han sig den Uleilighed at svare dem, skete det paa en saa vittig og slagfærdig Maade, at de nok skulde passe sig selv en anden Gang.

Og skyde kunde han! — Havde der ikke været lidt i Veien med det høire Øie, saaat han maatte skyde «links» paa de lange Afstande, var han bleven en flot Nummer et ved Kompagniet, men han opnaaede alligevel at være blandt de bedste af dem, der om Efteraaret kom hjem som Friskytter.

En Dag ude paa Skydebanen, da han havde skudt fem Pletskud i Rad, lagde Kaptainen sin Haand paa hans Skulder og sagde: «De skyder godt; kom vi i Krig, vilde det blive Fjendens Fordærv, om alle danske Soldater skød saaledes; — men det var jo Dem, der ikke vilde aflægge Faneeden, vil De heller ikke skyde paa Fjenden, om vi kommer i Krig?»

«Nei», svarede Baptisten, og saa Kaptainen nok saa rolig ind i Øinene, «thi der staar skrevet, at ingen Manddraber skal arve Guds Rige».

«Men kommer det til Krig, og De nægter at adlyde, staaende overfor Fjenden, risikerer De igen at blive stillet for en Krigsret og dømt til at skydes», vedblev Kaptainen i en strængere Tone.

«Jeg frygter ikke for dem, der kun kan slaa Legemet ihjæl, de kan dog ikke ihjælslaa Sjælen», svarede Baptisten uden at forandre en Mine.

«Ja vær De glad, at Spørgsmaalet ikke ligger for i Øieblikket», bemærkede Kaptainen i en ærgerlig Tone og vendte sig bort med et Skuldertræk. — Han ansaa aabenbart Manden for ikke at være rigtig klog.

Krigen skulde imidlertid komme til at ligge for, før nogen rigtig havde tænkt sig det. Saa snart Frederik d. VII i Efteraaret 1863 var død, begyndte Indkaldelserne, og inden Jul var Armeen under Vaaben.

Baptisten og jeg blev Sidekammerater og til Sektionsfører fik vi en Underkorporal, der hed Frederik Hvid. — Jeg ved ikke, om De kendte ham. — Naa, nei, han var ogsaa en Aargang ældre end Baptisten og jeg; — en forfærdelig flink Fyr; — han var ellers Maler. — Han kunde være kras! — Uorden taalte han ikke, for Soldat

var han lige ud til Fingerspidserne. — Tillod én sig at sløse, kunde han være sikker paa at faa skældt Krukken fuld. — Alligevel holdt vi af ham og havde egentlig mere Respekt for ham end for Reservelieutenanten, vi havde til Delingsfører; der var ingen Tvivl om, at hvad Tjenesten angik, var Hvid langt den klogeste.

I Begyndelsen af Krigen var jeg Fløimand for Sektionen, og naar han og jeg gik ved Siden af hinanden under Marschen paa Landeveien, og vi da ikke var altfor ødelagte af Træthed, fik vi mangelen en underholdende Passiar. Han var godt lært, som vi siger paa Landet, og havde reist meget paa sin Profession, og da jeg havde været et Par Vintre paa Høiskole og havde reist en Del med min Farbroder, der var Hestehandler og undertiden gjorde Forretninger helt nede ved Rhinen, manglede vi sjældent noget at tale om.

Jeg var egentlig fra et Hjem, der var, hvad man kalder en Smule helligt, og jeg kunde derfor godt lide, at han ikke fornægtede sin Barnetro, hvad jo ellers er saa almindeligt i den Alder.

Naa, saadan rigtig Børn var vi gamle Indkaldte jo ikke; jeg var seks og tyve Aar og havde allerede overtaget min Faders Gaard og havde Kone og Barn hjemme. — Hvid var yngre, skønt han var ældre i Tjenesten, men han var gaaet

tidlig paa Sessionen og var endnu, saavidt jeg kunde forstaa, hverken gift eller forlovet.

Saa sloges vi med Østerigerne først ved Bustrup den 3. og ved Oversø den 6. Februar. Hver Gang maatte vi trække os tilbage for Overmagten. — Det var Hvid rasende over. — Begge Steder, men især det sidste, sagde han, kunde vi have banket Østerigerne med Glans, blot Reserverne var bleven sendt frem.

Jeg gjorde mig nu hverken klogere eller bedre end jeg var, jeg syntes ikke det kunde nytte stort overfor to Stormagter, vi maatte jo blive de smaa tilsidst alligevel; men Hvid var noget af en Vovehals; «det er med Krig som med høit Spil,» sagde han, «man skal sørge for at faa Stik, som man har Kort til; — Beterne kommer af sig selv.» — Og paa en Maade havde han naturligvis Ret, for en tapper Soldat, det var han.

Men da han jo ikke kunde lade sin Harme over Nederlagene gaa ud over Generalerne, maatte Baptisten holde for, han var nemlig bleven sit Forsæt tro og havde ikke løsnet et Skud i noget af Slagene.

Paa en Maade havde jeg ondt af ham, stakels Fyr, for Hvid var slem ved ham, og egentlig handlede han jo kun efter Overbevisning.

Han viste hverken Feighed eller anden Ulydighed, dækkede sig knap saameget som vi andre, men beholdt ganske rolig Geværet ved Foden, mens vi andre skød.

Hver Gang tumlede Hvid med ham bag efter; han nænnede aabenbart ikke at melde ham, men jeg tror det kostede ham Overvindelse at lade være med at forsøge, hvad en Dragt Prygl kunde gøre godt for.

Efter at Dannevirke var rømmet, blev Brigaden jo seilet til Fredericia, hvor vi saa laa og gjorde Forposttjeneste langs Elbodalen.

Gud skal vide, det var en kedelig Aarstid at være i Krig paa; altid Sne og Sjap, Regn og Søle. Det eneste oplivende Moment, jeg kan huske fra disse Forpostture, var en Aften, da min Rodekammerat og jeg stod Vedet i Nærheden af en Bondegaard, hvor der var Fødselsdagsgilde, og Tjenestepigen kom ud og trakterede os med Punsch og varme Æbleskiver.

Om Morgenen den 8. Marts blev vi en halv Deling stærk sendt ud for at rekognoscere. Hvid med fire Mand, hvoriblandt Baptisten og jeg dannede Forspidsen. Vi var omtrent komne en Fjerdingvej ud, da vi fem Mand fik Ordre til at gaa frem til et Sted, hvorfra vi kunde overse et større Terræn, medens Patrouillen blev staaende

ved et Gærde, hvorfra den kunde følge vore Bevægelser.

Der var ingen, der tænkte paa, at der kunde være Fare paa Færde; Preusserne, som laa i Kolding, pleiede ikke at komme saa langt ud, at vore Infanteripatrouiller saa noget til dem, kun Rytterpatrouillerne, der gik længere frem, havde undertiden nogle Smaasammenstød med de preussiske Husarer.

Vi tradskede derfor temmelig ligegyldige afsted. Veien, vi gik paa, var sølet, det havde regnet stærkt om Natten, og der laa endnu en Del Snesjap langs Kanterne, saa vi holdt os til Midten med to Mand foran som Blænkere. — Det var min Rodekammerat og jeg. — Veiret var raakoldt, og jeg husker ganske tydelig, at jeg gik med Geværet i venstre Arm og havde stukket den høire Haand i Kappelommen for at holde den varm; men jeg skal love for, at jeg fik den op i en Fart. — Ved en Omdreining fik jeg nemlig pludselig Overblik over et langt Stykke af Veien, og det Syn jeg saa, fik i et Øieblik Blodet til at stivne i mine Aarer; saalangt Øiet naaede var Veien nemlig stopfuld af Soldater.

«Hvad er det?» spurgte vi Hvid, da han kom hen til os.

«Det er Preusserne, som rykker frem!» svarede

han og rev en lille Kikkert, han altid gik med, op af Kappelommen. «Først Rytteri, saa Fodfolk, saa Artilleri og atter Fodfolk. — Der er til os i en god Mening!»

«Tak Skæbne!» sagde vi til hverandre, «Lad os skynde os at komme tilbage!»

«Ja, men pas paa!» raabte Hvid, «der kommer Husarer frem ved den lille Skov der! — De har set os — de skyder!»

Vi fik lige Tid til at springe om bag Landeveistræerne, inden Kuglerne kom smeldende henad Veien.

«De kommer! — de kommer!» raabte vi i Munden paa hverandre, da vi saa Truppen, der vel var paa en halv Snes Mand, sætte i Galop henimod os. «Hvid — hvad skal vi gøre?»

«Skyd!» raabte Hvid og tag godt Sigte.»

Selv traadte han ud paa Veien og lagde for.

«Pif-paf! — Pif-paf!» knaldede Skuddene og med saa god Virkning, at Husartruppen delte sig og forsvandt inde paa Marken paa begge Sider af Veien.

Men der var kun faldet fire Skud, og vi var jo fem.

«Det var Baptisten, det elendige Mandfolk, der som sædvanlig ikke skød», raabte Hvid rasende, «men nu afsted!»

Og vi løb afsted i Landeveispløret, det bedste vi havde lært. — Men Veien dreiede, og til begge Sider var der Smaaskov og levende Hegn, saa vi saa ikke meget til Husarerne, og da vi havde løbet skarpt til et Stykke Tid, begyndte vi at sagtne lidt. — Men det taalte Hvid ikke: «Løb — løb!» raabte han, «vi maa se at komme ind til Patrouillen; — I kan forlade Jer paa, at de er efter os.»

Og det viste sig, at han havde Ret. — Vi nærmede os et lille Hus, der laa til høire for Veien, saa stærkt vi orkede. — Rundt om Huset var en lille Have, der bagtil stødte op til lidt Krat. I Døren stod en Kone med et Barn paa Armen; det Hele saa saa fredeligt ud, men lige med et standser vi alle fem med et Ryk: I Skjul af Huset og Havegærdet smutter to Husarer ud paa Veien ikke tyve Skridt foran os, hvor de bliver holdende, sigtende paa os med deres Karabiner.

Vi tre der havde skudt, rakte Geværerne i Vejret til Tegn paa, at vi overgav os, men Hvid, der huskede, at Baptisten havde Skud i Geværet, raabte i en Tone saa myndig, at ikke engang Baptisten havde Villiestyrke nok til at modstaa den: «Skyd Baptist, om saa Du aldrig skyder mer!» For før nogen af os fik tænkt os om,

var Baptisten traadt et Skridt til venstre og skød, saa den ene Husar styrtede af Hesten med en Kugle midt i Brystet.

Hans Kammerat fyrede, men uden at ramme, kastede saa Hesten om og forsvandt den Vei, han var kommen.

Vi gav ham et Hurra med paa Veien, og vore Kammerater oppe ved Gærdet, der ikke var to Hundrede Alen borte, svingede med Huerne og stemte i med; men Hvid stoppede os med et tordnende: «Hold Kæft — og se tilvenstre!»

Og ganske rigtig, hen igennem en Lavning, paa den anden Side af Veien, kom fem eller seks Husarer galopperende hen imod os.

Vi vilde til at løbe, men Hvid standsede os: «Nei — lad — lad!» raabte han, «saa hurtig I kan, — de skal have Kanel!»

Og mens vi rappede Fingrene det bedste vi kunde for at faa Skud i Geværerne; — det tog jo Tid med de gamle Forladere, vi havde dengang; — forklarede Hvid os, at naar de kom op paa den flade Mark, kunde Patrouillen se dem, — og saa vankede der.

Da vi havde faaet ladet og sat Bajonetten paa, var Husarerne kun halvtredsindstyve Alen borte. — Det saa ud til allehaande; — jeg havde gennemgaaet Vinterskolen i Altona og var glad

ved, at jeg kunde bruge en Bajonet, for endnu lod Patrouillen ikke høre fra sig. — Men lige med et gør Husarerne en Dreining for at komme foran os, og i det samme begynder det at knalde oppe fra Gærdet.

Det var morsomt at se den Fart, hvormed Husarerne fik gjort omkring og afsted ned igennem Lavningen igen. Vi skød ogsaa efter dem, men det var kun at spille Krudtet, for som de Mennesker red, har jeg aldrig-set nogen ride; Hestene strøg bogstavelig talt Bugen henad Jorden, og Rytterne laa helt hen ad Siden paa Hestens Hals; der var ikke meget Sigte at faa i den Fart; vi skød naturligvis forbi.

Og nu skyndte vi os hen til vore Kammerater; men dermed var vore Trængsler ikke forbi; andre Husarafdelinger var gaaet ad Biveie og truede os i Flankerne, mens Infanteriets Skyttekæder kom op over Bakkekammene og beskød os bagfra; vi maatte til at løbe for Livet en Gang til, og ind kom vi da, men det var ikke mere end lige til.

«Men nu Baptisten,» spurgte jeg stærkt interesseret, «hvordan tog han sig i det bag efter?»

«Ja, stakkels Hund,» lød Svaret, «han havde jo brudt med sin Overbevisning og var helt uheldig. — Den Dag fik vi ikke Tid til at be-

skæftige os videre med ham, vi kom jo i Ilden, saasnart vi kom ind til Kompagniet, og det blev langt ud paa Eftermiddagen, før vi kom i Kvarter igen inde i Fæstningen.

Vi havde været ude i seks og tredive drøie Timer, saaat det vi mest trængte til var Mad og Søvn, og da det saa tilmed var sagt os, at nu da Fjenden var rykket frem i Fæstningens Nærhed, maatte vi altid være parat til hurtig Udrykning, saa gik vi jo tidlig til Ro.

Natten forløb imidlertid rolig, og da vi om Morgenen var ved at ordne lidt ved Sagerne, savnede vi pludselig Baptisten. — Baptisten? — Der var ingen, der havde set Baptisten siden den foregaaende Aften, og da vi gav os til at søge efter ham, fandt vi ham i en Vognport, hvor han laa i noget Halm, frysende og skælvende, og i det Hele saa underlig, at vi blev bange for, at han var gaaet fra Forstanden og fik Bud efter Hvid, der var inde i Nabohuset for at drikke Morgenkaffe.

Da han kom, kunde vi straks se, at han var bekymret for Mennesket, men han har sagtens tænkt, at det ikke nyttede at tage paa ham med Silkehandsker.

«Hvad er det med Dig, Du gamle Kælling i Soldaterklæder!» var det første, han sagde til

ham. «Op med Dig!» Og samtidig tog han et Tag i begge hans Skuldre.

Og det var ganske mærkeligt at se det store Menneske adlyde ham, saa flov og føielig som en Skoledreng.

«Tror Du maaske, at Du er den eneste ved hele den danske Arme, der ved, hvad Ret og rigtigt er,» blev Hvid ved. «Bilder Du Dig ind, at vi andre er Hedninger og Gudsfornægttere og Du den eneste, der staar i det rette Forhold til Vorherre, saa tager Du feil. — Vi er Soldater — forstaar Du — og naar vi bruger de Vaaben, Kongen og Fædrelandet har givet os i Hænde, paa den Maade, som det er os foreskrevet, saa gør vi kun vor Pligt og beder vort Fadervor, hvem der da ellers vil, med lige god Samvittighed derfor. Vi har nu været i Ilden tre Gange, og hver Gang har jeg gjort hvad jeg kunde for at gøre Fjenden Skade og opfordret Jer andre til at gøre det samme, fordi saaledes bød Pligten mod Fædrelandet os alle; men Fjenden har ikke været saa nær, at man kunde skælne den ene ud fra de andre eller se om Kuglerne traf, der har derfor ikke været stort at tænke paa bagtefter. Med Husaren, som Du i Gaar skød paa min Kommando er det en anden Sag: Vi saa ham sidde der paa Hesten, en køn ung Fyr, at

se til ikke stort andet end en Dreng med et stolt Smil om Læberne, som om han allerede nød den Triumf det vilde være for ham, selvanden at tage fem danske Soldater tilfange, og saa traf Kuglen ham, saa at vi alle saa det, lige midt i Brystet. — Det er et af de Tilfælde, der ligger tungt paa Hjærtet, selv om det sker i Krig. Jeg har ligget vaagen i Nat i Timevis uden at kunne faa ham ud af mine Tanker; — han har sagtens Forældre og Sødskende, maaske en Veninde, der vil sørge ved Efterretningen om hans Død; men hans Blod kommer hverken over mit eller Dit Hoved, men over deres, der sendte ham ind over vort Fædrelands Grænser for at øve Vold og Ran. Jeg kan saa godt som nogen se det barbariske i, at Mennesker, der ikke har det mindste udestaaende med hinanden, blot fordi de tilhører forskellige Nationer, skal behandle hinanden saaledes, men det vilde have været en grov Pligtforsømmelse, om vi havde ladet os tage tilfange uden at forsøge det yderste for at gaa fri.»

«Det er derfor den korte Mening med min lange Tale,» sluttede Hvid, «at jeg ikke vil have mere Vrøvl med Dig; opfører Du Dig ikke her-efter som det sømmer sig en brav Soldat, melder jeg Dig til Kompagniet for at komme af med Dig.»

Der blev ikke talt mere om Sagen, saavidt

jeg ved. Hvilke Brydninger der foregik i Baptistens Indre er ikke godt at vide, da han aldrig aabnede sit Hjærte for nogen; men et er givet, at han fra den Tid paa en mærkelig Maade følte sig tiltrukken af Hvid og bad mig bytte Plads med sig, for at han kunde komme til at gaa ved Siden af ham, naar vi marscherede paa Landeveien. Jeg mærkede godt, at de talte en Del sammen, men gjorde mig ingen Umage for at udforske hvorom det var, men jeg havde alligevel en Følelse af, at det lykkedes Hvid at overbevise ham om, at der gives Tilfælde, hvor Kongens Bud gaar foran Guds Bud, og at der gives Forpligtelser mod Fædrelandet, som ingen personlig Overbevisning kan fritage nogen for at opfylde.

«Og De tror, at han overvandt sine Skrupler og fremtidig ikke vægrede sig ved at skyde», bemærkede jeg. «Regimentet var jo med paa Dybbøl den 18. April».

Det var jo saa, vedblev han og saa tankefuld hen for sig, men Skæbnen fritog ham for oftere at handle imod sin Overbevisning. Vi var ovre paa Dybbøl de sidste tre Døgn, før Stillingen faldt og mistede mange Folk under det voldsomme Bombardement.

Især Natten imellem den 17. og 18. April

var Skydningen frygtelig. Vi stod den Nat i Reserve imellem Skanserne og Brohovedet og havde ikke andet at gøre end at dække os saa godt vi kunde for at bjærge Livet. Den meste Tid opholdt vi os i nogle Jordhuller, der vel gav nogen Dækning, men ikke var helt sikre, snart blev en saa en anden ramt af Granatstumperne, saaat Ambulancen var i stadig Virksomhed.

Henimod Dag blev Skydningen værre og værre, men alligevel blev der i Dagningen purret ud til varmt Øl. Det var næsten indlysende, at en eller anden vilde komme til at betale den Drik med Livet, men alligevel var Trangen til at faa noget at styrke sig paa og lidt Afveksling i den dræbende Uvirksomhed saa stor, at ingen betænkte sig paa at skynde sig hen til Samlingspladsen ved de sønderskudte Barakker.

Jeg var kommen op af Hullet, da en Granat pløier Jorden tyve, tredive Skridt borte og springer, spredende en Sky af Støv og Røg omkring sig. Bag ved mig hører jeg i det samme et Kladsk og en sagte Stønnen, og da jeg vender mig om, ser jeg Baptisten, som endnu sidder paa alle fire paa Kanten af Hullet, synke ganske stille forover med et stort gabende Hul oven i Felthuen. — Han var stendød.

Vi tog tre Mand og bar ham hen til Samlingspladsen. Vi havde ligesom en Følelse af, at det vilde være for uhyggeligt at have ham liggende der, naar vi kom tilbage til vort Hul igen.

Klokken ti om Formiddagen holdt Bombardementet paa en Gang op, og det blev med et saa stille, at man kunde høre Lærkerne synge over Marken i den delige varme Foraarsdag. Man var næsten tilbøielig til at tro, at man var vaagnet op af en dyb Søvn, og at alt det uhyggelige man havde oplevet i de sidste Timer ikke var andet end en Drøm; men Preusserne lod os ikke længe svæve i Uvished om, at det var Virkelighed altsammen: «Til Gevær! Til Gevær!» lød det, og afsted stormede vi hen til vore Geværer, der laa paa Jorden bag Barakkerne, og mens vi traadte an, lyttede vi til en underlig fjærn Rullen, som vi kunde tænke os maatte være Skydning, men af en ubeskrivelig voldsom Art. Jeg ved næsten ikke, hvad man skulde ligne det ved, som af en Vogn, der kører stærkt hen over en ujævn Stenbro, eller som naar man holder Kartoffler af en Sæk ud paa et Loft; men ustandseligt, lige ud i et Køre.

Det var Preusserne, som stormede Skanserne! — Og imens stod vi og ventede paa Ordre, jeg tror i en halv Time; mens vi utaal-

modig spurgte os selv, hvad vi ventede efter; skulde vi hjælpe, maatte det ske snart.

Omsider kom der da Ordre til Brigaden om at rykke frem. Og nu kan det ikke nægtes, at der kom Liv i Tingene, 20. Regiment kom ud til venstre med alle otte Kompagnier paa Linie, og fremad gik det med paasat Bajonet.

Vi mødte Preusserne midt imellem Barakkerne og Skanserne, hvor de havde gjort rent Bord og nedskudt eller fanget alt, hvad der var kommet dem i Veien, og nu kom de stormende frem i tætte Skarer, da vi standsede dem og tvang dem til at gaa tilbage.

Men det kostede os mange Menneskeliv. Paa Marken vi gik frem over, laa der mange Preussere, men der kom til at ligge mange flere af vore, for vi kunde naturligvis ikke hamle op med dem i Hurtigskydning. Tilsidst bed de sig fast i Løbegravene ved den tilbagetrukne Linie, og her kunde vi ikke rokke dem. Vi stormede tre Gange, men blev hver Gang slaadet tilbage igen, og for hver Gang blev der liggende flere og flere af vore Kammerater paa Marken.

I Delingen jeg stod ved, havde vi hele Tiden holdt os godt samlede, men den svandt mere og mere ind; tre af Sektionsførerne og næsten Halvdelen af Mandskabet var borte; endnu havde

vi Delingsføreren og Hvid; jeg syntes, det var en Trøst, saalænge vi havde Hvid; men nu rykkede Preussernes Forstærkninger frem i tætte Kolonner, i Kompagnier, der endnu ikke havde mistet en Mand og overdængede os med en Hurtigild, mod hvilken vi stod ganske magtesløse med vore Forladegeværer. Det var ikke længere Kamp, det var ret og slet Nedskydning. Den ene faldt efter den anden. Hvid tabte Geværet ud af Hænderne, sank sammen og faldt bagover. Jeg bøiede mig ned over ham, men han var allerede død; det var som om noget brast inden i mig i dette Øieblik. Jeg følte, at nu kunde jeg ikke mere.

Heldigvis blev det heller ikke forlangt: «Nu er det forbi Folk, bjærg nu Livet, hvem der kan!» raabte Delingsføreren, der var den sidste tjenstdygtige Officer ved Kompagniet; og i det samme rantes han af en dræbende Kugle, faldt forover og slog Ansigtet ned i Jorden.

Saa gav vi op. Nogle kastede sig fladt ud paa Jorden for at undgaa Kuglerne, og de blev taget tilfange; Resten løb derfra det bedste de havde lært.

Jeg lagde Mærke til, at vi lige i det sidste Øieblik var fem Mand tilbage af Hvids Sektion, men da Resterne af Regimentet samledes ovre paa Als paa en Mark udenfor Sønderborg, var

vi kun tre, og nu saa vi, at det havde været lige galt over hele Linien. Af alle Regimentets Officerer var der kun et Par Lieutenanter tilbage, alle de andre vare blevne paa Dybbøl enten døde eller saarede og over Halvdelen af Mandskabet. Vi, der var tilbage, var ligesom bedøvede, ødelagte paa Sjæl og Legeme. Det eneste mine Tanker beskæftigede sig med, var den uslukkelige Tørst, hvoraf jeg led. Jeg havde faaet fyldt min Feltflaske med Vand ovre i Brohovedet, da vi vare slupne bort fra Preusserne, jeg fyldte den igen i Sønderborg og to eller tre Gange, mens vi marscherede gennem Als ud til Høruphav, hvor vi blev indskibede til Fyn.

Først den næste Morgen, da jeg vaagnede i en Lade, hvor jeg havde ligget og sovet hele Natten, begyndte jeg at blive Menneske igen. Glæden over at være sluppen uskadt fra det frygtelige Blodbad fyldte mig med Tak til Gud; og Lysten til atter at nyde Tilværelsen drev mig ud i Haven, hvor Aurikler og Paaskelilier stod i Blomst, og hvor jeg i dybe Drag indaandede den deilige milde Foraarsluft.

Men pludselig randt det mig i Tanker, at ved samme Tid den foregaaende Dag laa jeg endnu mellem mine Kammerater derovre i Jordhullet uden at ane, at faa Timer efter skulde de

fleste af dem være døde. Jeg syntes, jeg maatte skamme mig over, at jeg gik her og glædede mig over Livet i Stedet for at sørge over dem, og før jeg rigtig vidste, hvordan det gik til, sad jeg paa en Bænk med Hovedet støttet i begge Hænder og græd som et Barn.

Pludselig slog en Haand mig paa Skulderen, og da jeg sprang op, lidt flov over at være bleven overrasket i en Situation, der ikke ansaaes for en Soldat værdig, stod en ung Sergeant for mig.

«Hvad er det, Kammerat,» sagde han i en venligere Tone, end jeg havde ventet at høre, «sidder Du her og vander Høns.»

«Ja, undskyld Hr. Sergeant,» sagde jeg, «jeg kom til at tænke paa de mange kære Kammerater, jeg i Gaar saa falde derovre paa Dybbøl; og saa kunde jeg ikke andet; vi er jo dog alle Mennesker.»

«Ja vel!» sagde han, «tro heller ikke, at jeg finder det uværdigt af Dig at græde af den Grund; men Du græd vel af Sorg; — jeg kunde ogsaa græde, om jeg ikke besad Villiestyrke nok til at beherske mig; men jeg vilde ikke græde af Sorg, men af Stolthed over mine Kammeraters Mod og Dødsforagt. — Jeg førte en Deling, som i Gaar Morges talte Fyrretyve Mand, og af dem blev de Tredive derovre. Jeg har aldrig tænkt

mig, at danske Soldater kunde være saa tapre; Partiet var for ulige til, at de kunde seire, men de døde som Helte, og saa længe jeg lever, vil jeg mindes den 18. April som en Hædersdag for den danske Soldat.»

Hans Ord havde vakt beslægtede Følelser i min Sjæl, saaat jeg gav ham Ret. Det kan være tungt at se saamange unge Mennesker dø, men der er vel noget sandt i, at det er en stolt Død at dø for Fædrelandet, og der staar jo skrevet, at ingen har større Kærlighed end den, der sætter sit Liv til for andre, og saa har Gud vel ogsaa Kærlighed til dem.

Men jo længere jeg lever, desto kærere bliver mig Mindet om de brave Kammerater, jeg den Gang mistede: Hvid, Baptisten og alle de andre. Jeg ydede vel nok, hvad jeg var Fædrelandet skyldig den Dag, men jeg har levet et langt lykkeligt Liv siden; hvad var det jeg ofrede i Sammenligning med dem, der gav Livet i deres Ungdoms Vaar; derfor vil jeg til min Død mindes dem som Brødre.

Saaledes endte den gamle Bondemand sin Fortælling, netop som Toget rullede ind mellem Hovedstadens forreste Husrækker. Jeg fik hverken at vide hans Navn eller Bopæl, men han staar

endnu for min Erindring som en ægte Type paa en gammel brav dansk Soldat.

Skæbnen vilde, at jeg selv og mit Kompagni ikke kom til at deltage i Kampen paa Dybbøl den 18. April; vi fik Forfald den 8. Marts; men vi regnede os det til Ære, at ogsaa vi havde havt vor Plads i den hæderværdige 8. Brigades Rækker.

NYERE HISTORISK LITTERATUR

• • •
J. L. LYBECKERS FORLAG
• • •

KNUD FABRICIUS GRIFFENFELD

HISTORISK ILLUSTRERET
6.00, indb. 7.50, i helt Skind 8.50.

„ — Det er en Bog, der vil blive meget læst, og fortjener det.“
(BERLINGSKE TIDENDE)

„ — Endnu skal det bemærkes, at Forlaget har udstyret den ny Bog om Griffenfeld overordentlig smukt. Man finder i den et udmærket Billedstof, der er hentet fra Datiden, dertil nydelige og stilfulde Vignetter, der skyldes Gerhard Heilmann, og det ene med det andet vil yderligere bidrage til at udbrede dette historiske Værk i de tusinde Hjem.“ (PROF. HANS OLRIK I LETTERSTEDTSKE TIDSSKRIFT)

„Det er en ypperlig Bog, der her er skænket den danske Læseverden . . . man maa haabe, at hver eneste Bogsamling i Danmark vil anskaffe denne Bog fremfor mange af de digtede Romaner.“ (BOGSAMLINGSBLADET)

„Et stateligt Arbejde, forsynet med Gerhard Heilmann'ske Vignetter og af Forlaget udstyret paa festlig Maade, er her viet Griffenfeld . . . Saa meget er vist, at den foreliggende Monografi med dens alvorlige Forsøg paa at gøre Ret og Skel mod den store Statsmand betyder en værdifuld Berigelse af vor historiske Litteratur.“ (NATIONALTIDENDE)

CARL BRATLI FILIP II AF SPANIEN

HANS LIV OG PERSONLIGHED
MED ILLUSTRATIONER OG PORTRÆTTER
5.00, indb. 7.00

. . . „Et umaadeligt Forarbejde ligger forud for denne Bogs Udgivelse.“
(AALBORG STIFTSTIDENDE)

. . . „Carl Bratlis Bog er helt igennem velskrevet og fængslende.“ (BØRSEN)

„Det foreliggende Arbejde er paa en Maade et banebrydende Værk, idet det vender fuldstændig op og ned paa de gængse Forestillinger om den spanske Konge

Filip den Anden . . . Hovedindholdet af Hr. Bratlis Værk er det, at han vilde have Sandheden frem, hvad det end skulde koste. Dette Maal har han ogsaa naaet, men kun ved at paatage sig et aarelangt, møjsommeligt Kildestudium, et Arbejde ved hvilket han har gjort sig fortjent til hele sin Samtids oprigtige Tak.“ (AGRARDAGBLADET)

„— Bratlis Bog fortjener at komme i Hvermands Haand. Det vil næppe ske. Men saa bliver det Samvittighedspligt for dem, der skriver de populære Bøger at udmønte de gyldne Skatte, han har nedlagt i sin Bog.“ (VARDEN)

INTERIØRER FRA KONG FREDERIK DEN FEMTES HOF CHARLOTTE DOROTHEA BIEHLS BREVE OG SELVBIOGRAFI

Udgivne af
LOUIS BOBÉ

MED PORTRÆTTER

4.50, indb. 6.50

„— Man behøver ikke at være særlig historisk interesseret for at læse Charlotte Biehls Breve med den største Interesse. Den er en morsom og paa samme Tid lærerig Bog, der fortjener den største Udbredelse.“ (BERGENS AFTENBLAD)

„— et interessant Bidrag til det danske Hofs og Kongedømmes Historie —“ (SOCIALDEMOKRATEN)

„— At det er en meget underholdende Læsning, behøves næppe at siges; Afsnittet f. Eks. om Kongens Elskerinder og om Jomfru Roses Bortførelse rummer en Mængde pikante Anekdoter, som man forgæves vilde søge andet Steds. Forfatterindens Paa-lidelighed er paa de fleste Punkter blevet godtgjort.“ (DANNEBROG)

„— For de ypperlige oplysende Anmærkninger, hvormed Bogen slutter, maa man være den kyndige og omhyggelige Udgiver meget taknemmelig.“ (HØJSKOLEBLADET)

CHARLOTTE DOROTHEA BIEHLS BREVE OM KONG CHRISTIAN VII

UDGIVNE EFTER ORIGINALERNE

AF
LOUIS BOBÉ

MED 4 ILLUSTRATIONER

3.00

„— Hendes Breve om Christian den Syvende, Struense-Affæren og Hofrevolutionen kaster et interessant Lys over Tidens Begivenheder og Mennesker.“ (SOCIALDEMOKRATEN)

— — Jomfru Biehls Breve om det 18de Aarhundredes danske Konger giver interessante Bidrag til Belysning af dansk Historie og dansk Hofliv i dette Tidsafsnit, og er i det hele taget et i sin Art herhjemme ret enestaaende og ejendommeligt Memoireværk. Navnlig Brevene om de to Konger Frederik V og Christian VII er interessante og tillige — hvad den kritiske Vurdering lidt efter lidt har maattet erkende — i det store og hele paalidelige historiske Dokumenter. (BØRSÉN)

CHARLOTTE DOROTHEA BIEHL MIT UBETYDELIGE LEVNETSLØB

UDGIVET EFTER ORIGINALMANUSKRIPDET

VED

LOUIS BOBÉ

MED PORTRÆT

3.00

„Charlotte Dorothea Biehl er den mest fremtrædende danske Forfatterinde i det attende Aarhundrede.“ (NATIONALTIDENDE)

„Af særlig Interesse er det, at Dr. Bobé har fundet og udgivet Charlotte Biehls Selvbiografi, den eneste hidtil kendte af en dansk Kvinde fra det 18de Aarhundrede. Jævn og fordringsløs, som den er, i et Sprog, der hæver sig højt over Tidens sædvanlige affekterede Stil, kan den gøre Krav paa megen Opmærksomhed.“

(DANNEBROG)

JOHANNES EWALDS LEVNET OG MENINGER

Udgivne af

LOUIS BOBÉ

Med Portrætter, Illustrationer og dekorative Tegninger.

5.50, indb. 7.00, i helt Skind 8.50.

„Dr. Louis Bobé har ved den kærlighedsfulde Omhu, hvormed han saa at sige har genskænket det danske Folk en af dets uskatteligste Perler, rejst ikke alene Digteren, men ogsaa sig selv et Æresminde.“

(OVERLÆRER AXEL SØRENSEN I „AARHUS STIFTSTIDENDE“)

„— — det prægtige Værk er unægtelig en af dette Efteraars litterære Hovedbegivenheder. Forlæggeren, der har erkendt dets Værd, har Ære af den statelige Bog.“

(PROFESSOR OTTO BORCHSENIUS I „SORØ AMTSTIDENDE“)

„Louis Bobés fortjenstfulde Værk, i hvilket bl. a. findes en ypperlig Skildring af Johannes Ewalds Skolegang i Slesvig Domkirke, er et monumentalt Arbejde, rigt paa en Mængde personal- og kulturhistoriske Oplysninger, hvis Tilvejebringelse maa have kostet Forfatteren en ikke ringe Flid og Møje.“ (NATIONALTIDENDE)

„Levnet og Meninger“ er et af vor Litteraturs allermærkeligste Arbejder.“ (POLITIKEN)

— — det er en for Forskningen i dansk Litteraturhistorie særdeles interessant og smuk Bog, her foreligger.“ (BERLINGSKE TIDENDE)

„Den smukke og højst præsentable Bog vil det være en Fryd for enhver Bogelsker at indlemme i sin Samling.“ (FYENS TIDENDE)

GODTFRED SKJERNE H. C. LUMBYE OG HANS SAMTID MED 30 PORTRÆTTER OG BILLEDER

5.00, indb. 6.50.

„Alle gode, gamle Københavnerne staar i Gæld til gamle Lumbye . . . derfor er den smukke og sympatiske Bog, som Hr. Godtfred Skjerne har skrevet om ham, ogsaa paa sin Plads — et velfortjent Mindesmærke ikke blot over ham, men over et helt Slægtleds muntre og uskyldige Livssyn.“ (BERLINGSKE TIDENDE)

— — De mange Portrætter og gamle Billeder fra Tivoli og andre Forlystelsessteder, de morsomme Citater af Blade og Sange er allesammen udmærket valgte. Der kan da ingen Tvivl være om, at denne store og smukke Bog vil tage alle Københavneres Hjerter fangne.“ (PROF. OTTO BORCHSENIUS I „SORØ AMTSTIDENDE“)

„Det, der giver denne Bog dens særlige Værdi, er den fortræffelige Maade, hvorpaa Forf. skildrer Tidens Milieu og forklarer, hvorledes et Geni som H. C. Lumbye kunde udspringe deraf. Skildringen af Datidens København, saavel dets Udseende som Livet, der fortælles der, er fortalt saa ypperligt og saa elskværdigt forstaaende, at man straks føler sig hjemme i Bogen, — — — der er ingen Tvivl om, at Bogen vil blive læst med stor Begærlighed over det ganske Land, overalt hvor man elsker Lumbyes Muse og holder af at lytte til svundne Tidens Poesi.“ (KØBENHAVN)

— — For Kulturhistorikere er den en Guldgrube.“ — — (NATIONALTIDENDE)

BREVE FRA DANSKE SKUESPILLERE OG SKUESPILLERINDER

Udgivne af
ROBERT NEIENDAM

Første Bind: Den ældre Tid 5.00 indb. 7.00 **Andet Bind:** Den nyere Tid. (Med Tillæg: Dr. Ryges Selvbiografi og Emilie Wiehes Erindringer) 5.00 indb. 7.00.

„— I de oplysende Noter har Herr Neiendam nedlagt et stort Arbejde, der fortjener højlig Anerkendelse. De korte Skitser, hvormed han indleder Oplysningerne om hver enkelt Skuespiller, tør endog kaldes særdeles vellykkede. Det er langt mere smaa „Essays,“ der skarpt og træffende karakteriserer Skuespillerens kunstneriske Ejendommeligheder end Noter i sædvanlig Forstand. Herr Robert Neiendam fortjener en oprigtig Tak fra alle i dansk Teaterhistorie interesserede for det Arbejde, han har gjort.“
(BERLINGSKE TIDENDE)

„— Bogen er en ualmindelig fængslende Læsning, ogsaa for andre end dem, der er knyttede til Kulissernes Verden, fængslende ved de Romaner, de Intrigespil og de Sjælekampe, til hvilke de snart veltalende, snart ordknappe Breve aabner Indblik.“ —
(NATIONALTIDENDE)

JENS KURE THOMAS CARLYLE OG HANS HUSTRU

MED EN SAMMENTRÆNGT GENNEMGANG
AF HANS LIVSVIKLING OG LIVSANSKUELSE

(AFHANDLING FOR DOKTORGRADEN)

5.00

„Carlyle og hans Hustru“ er den interessanteste Doktordisputat, der i mange Aar er blevet indleveret ved vort Universitet. Bag Værket staar en Personlighed, hvis Indsats i dansk Aandsliv man har Lov til at vente sig meget af.

(AKADEMISK UGEBLAD)

J. P. F. KÖNIGSFELDT
GENEALOGISKE TABELLER
OVER
EUROPÆISKE FYRSTEHUSE
I MIDDELALDEREN OG DEN NYERE TID

PAANY UDGIVNE MED FORTSÆTTELSE

AF
T. B. COLD

4.00

„Værket er i det hele taget overordentlig interessant og let overskueligt.“
(VIBORG STIFTSTIDENDE)

„— — Disse Oversigtstabeller vil være en god Støtte ved Historieundervisningen,
ligesom de — hvad Udgiveren selv fremhæver — i det hele kan være til Nytte ved
Syslen med historiske Emner.“
(NATIONALTIDENDE)

SOFUS ELVIUS

EN SLESVIGSK SLÆGT

Andreas Collstrop, Jes P. Maag, Johan Petersen, Hans Pay,
Søren Chr. Sundorph og deres Efterkommere.

MED PORTRÆTTER OG BILLEDER

5.00

LAURITZ WEIBULL
KRITISKA UNDERSÖKNINGAR
I
NORDENS HISTORIA
OMKRING ÅR 1000

3.75

D. I. ILOVAISKIJ
**PETER DEN STORE
OG HANS SØN**

Oversat fra Russisk af KIRSTEN HOFMAN-BANG

MED TO PORTRÆTTER
FORORD AF THOR LANGE

2.50

„— — noget af det mest interessante, som i lang Tid er fremkommen paa den russiske Historieforsknings Omraade.“ (THOR LANGE)

„Bogen er overordentlig interessant og fængslende som en Roman.“ (PROVINSANMELDELSE)

O. H. AAGAARD
**KEJSER NIKOLAUS I
OG HANS NÆRMESTE
OMGIVELSER**

1.00

O. H. AAGAARD
KEJSER ALEXANDER II
MINDER OG SMAATRÆK FRA
CZARENS PRIVATE LIV

MED PORTRÆT

1.25

CARL BRATLI
SPANIEN
KULTURBILLEDER

MED 17 ILLUSTRATIONER

4.00, smukt indb. 6.00

„ . . . Hr. Bratli viser sig overalt som en paalidelig og kundskabsrig Fører; han kender de Egne og Byer, han skildrer, af Selvsyn, og er i Besiddelse af et indgaaende Kendskab til spansk Sprog og Litteratur . . . (PROF. KR. NYROP i „POLITIKEN“)

„ . . . Den smukt illustrerede Bog, som Hr. Bratli nu har udsendt, behandler sagkyndigt og klogt spansk Liv og spansk Kultur i alle Former — lige fra Mad og Drikke til Kunst og Religion.“ (JOHANNES JØRGENSEN I „NATIONALTIDENDE“)

„ . . . Folk, der kender Spanien, vil have Glæde af denne Bog ved at faa opfrisket Minderne om dette herlige Land; og Folk, der ikke er saa lykkelige at kende det, vil lære meget og meget nyt af denne smukke og interessante Bog . . .“ (BØRGE JANSEN I „DANSK FOLKETIDENDE“)

„Forfatteren til denne Bog, der skal løse den meget vanskelige Opgave paa nogle faa hundrede Sider at skildre Spaniens Land og Spaniens Folk, Spaniens Historie og Spaniens Kultur, møder unægtelig op med gode Forudsætninger, saa vist som han har gjort flere og længere Rejser til Spanien end andre af vore Landsmænd og dér er bleven fortrolig med Livet, samtidig med, at han har studeret Epoker af Historien og Litteraturen.

Det mærkes da ogsaa overalt i Bogen, at han er en nøgtern og redelig Dommer, der ikke er hildet i Rejsebeskrivelsernes ofte saa store Overfladiskhed. Han kender de forskellige litterære og sociale Partier, men har ikke ladet sig tage til Indtægt af noget af dem . . .“ (JULIUS CLAUSEN I „BERLINGSKE TIDENDE“)

GRÆBES BOGTRYKKERI KJØBENHAVN.

